

Beretning

om

Det norske arbeiderparti for aaret 1912

Utarbeidet ved sekretæren

Kristiania 1912 :: Arbeidernes aktietrykkeri

427

Beretning

om

Det norske arbeiderparti for aaret 1912

Utarbeidet ved sekretæren

Kristiania 1912 :: Arbeidernes aktietrykkeri

Indholdsfortegnelse.

	Side		Side
Centralstyrets beretning:		Hedemarkens amtsparti	44
Aaret 1912 (oversigt)	3	Hønefoss arbeiderparti	46
Nye samorganisationer	4	Hortens arbeiderparti	46
Nye partiforeninger	4	Jarfjord folkeforening	46
Landsstyret	4	Jevnaker arbeiderparti	47
Centralstyret	5	Kongsberg arbeiderparti	48
Partiets jubilæum	5	Kristiania arbeiderparti	49
Dr. Alfr. Eriksen uttrær av partiet	5	Kristiansands arbeiderparti	55
Agitationen	10	Larviks arbeiderparti	57
Agitation blandt landarbeidere og fiskere	14	Mandalens kredsparti	58
1. mai	18	Molde arbeiderparti	59
Stipendiekomiteen (haandv.stip.)	19	Moss arbeiderparti	59
Det antimilitaristiske fond	19	Narvik arbeiderparti	60
Kristiania arbeiderparti	20	Nordre Helgelands kredsparti	62
Brochurer	20	Oddernes kredsparti	62
Det 20. Aarhundrede	20	Romsdals kredsparti	63
Partiets presse	20	Sandefj. og Sandeherreds kreds	63
«Social-Demokraten»	21	Sarpsborg arbeiderparti	63
Det socialdemokr. pressekontor	22	Skoger kredsparti	64
Den skand. arbeiderkongres	23	Stavanger arbeiderparti	64
Arbeiderbevægelsens arkiv	23	Stavanger amtsparti	65
Organisations- og medlemstal	24	Svolvær soc.-dem. forening	66
Det internationale bureau	25	Sætersdalens kredsparti	66
Fra samorganisationerne:		Trondhjems arbeiderparti	67
Aalesund	34	Tønsberg arbeiderparti	69
Akershus amts arbeiderparti	34	Uttørndelagens arbeiderparti	70
Arbeiderpartiets kvindeforb.	35	Vesteraalens kredsparti	71
Bergens arbeiderparti	36	Kr.sunds arbeiderparti	71
Søndre Bergenhus amtsparti	38	Regnskaper og statistik:	
Bodø soc.-dem. forening	38	Partiets regnskap for 1912.	74
Bratsberg amtsparti	39	«Social-Demokratens» regnskaper	76
Drammens arbeiderparti	40	Foreningsfortegnelse og kontingentindbetalinger	78
Hamar arbeiderparti	43	Stortingsvalgene 1912, landkred. byerne	84
Fredrikstad arbeiderparti	43		86

Centralstyrets beretning.

Aaret 1912

har været et fremgangens aar for *Det norske arbeiderparti*.

I beretningen ifjor uttalte vi, at vi forventet at stortingsvalget 1912 vilde gi svar paa lockouten av 1911. Denne forventning er ikke gjort tilskamme. Vort parti gik med hæder ut av valgkampen efter at ha mer end fordoblet vor repræsentation i stortinget.

Resultatet av valgkampen er, at vi forøket stemmetallet fra 91,268 til 125,022 stemmer.

Det glædelige ved denne fremgang er særlig det, at veksten er størst i landdistrikterne. Her er nemlig stemmerne øket med 21,948; mens veksten i byerne er 11,806. Hermed har partiet faat sin hovedtyngde i landkredsene, idet stemmetallet er:

I landkredsene	65,222
I byerne	59,800

125,022

Vort parti tapte 2 kredse og erobret 14 nye.

De tapte er Guldalens kreds i Søndre Trondhjems amt. Denne kreds blev i 1909 vundet ved trekantet valg, og taptes iaar trods vort parti gik bra frem i stemmetallet i kredsen.

Den anden kreds som taptes er Østfinmarken. (Valget i Østfinmarkens kreds er dog endnu ikke godkjendt av stortinget). I denne kreds hadde Saba øket sit stemmetal fra 730 i 1909 til 1157 i 1912. Her er dog kun regnet 1. valg. Det kan derfor ikke sies at være andet end valgtilfældigheter naar partiet tapte disse kredse.

De vundne kredse er følgende:

Fredrikshald: Andreas Hanssen.
Moss—Drøbak: Carl Jensen.

Strømsø—Tangen: Vilh. Nagell.
Kalfaret, Bergen: Johan Samuelsen.

Verket, Stavanger: Johan Gjølstein.

Baklandet, Trondhjem: O. K. Ribsskog.

Bodø—Narvik: Carl Bonnevie.
Søndre Hedemarken: Karl Amundsen.

Mellem Romerike: M. Jul. Halvorsen.

Nedenes: G. Fløistad.

Glemminge: Johs. Bergersen.

Ringerike: Chr. Hornsrud.

Buskerud: A. J. Horgen.

Tune: Alb. Moeskau.

Av de tidligere stortingsmænd blev gjenvalgt:

A. Buen, Lademoen, Trondhjem.
L. O. Sæbø, Sandviken, Bergen.

Ludv. Enge, Sarpsborg.
Aug. Embretsen, Solør.
Chr. H. Knudsen, Grünerløkken,
Kristiania.
Magnus Nilssen, Oslo, Kristia-
nia.

Som nye representanter valg-
tes fra

Finmarksbyerne: H. Finstad.
Tromsøundet: O. M. Gausdal.

Disse resultater er frugterne av
en haard valgkamp. Der blev
overalt i landet ydet udmerket ar-
beide av de utrættelige agitatorer
som var paafærde sent og tidlig.
Men takket være vort partis vokse-
nde presse, er det nu ogsaa mul-
lig at række længere ut blandt
vælgerfolket end tidligere.

Til bruk i valgagitationen ut-
gav centralstyret en 20-sidig valg-
brosjyre: «*Hvad arbeiderpartiet
vil og hvad borgerpartierne vil*».
Brosjyren fik rykende avsetning.
Den utkom ialt i 127,000 ekspl.

Til omvalget blev utgit en eks-
tra brosjyre: «*Ned med høire*».
Den utkom i 42,000 ekspl.

Begge disse brosjyrer var skre-
vet av redaktør Vidnes.

Ved partiets landsmøte i Stav-
anger blev lovene for partiet for-
andret derhen, at hvor det ønskes,
kan amtspartiet oppløses og erstat-
tes av kredspartier, der indmeldes
direkte i partiet.

Smaalenenes amtsparti benyt-
tet sig straks av den nye lov, og
amtspartiet blev opløst fra 1. juli
1912. Likedan har flere andre
amtspartier hat under forberedel-
se at omlægge organisationen til
kredspartier. Hvorledes denne
omorganisation vil forløpe er det
endnu for tidlig at uttale sig om.

Nye samorganisasjoner.

Følgende nye samorganisatio-
ner er i aaret tilsluttet partiet:
Ibbestad arbeiderparti (senere
gaat ind i Trondenes kreds-
parti).

Undalens soc.-dem. forening (se-
nere gaat ind i Mandalens
kredsparti).

Hønefoss arbeiderparti.

Romsdals kredsparti.

Kongsvinger arbeiderparti.

Mandalens kredsparti.

Vardø soc.-dem. fisker- og arbei-
derforening.

Jevnaker arbeiderparti.

Nordre Gudbrandsdalens kreds-
parti.

Tromsø amtsparti (2 kredse).

Trondenes kredsparti.

Nye partiforeninger.

Følgende foreninger er direk-
te indmeldt:

Spikerarbeidernes forening.

Kr.a arbeidsvognmands forening.

Norges soc.-dem. presseforening.

Bygdø træarbeiderforening.

Skorstensfeiernes forening.

Kr.a yngre bryggearb. forening.

Den norske fiskogarnsfab. arbei-
derforening.

Landsstyret.

Centralstyret har siden lands-
møtet i Stavanger bestaaet av:

Chr. H. Knudsen, formand.

Ole O. Lian, næstformand.

Magnus Nilssen, sekretær.

Jacob Vidnes, redaktør.

Fru Martha Tynæs.

Richard Hansen.

Kyrre Grepp.

Carl Øien.

M. Nygaard. (Repræsentant for
Arb. fagl. landsorganisation
istedetfor J. Borgen.)

Landsstyrets øvrige medlemmer
har været:

Johan Gjøstein, Stavanger.
Chr. Hornsrud, Buskerud.
A. Buen, Trondhjem.
Petter Nilssen, Lillehammer.
M. Tranmæl, Utrøndelagen.
Th. Stensrud, Bratsberg.
T. Tellefsen, Nedenes.
Angell-Olsen, Bergen.
Alb. Moeskau, Smaalene.
K. Høien, Narvik.

Centralstyret

har holdt 30 møter til behandling av 184 saker.

Landsstyret har avholdt 9 møter til behandling av saker ang. landsmøtet og saken angaaende dr. Alfred Eriksen.

Som representant for partiet ved Norges soc.-dem. ungdomsforbunds landsmøte i Kristiania møtte Chr. H. Knudsen og Ole O. Lian.

Centralstyrets representant i sekretariatet for Arb. fagl. landsorganisation har været Magnus Nilssen.

Partiets jubilæum.

Den 22. august iaar feiret partiet sit 25 aars jubilæum for sin stiftelse i Arendal i 1887. Hovedorganet «Social-Demokraten» utkom i den anledning med festnummer, og foreningerne utover landet feiret dagen med festlige samvær. I Kristiania feiredes dagen med en stilfull fest i Tivoli cirkus, hvor partiets veteraner Chr. H. Knudsen og C. Jeppesen hyldedes av den store forsamling.

I anledning jubilæummet har centralstyret nedsat en komite bestaaende av Chr. H. Knudsen, C. Jeppesen, Ole O. Lian, universitetstipendiat Edv. Bull og Magnus Nilssen, som har faat i oppdrag at utarbeide en fyldig historisk

beretning om partiets virksomhet i de 25 aar.

Dr. Alfred Eriksens uttræden av partiet.

Paa partiets landsmøte i Stavanger blev der under behandlingen av stortingsfraksjonens beretning rettet angrep paa dr. Alfred Eriksen, særlig fordi han som Riksmålsforbundets formand var kommet i strid med arbeiderpartiets taktik.

Riksmålsforbundet hadde nemlig netop holdt landsmøte i Kristiania, hvor dr. Alfred Eriksen var tilstede. Møtet hadde vedtatt et valgprogram, hvor følgende post bestemte forbundets taktik:

Hvor de politiske partier ikke foreslaar stortingsrepresentanter, som vil binde sig til riksmålsforbundets program, henstilles det til foreningerne at stille egne kandidater.

Under debatten paa partiets landsmøte om denne sak sendtes følgende telegram til Eriksen:

Er «Morgenbladets» referat av riksmålsforbundets program og taktik ved stortingsvalgene korrekt? Fortsætter De i tilfælde som dets formand? — Landsmøtet behandler Dem og Deres stilling hertil. Svar straks.

Chr. H. Knudsen.

Magnus Nilssen.

Paa dette sendte Eriksen følgende svar:

Ja. Dog skal ingen forpligtes til at stemme mot sit parti. Kræves min uttræden av riksmålsforbundet tvinges jeg ut av partiet.

Alfred Eriksen.

Landsmøtet fandt det efter dette nødvendig at fatte en beslutning, hvorefter partiets medlemmer skulde ha at rette sig. Og det vedtok følgende:

«Landsmøtet uttaler at intet medlem av Det norske arbeiderparti maa være medlem av en anden organisation, som under politiske valg bekjemper arbeiderpartiets kandidater.»

Efter vedtagelsen av denne beslutning gik landsmøtet over til dagsordenen. Paa den sidste møtedag mottok landsmøtet følgende telegram fra dr. Eriksen:

«Naar riksmålsforbundets landsmøte vedtok at henstille til foreningerne at stille egne kandidater, hvor ingen av de politiske kandidater binder sig til riksmålsforbundets program, er dette intet paabud. Av mig med almindelig tilslutning uttaltes, at dette bare kunde tænkes rent undertagelsesvis i kredse, hvor den politiske interesse var mindre end interessen for sprogstriden. Vil saaledes ikke kunne tilraade bekjempe arbeiderpartiets kandidater, selv om de var landsmaalsmænd. Dette fremkommer til nødvendig klargjørelse. Jeg oppfatter dog landsmøtets beslutning saaledes, at jeg bør træde ut av partiet. Vil ogsaa gjøre det.

Eriksen.

Spørsmålet om dr. Eriksens forhold til partiet blev derefter optat til drøftelse i stortingets socialdemokratiske forening.

Eriksen tilføiet her protokollen, at han oppfattet landsmøtets beslutning saaledes, at foreningen maatte beslutte ham uteklukket, hvis han ikke selv frivillig traadte ut. Efter en del debat i

foreningen fremla Eriksen følgende erklæring:

«Riksmålsforbundet har i sin beslutning opfordret sine foreninger og meningsfæller til i enhver kreds at øve indflydelse inden alle politiske partier for at faa stillet og valgt stortingsmænd, som forpligter sig til at arbeide for riksmålsforbundets program. Hvor dette ikke lykkes, overlates det til de enkelte stedlige foreninger ganske selvstændig at avgjøre, om der under den givne situation skal stilles egen riksmålskandidat. Dette vil selvfølgelig bare forekomme i rene undertagelæsestilfælde, hvor den politiske interesse er mindre end interessen for sprogkampen. For mig som socialdemokrat stiller det sig saa: Hvor mit parti har en organisation og opstiller kandidat, vil de almindelige politiske hensyn maatte gaa foran det specielle hensyn til riksmålsarbeidet.

Jeg er sikker paa, at jeg med dette syn paa saken ikke er i strid med den beslutning riksmålsforbundet har vedtat.

Jeg maa fastholde min tidligere erklæring om, at jeg ikke vil fratræde stillingen som formand i riksmålsforbundet.»

Efter denne erklæring og efter hvad der fremkom under forhandlingerne fandt stortingets socialdemokratiske forening enstemmig, at der ikke var nogen grund for Eriksen til at træde ut av foreningen.

Straks efter, onsdag den 17. april, holdt dr. Eriksen foredrag om sin stilling til arbeiderpartiet i Calmeyergatens missionshus. I møte den 19. april behandlet stortinggruppen dette foredrag og vedtok følgende beslutning:

«Efter dr. Alfred Eriksens for-
redrag onsdag som gav uttryk for
illojalitet mot saavel partiet og
det sidst avholdte landsmøte som
overfor gruppens forhandlinger
angaaende hans forhold til par-
tiet, finder vi at maatte uttale vor
misbilligelse av formandens op-
træden.»

Foshaug og Eriksen deltok
ikke i voteringen, den første med
den begrundelse, at han ikke had-
de været tilstede paa landsmøtet.
Beslutningen, som besluttedes
oversendt centralstyret, hadde til-
følge, at dr. Eriksen trak sig til-
bake som formand for stortingets
socialdemokratiske forening, og
Knudsen valgtes i hans sted.

Da Eriksens forhold til par-
tiet ikke kunde ansees for avgjort
med dette, blev saken forelagt

landsstyret,

som sammentraadte 27. april i
Kristiania. Eriksen gaves anled-
ning til at være tilstede i dette
styremøte en stund for at redegjøre
for sit standpunkt. Under sa-
kens behandling fremsattes der to
forslag.

Det første var fremsat av Kyr-
re Grepp og var saalydende:

«Dr. Alfred Eriksen hævder, at
han personlig ikke vil bekjempe
arbeiderpartiets kandidater. Men
Det norske arbeiderpartis sidste
landsmøtes beslutning nøier sig
ikke med at forlange, at arbeider-
partiets medlemmer personlig skal
undlate at bekjempe partiets kan-
didater. Beslutningen kræver og-
saa utvetydig, at de organisatio-
ner, hvorav partifæller er medlem-
mer, maa undlate at bekjempe
arbeiderpartiets kandidater.

Det avgjørende spørsmaal er
derfor ikke: om dr. Eriksen per-

sonlig vil bekjempe arbeiderpar-
tiets kandidater, men om den or-
ganisation (riksmaalsforbundet),
hvis formand dr. Eriksen er, «be-
kjæmper arbeiderpartiets kandi-
dater».

Blir dette sidste spørsmaal at
besvare med ja, maa dr. Eriksen
— da han fremdeles staar som
medlem av riksmaalsforbundet —
ansees som uttraadt av Det nor-
ske arbeiderparti.

I riksmaalsforbundets program
uttales: «Hvor de politiske par-
tier ikke foreslaar stortingsræpræ-
sentanter, som vil binde sig til
riksmaalsforbundets program,
henstilles det til foreningerne at
stille egne kandidater.»

Denne programpost kan selv-
følgelig ikke annulleres av dr.
Eriksen, men bare av et nyt lands-
møte, hvilket dr. Eriksen ved per-
sonlig nærvær i landsstyrets møte
har bekræftet.

Det er som før nævnt, ikke til-
strækkelig for Det norske arbei-
derparti, at dr. Eriksen personlig
vill undlate at efterkomme den
«henstilling», som rettes til ham
fra det forbund, hvis formand
han er.

Saalænge posten findes paa
riksmaalsforbundets program kan
ingen hindre forbundets lokale
avdelinger fra at følge dens hen-
stilling om i givet tilfælde at stille
egne kandidater eventuelt mot ar-
beiderpartiets. Ei heller kan dr.
Eriksen eller styret, om det maatte
være enig med ham, forhindre at
enkelte eller flere av forbundets
foreninger beslutter at støtte en
eller flere av de borgerlige stor-
tingskandidater under disses be-
kjæmpelse av arbeiderpartiets
kandidater.

Dr. Eriksens forskjellige fortolkninger og reservationer røkker ikke ved riksmaalsforbundets organisationsmæssige kampstilling til den av Det norske arbeiderpartis kandidater, som ikke vil binde sig til forbundets program.

At riksmaalsforbundet allerede nu organisationsmæssig bekjemper arbeiderpartiets kandidater fremgaar klart og utvetydig av en artikel i forbundets officielle organ: «Riksmaalsbladet» nr. 8 (6. april d. a.) s. 6. Artiklen er redaktionel og bærer titelen «Den sorte tavle».

Det heter i denne artikel bl. a.: «Der var 27 fanatikere, som stemte mot professorat i riksmaal. Blandt disse 27 er (her opregnes en række navne, hvoriblandt): Sæbø fra Bergens by, Saba fra Finnmarken og Foshaug fra Senjen.

Disse som er nævnt her, de maa paa den sorte tavle ved valget. Ingen riksmaalsmand i disse distrikter kan stemme paa disse folk. Riksmaalsforeningerne maa ta op et energisk arbeide mot dem.»

Denne artikel er offentliggjort i forbundets officielle organ nr. 8, som utkom den 6. april og samtidig indeholder forbundets nylig vedtagne program; hverken i organets nr. 9 (for 13. april) eller nr. 10 (for 20. april) eller i nr. 11 (for 27. april) findes noget dementi av artiklen.

Personlig har dr. Eriksen i «Social-Demokraten» — paa foranledning — tat avstand fra artiklen. Men organisationsmæssig har riksmaalsforbundet ikke tat avstand fra den, likesom dr. Eriksen overfor landsstyret har erklæret, at dette heller ikke vil ske. Dens krav er nemlig i fuld over-

ensstemmelse med forbundets program.

Dr. Eriksens erklæring om, at han — saafremt en riksmaalsforening eller «Riksmaalsbladet» bekjemper arbeiderpartiets kandidater efterat disse er opstillet — vil gaa av som forbundets formand, er ikke tilstrækkelig, da han har erklæret ikke at ville sætte noget ind paa, at den kamp, som forbundet nu organisationsmæssig fører mot arbeiderpartiets kandidater, blir indstillet.

Da der ikke er fremkommet noget, som kan ændre arbeiderpartiets landsmøtes opfatning av riksmaalsforbundet som: «en organisation, som ved politiske valg bekjemper arbeiderpartiets kandidater» —

og da dr. Eriksen fremdeles er medlem av riksmaalsforbundet,

blir han i henhold til landsmøtets beslutning at anse som uttraadt av Det norske arbeiderparti.»

Lian og Hornsrud fremsatte følgende forslag til uttalelse:

«Det norske arbeiderpartis landsmøte i Stavanger 1912 fattet følgende beslutning:

«Landsmøtet uttaler, at intet medlem av Det norske arbeiderparti maa være medlem av en anden organisation, som ved politiske valg bekjemper arbeiderpartiets kandidater.»

Denne beslutning var foranlediget ved den av riksmaalsforbundet fattede taktikkbeslutning, bl. a. saalydende:

«Hvor de politiske partier ikke foreslaar stortingrepræsentanter som vil binde sig til riksmaalsforbundets program, henstilles det til foreningerne at stille egne kandidater.»

Riksmålsforbundets formand, dr. Alfred Eriksen, har uttalt, at denne taktikbeslutning ikke vil føre til, at riksmålsforbundet ved politiske valg vil bekjempe de av socialdemokratiet opstillede kandidater, idet riksmålsforeningerne ikke vil opstille egne kandidater i kredse, hvor den politiske interesse er saa utviklet, at der organisationsmessig opstilles kandidater for politiske partier.

Og da dr. Eriksen idag ved personlig nærvær i landsstyremøte har erklæret, at han vil sætte sin stilling som riksmålsforbundets formand ind paa, at forbundet, dets presseorgan eller enkelte avdelinger ikke motarbeider Det norske arbeiderpartis kandidater, finder man at saken for nærværende ikke gir anledning til nogen videre forføining fra landsstyrets side.

Skulde det imidlertid vise sig, at riksmålsforeningerne, trods den erklæring dr. Eriksen som forbundets formand har avgitt, allikevel oppstiller egne eller arbeider for andre partiers kandidater i kamp mot Det norske arbeiderparti vil enhver socialdemokrat i henhold til landemøtets beslutning ha at uttræde av riksmålsforbundet.

Ved voteringen over, hvilket av disse to forslag, som skulde legges til grund for den endelige behandling, vedtoges det mot 6 stemmer, at Lians og Hornsruds forslag skulde legges til grund. De 6 som stemte for Kyrre Grepps forslag var: Kyrre Grepp, Øien, Tranmæl, Stensrud, Tellefsen og Petter Nilssen.

Derpaa vedtoges Lians og Hornsruds forslag enstemmig.

Endvidere vedtok landsstyret følgende beslutning enstemmig:

«Landsstyret gir videre sin tilslutning til stortingsgruppens uttalelse av 19. april angaaende dr. Eriksens foredrag i Calmeyergatens missionshus.»

*

Den 27. juli indeholdt «Riksmålsbladet» følgende:

Pas paa ved valgene.

Godta ingen som ikke aksepterer vort program.

Alle som nomineres til stortingsmænd faar fra riksmålsforbundet følgende skrivelse:

Da De er nomineret til stortingskandidat (varamand) for

— — — i — — — — — valgkreds, tillater vi os at spørre om De tiltræder riksmålsforbundets program, som blev enstemmig vedtatt paa sidste landsmøde. Det lyder saa:

Riksmålsforbundet kjemper for sprogenhet i vort land og stiller op som program:

1. Valget av sprog i folkeskolen avgjøres ved avstemning av kommunens stemmeberettigede. Skolestyret vælges ved direkte valg.
2. Hvor riksmåalet er skolens sprog, skal læreren bruke det i dets naturlige taleform og saa i den mundtlige undervisning.
3. Ingen tvungen opøvelse og prøve i skriftlig bruk av landsmaalet.
4. Ingen nye lover, bevilgninger eller andre foranstaltninger som tjener til at tvinge landsmaalet ind paa vort folk.

Hvis De ikke kan tiltræde dette program tør vi be Dem velvil-

ligst gi os en kort redegjørelse for Deres standpunkt til maallpolitikken.

Kristiania den 1912.

Ærbødigst

I Riksmålsforbundets styre:

Alfred Eriksen,
formand.

Hans P. Lødrup.

Den 31. juli indsendte *Kyrre Grepp* et forslag til centralstyret ang. dr. Eriksen og riksmålsforbundets stilling til partiet. Efter nogen debat om dette forslag i møter den 1. og 3. august besluttedes at sammenkalde *landsstyret* til møte mandag den 5. august for at behandle saken.

Landsstyret vedtok da enstemmig følgende beslutning:

«Det norske arbeiderpartis landsmøte i Stavanger 1912 fattet følgende beslutning:

«Landsmøtet uttaler, at intet medlem av Det norske arbeiderparti maa være medlem av en anden organisation, som ved politiske valg bekjemper arbeiderpartiets kandidater.»

Denne beslutning var foranlediget ved den av riksmålsforbundet fattede taktikbeslutning.

Riksmålsforbundets formand, dr. Alfred Eriksen, erklærte imidlertid overfor landsstyret, at han vilde sette sin stilling som forbundets formand ind paa, at forbundet, dets presseorgan eller enkelte avdelinger ikke motarbeidet Det norske arbeiderpartis kandidater.

Trods denne erklæring opfordrer riksmålsforbundets officielle organ «Riksmålsbladet» gjen- tagende og særlig i nr. 24 (27.

juli d. a.) til ikke at godta nogen (ved stortingsvalgene) som ikke aksepterer forbundets program.

Da arbeiderpartiet staar helt neutralt i maalstriden, idet partiet ikke har tat standpunkt hverken til riksmåls- eller landsmålsbevægelsen, er riksmålsforbundet ved denne sin optræden organisationsmessig kommet i kampstilling til arbeiderpartiets kandidater. Ingen socialdemokrat kan derfor være medlem av riksmålsforbundet.

Da dr. Alfred Eriksen bestemt har negtet at uttræde av riksmålsforbundet og har medvirket til og bærer ansvaret for riksmålsforbundets nuværende kampstilling overfor arbeiderpartiet blir han at anse som uttraadt av Det norske arbeiderparti.»

Agitationen.

Særlig paa grund av at det var valgaar, har der været usedvanlig mange forespørsler efter foredrag utover landet.

Partikontoret har efterkommet disse anmodninger saa langt som mulig, baade ved enkelte foredragsreiser og ved planlagte agitationsreiser.

Følgende foredrag er formidlet gjennom partikontoret:

Chr. H. Knudsen: Moss, Larvik, Id, Rakkestad, Tønsberg, Horten, Drøbak.

Carl Oien: Sandviken, Tune, Ski, Kraakerøy, Oppegaard, Vestfossen, Eidsfoss, Hurdalen, Skotterud, Magnor, Bækkestranden, Larvik, Sande, Krogstad og Siggerud.

L. Aslaksrud: Horten, Nitte- dal, Tønsberg, Gjøvik, Skedsmo, Magnor, Østmarken.

Sverre Iversen: Kristiansand, Sarpsborg, Lysaker.

Ole O. Lian: Hamar, Glemminge, Sarpsborg, Moss, Drammen, Tønsberg.

Lærer Karl Olsen og Jakob Halvorsen: Skarnes.

A. Buen: Fredrikstad, Hammar, Grorud, Vang, Hamar, Liholt, Sarpsborg, Tønsberg.

L. O. Sæbø: Saaheim, Vinger, Aas, Urskog, Enebakstrand, Tønsberg, Moss, Eidsvold.

C. Jeppesen: Tønsberg, Vang, Løiten, Lillestrøm, Gjeithus, Kongsberg, Drammen, Trondhjem.

Rich. Hansen: Skjærdalen og Tune.

Haugerud har talt paa Nærnes, Drammen, Fredrikshald, Svelvik, Stavanger (2 foredrag), Hangesund, Kløften, Lørenskogen, Jesseim, Lommedalen, Skoger, Hamar, Fredrikstad, Sarpsborg, Høvik, Greaker og Vinderen.

Per Kviberg: Fet, Enebak, Sandviken, Gjesaaen, Moss.

Kyrre Grepp: Skollenborg, Fredrikstad og Drammen.

Adam Hiorth: Skollenborg, Mjøndalen, Krogstadelven, Slemmestad, Sarpsborg.

Gustav Heiberg: Høvik, Lillestrøm, Gjøvik.

Joh.s Bergersen i Sørumsand.

Gunnar Ousland: Ullern, Tønsberg, Skien, Jevnaker, Glemminge.

Chr. Hornsrud: Skjeberg.

Egede-Nissen: Mysen, Drammen, Skarnes, Kongsvinger, Hammar.

Fru Tynæs: Nittedal, Asker, Røros, Søndre Hedemarken, Høvik.

Fru Nitteberg: Lørenskogen, Fet, Ullensaker, Bjørkelangen, Grorud.

Fru Ziener: Rygge.

Fuldm. Dahl: Kongsberg, Skotselven, Larvik, Askim, Hemnes, Urskog.

Aksel Schultz: Hemnes, Kullebund, Askim, Larvik.

Magnus Nilssen: Kristiansand, Vaaler, Glemminge, Hønefos, Embretsfos, Vikersund, Lillestrøm.

Stubberød: Blaker.

Petter Nilssen: Moss.

Inge Debes: Horten, Urskog, Lørenskogen.

Jacob Friis: Hasle, Nittedal, Urskog, Drøbak.

Adolf Bay: Aaros.

Arne Magnussen: Tistedalen og Lille-Elvedalen.

Even Reiersen: Løken, Sandefjord, Grorud, Jevnaker, Larvik, Kongsvinger, Drammen.

Randolf Arnesen: Bryn (2 foredrag), Nittedal, Kongsvinger, Grorud, Holmestrand, Skoger, Eidsvold, Rena, Rygge, Fetsund, Aabogen, Ørje, Grue i Solør, Lillestrøm, Høvik, Mjøndalen, Krogstadelven, Jevnaker, Høvik.

Foruten disse er der naturligvis holdt adskillig flere, baade av de samme foredragsholdere og andre ved direkte henvendelse.

E. Reiersens reise.

For Arb. fa. landsorganisation. arbeidsmandsforbundet og partiet foretok Even Reiersen en agitationsreise paa Vestlandet og Sørlandet i maanederne august og september.

Om denne reise har Reiersen levert følgende beretning:

Ifølge opdrag av centralstyret, landsorganisationen og Norsk ar-

beidsmandsforbund har undertegnede holdt henholdsvis faglige og politiske foredrag paa følgende steder fra og med den 14. august 1912 til og med den 17. septbr. 1912:

Den 15. aug.: Nestun kommunelokale.

16. aug var der berammet møte paa Alvøen, men maatte opsættes, da lokale blev negtet.

17. aug.: Fløland foreningslokale.

18. aug.: Bergen, Meiermarken.

18. aug.: Laksevaag goodtemplarlokale.

19. aug.: Voss, Ungdomsheimen.

20. aug.: Odda, forsamlingslokale.

21. aug. skulde det ha været møte i Skjeggedal, men ved en misforstaaelse var det ikke kommet istand.

22. aug.: Tyssedal, skolelokale.

23.—24. aug.: Reise til Stavanger.

25. aug.: Hjælmeland, skolelokale.

26. aug.: Haaland, ungdomslokale.

27. aug.: Sandnes, goodtemplarlokale.

28. aug.: Egersund, goodtemplarlokale.

29. aug.: Moi, forsamlingslokale.

30. aug.: Flekkefjord, goodtemplarlokale.

31. aug.: Reise til Kristiansand S.

1. septbr.: Reise fra Kristiansand op til Bøen for om mulig at faa tale med nogen for at kunne faa dannet en fagforening ved sliperiet.

2. septbr.: Kristiansand, arbeiderforeningen.

3. septbr.: Evje, ungdomslokale.

4. septbr.: Iveland, ungdomslokale.

5. septbr.: Randøesund, kommunelokale.

6. septbr.: Topdal, byens banklokale.

7. septbr.: Hægeland, ungdomslokale.

8. septbr.: Bjælland, kommunelokale.

8. septbr.: Søndre Unndal, Vigeland banklokale.

9. septbr.: Grimstad, goodtemplarlokale.

10. septbr.: Fævig, goodtemplarlokale.

11. septbr.: Arendal, goodtemplarlokale.

12. septbr.: Tvedestrand, goodtemplarlokale.

13. septbr.: Myre, kommunelokale.

13. septbr.: Ubersmoen, skolelokalet.

14. septbr.: Aamlid, kommunelokale.

15. septbr.: Frøland, skolelokale.

Hermed er agitationen paa Vestlandet utført i den række og orden, som det av styret var bestemt, naar det undtages Bygland, der ved en feiltagelse med hensyn til togtiden maatte indstille det berammede foredrag, hvorfor der blev holdt et i Kristiansand istedet.

Fremmøtet maa sies at ha været godt og stemningen udmerket. Særskilt synes stemningen utover landdistrikterne at være ypperlig.

Paa denne tur har jeg omtrentlig talt for ca. 4000 tilhø-

rere. Det var i flere tilfælder, hvor der kunde møte frem ute paa landsbygden fra 100, 150 til omkring 200 tilhørere.

Men det er en ting jeg vil gjøre landsorganisationen og Norsk arbeidsmandsforbund opmerksom paa, og det er den daarlige fagbevægelse vi har paa Vestlandet.

I og omkring Bergen findes der mellem 20—25 organisationsmulige bedrifter, som nu staar utenfor organisationen. Paa Sandnæs har vi en trævarefabrik med 50 arbeidere uten organisation. Likeledes det mekaniske verksted med 150 arbeidere uorganisert.

I Egersund har vi en fayancefabrik med 250 arbeidere — uorganisert.

I Moi en pindestolfabrik med 30 mand og en trævarefabrik med 25 mand.

I Flekkefjord har vi:

I.	Aares garveri	90	mand.
II.	Dalens —	60	—
III.	Tønde- fabrikken	160	—
IV.	Uldvare- fabrikken	80	—
V.	Trævare- fabrikken	30	—
VI.	Filtfabrikken	30	—
VII.	Benmøllen	15	—
VIII.	Skofabrikken	15	—

Desuten har vi Bøens træsliperi ved Kristiansand. Sagbruk og træsliperi ved Arendal osv. osv. Som det ærede styre vil se et stort arbeidsfelt med mange og store muligheter. Men det skal et seigt og ihærdig arbeide til at faa disse folk med. Derfor maa den agitation, der agtes utført her, indret-

tes efter forholdene; det vil litet eller intet nytte at sende en mand der vesterover for at holde et foredrag paa hvert sted og saa la det bero med dette. Nei, manden maa opholde sig i flere dage paa stedet, snakke med folket, hjelpe dem tilrette med materiellet osv.

Jeg nævner kun disse ting for at ledelsen kan ha sin opmerksomhet henvendt paa saken.

E. Reiersen.

Søbøs agitation paa Sørlandet.

Herom beretter Søbø:

Efter ordre fra centralstyret foretok jeg en agitationstur først til Kristiansand og dernæst til Nedenes for at delta i arbeidet ved omvalget.

Før min avreise holdtes et foredrag i Ullern skole for 50 tilhørere.

I Kristiansand deltok jeg i ordningen av valgarbeidet likesom jeg ledet valgkontoret under omvalget. Den 3. novbr. holdt jeg valgforedrag i ekserserhuset for 1200 mennesker.

For at erholde lokalet maatte partistyret skriftlig erklære ikke at berøre militarismen. Jeg maatte saaledes indekrenke mig til kun at paapeke utgifterne til militarismen.

Hvad det for vore partifæller i Kristiansand særlig gjaldt var at erobre Baneheiens kreds. Desværre blev ikke dette tilfældet denne gang.

Fra Kristiansand tok jeg saa til Nedenes.

I Nedenes amt holdt jeg foredrag paa følgende steder:

5. novbr.	talte jeg i	
	Oens skole for 50 tilh.	
6. —	Notviks skole 50 —	
7. —	Øiestad skole 50 —	
8. —	Frolands skole 60 —	
9. —	Gjævedal kom-	
	munelokale 60 —	
10. —	Molands kom-	
	munelokale 60 —	

Tilsammen 6 fore-
drag for 330 tilh.

Resultatet i Nedenes blev at
vi erobret denne kreds.

Hermed var min agitation
slut.

Foruten de efter centralstyrets
opfordring avholdte foredrag har
jeg efter opfordring fra stedlige
partiorganisationer avholdt en
række paa de forskjellige steder i
landet. Saaledes kan nævnes 6
foredrag i Øst-Telemarken i fe-
bruar, Sarpsborg, Larvik, Rands-
fjord, Hønefos, Kongsvinger, Aas
landbruksskole (kooperativt) med
flere steder.

Ialt har jeg i 1912 tilsammen
holdt 76 foredrag for tilsammen
13,800 tilhørere.

L. O. Sæbo.

Agitation blandt landarbe- dere og fiskere.

Agitationen er i aaret fortsat
med resten av de midler som Ar-
beidernes faglige landsorganisa-
tions kongres bevilget i 1910.

I forrige beretning er indtatt
oversigt over agitationen som før-
tes i 1911. Der manglet kun be-
retning fra Bergenhusamterne, og
denne indtages derfor nu.

Søndre Bergenhus.

Amtspartiet planla agitationen
her og besluttet at la redaktør An-
gell Olsen holde foredrag i amtet.

Angell Olsen har sendt følgen-
de beretning:

Jeg reiste fra Bergen fredag
den 1. december til Norheimsund.

Foredrag var paa forhaand be-
rammet i Øistesø søndag den 3. og
i Norheimsund mandag. Fore-
draget i Øistesø, som holdtes i ste-
dets skytterhus, var meget godt be-
søkt, idet ca. 160 mennesker var
fremmøtt.

Jeg behandlet den moderne in-
dustri Kapitalisme, kommunesocial-
isme samt jordspørsmålet.

I Norheimsund talte jeg man-
dag over de samme emner i en an-
den variation for ca. 80 menne-
sker. Fra Norheimsund reiste jeg
til Ulvik, hvor jeg tirsdag aften
talte for ca. 120 mennesker — ho-
vedsakelig gaardbrukere. Tors-
dag talte jeg i Odda for overfylt
hus og fredag aften i Lofthus, li-
keledes for meget godt hus.

Nordre Bergenhus.

Her har arbeiderbevegelsen
endnu ikke faat noget fotfæste.
Om agitationen i dette amt traf
centralstyret avtale med redaktør
Angell Olsen, som overtok agita-
tionen her og beretter følgende:

Jeg reiste fra Bergen lørdag
den 9. september og talte i Florø
paafølgende søndag for ca. 250
mennesker. Paa stedet var der da
en avdeling av Norsk arbeids-
mandsforbund, hvori ogsaa endel
jern- og metalarbeidere samt et
par haandverksvende var ind-
meldt. Fra Florø reiste jeg til
Moldøen. Der bor ca. 700 menne-
sker paa stedet, hvorav en hel del
er jordbrukere, mens resten er fi-
skere. Der talte jeg tirsdag 12.
septbr. for 120 mennesker. Der
er ingen organisation paa stedet

og har aldrig tidligere været socialistiske foredragsholdere. Onsdag reiste jeg indover til Nordfjord og torsdag aften holdt jeg foredrag i Gloppen og fredag aften paa Nordfjordeid, begge steder for fuldt hus. Avstandene i Nordre Bergenhus er store og reisen noksaa besværlig.

1912.

Lofoten.

Til agitation under skreifisket i Lofoten bevilgedes 100 kroner, som er utbetalt Svolvær socialdemokratiske forening.

Nordre Salten.

Til agitationen i Nordre Salten har partiorganisationen i Narvik erholdt et tilskud. Der er stiftet tre foreninger, saa om agitationen her kan det sies at den har git et godt resultat.

I Romsdal

har Olav Oksvik fortsat agitationen i 1912. Han har holdt foredrag paa følgende steder: Vold, Indfjorden, Veblungsnæs (2 foredrag), Rødven, Aandalsnes, Vestnes (2 foredrag), Visdal, Eikisdal, Mittet, Vaagestranden, Rødvik. — I Vestnes blev stiftet partiavdeling med 19 medlemmer, i Veblungsnæs en avdeling med 12 medlemmer og i Rødvik en med 12 medlemmer.

Videre er foredrag avholdt i Stavik, Øvrebygden (2 foredrag), Hjelset (2 foredrag), Sylte, Tresfjorden, Nordgassen, Sørgassen, Reistad, Tommenfjorden, Helland (Vestnes), Vangene.

Ialt har Oksvik holdt 27 foredrag i Romsdal i 1912. I Hjelset, Øvrebygden og Tresfjorden blev der dannet partiforeninger.

Agitationen maa sies at ha git gode resultater. Der er nu dannet en kredsorganisation «Romsdals kredsparti» tilsluttet partiet, og denne arbeider godt. Den deltok for første gang i valgkampen i høst ved stortingsvalget og mønstret 217 stemmer.

For at støtte denne agitation som Oksvik har drevet, blev der efter opfordring arrangert en agitationreise i september 1912. — Stortingsmand L. O. Sæbø reiste opover og har sendt følgende beretning om sin reise:

Mit første sted var Isfjorden. Ankomsten til Veblungsnæs blev det meddelt mig at møtet i Isfjorden maatte sløfes paa grund av manglende lokale. Alle lokaler var optat i anledning en skytterfest.

Mit første møte holdtes paa Veblungsnæs 15. Fremmøtet blev paa grund av skytterfesten ikke stort, 40 tilhørere. Om aftenen holdtes partifest, hvor jeg talte for 150 tilhørere. Den 16. talte jeg i Indfjorden for 50 tilhørere. Efter foredraget stiftedes partiavdeling med 11 medlemmer. 17. talte jeg paa Vaagestranden for 50 tilhørere. 18. talte jeg paa Vestnes for 100 tilhørere; her er en bra partiavdeling.

Den 19. talte jeg paa Sylte for 60 tilhørere. Her er en liten, men arbeidsom partiforening. Den 20. talte jeg paa Røvik for fuldt hus, 70 tilhørere.

Her er stiftet en arbeiderforening i tilslutning til Norsk arbeidsmandsforbund; medlemmerne arbeider hos stolfabrikant Hovdenak.

Den 21. talte jeg paa Kleive for 50 tilhørere. Efter foredraget

stiftedes partiavdeling med 13 medlemmer.

Den 22. talte jeg paa Molde for 250 tilhørere, likeledes talte jeg i Molde mandag den 23. for overfyldt hus — 400 tilhørere. Møtet i Kristiansund den 25. var besøkt av 500 mennesker. Likesaa talte jeg i Kr. sund den 26. for overfyldt lokale, 5 a 600 mennesker.

Den 27. talte jeg i Aalesund for ca. 500 tilhørere. Hermed skulde min tur være færdig, men paa grund av daarlig dampskibsforbindelse kunde jeg ikke komme tilbake til Bergen til søndag, hvorfor jeg i stedet holdt et foredrag til i Aalesund, nemlig søndag eftermiddag, da møte blev arrangert i Fiskerhjemmets store sal. Foredrag blev holdt av partiets stortingskandidat paa stedet, hr. Røsvik, og mig og det var et rent kjæmpemøte, idet ca. 800 mennesker var møtt frem. Hermed var min reise slut. Ialt holdt jeg 13 foredrag, foruten ved to partifester, for et tilhørerantal av 3370. Sjelden har jeg været vidne til større interesse end paa denne tur, saavel i landdistrikterne som i byerne, og det er utvilsomt at ved en ihærdig og planmessig agitation vil her kunne oparbejdes en sterk partiorganisation.

Nordland.

Sommeren 1912 var Torgeir Vraa paa agitationsreise i Nordland. Om denne reise har vi bedt om beretning og faat følgende:

Ingen stipendiat utsendt av den norske stat har skrevet saa omstændelig om en saa kort reise som jeg. I «Soc.-Dem.» og «Fremtiden» vil man finde korrespondanser. Like indtil midnatsdrømme paa en Nordlandsfjord har jeg

tat med. Naar De hertil ber mig om en beretning, synes jeg det blir vel meget av det gode. Men hvis det er nødvendig, saa meddeler jeg efter hukommelsen, at jeg reiste direkte fra Kr. ania til Bodø og talte der 13. og 14. juli. Derfra til Narvik, hvor jeg holdt to foredrag. Videre til Harstad. Derfra til Havnvik, saa til Tromsø og Salangen med Sjøveien og tilbake til Svolvær. Derfra til Bodø og Salten med Sulitjelma ialt 3 foredrag. Saa til Hemnes ved Ranen fjord og kjørte over 45 km. til Mosjøen, hvor intet møte blev av. Saa til Trondhjem, hvor jeg talte den 5. august. Dermed var reisen slut. Endel av utgifterne blev baaret av endel foreninger i Nordland. Resten av de bevilgede penge av landsorganisationen.

Vraas udmerkede Nordlandsbreve slutter med følgende, som er av stor interesse:

Netop fordi folket er saa intelligent, saa vitelystne, derfor har socialismen saa let for at finde indgang. Det er kun agitation som skal til. Hadde jeg penger nok skulde jeg reise op i hvilken som helst kreds og faa en socialdemokrat valgt efter at ha arbejdet uavbrutt en valgperiode. Men da maatte agitationen organiseres anderledes. Nu besøker de fleste agitatorer de store steder, men hopper forbi de smaa.

Vort parti trenger ingen «rød automobil» foreløbig, men det trenger en «rød motorbaat». Det gaar nemlig ikke an at følge rute-skibene ind i fjordene, da man kan bli liggende mesteparten av en uke paa et sted. Derfor har ogsaa de større firmaer i Kristiania, Bergen og Trondhjem egne

dampskibe til at befordre sine rejsende paa Nordland og Finmarken.

Det norske arbeiderparti maatte derfor ha en motorbaat som kunde føre agitatoren fra vik til vik, fra vær til vær. Hadde man da ikke lokaler kunde man ankre motorbaaten og tale fra den til folket paa land. Det er berømte agitatorer, som før har «lært fra skibet».

Paa den maatte kunde man naa alle. Naar partiet blir saa mægtig, at det kan kjøpe den «røde motorbaat» og ansætte en agitator for det nordlige Norge, saa sender jeg herved partistyret mit ærbødige andragende om at komme i betragtning til denne post. Jeg har nemlig begyndt at elske de nordlandske forhold og det er næsten med vemod, at jeg nu maa forlate eventyrlandet.

Østerdalen, Trysil og Solør.

Hedemarkens amtsparti la følgende plan for agitationen:

1. Agitation blandt skogsarbeiderne i Solør med foredrag ogsaa i Vinger.
2. Agitation i Østerdalen med særlig henblik paa Trysil, hvor der findes mange skogsarbeidere.
3. Agitation i Hedemarkens skogbygger.

Redaktør Waldemar Carlsen blev anmodet om at overta agitationen. Og da han var sterkt interessert i skogsarbeidernes sammenslutning, efterkom han anmodningen. Carlsen sendte følgende beretning:

I Solør og Vinger holdt jeg ialt 14 foredrag. Naar man tar i betragtning de ofte lange avstande og derav følgende store skysa-

regninger m. v., avertissementer (ofte i to aviser), litt til livsophold etc. var det mig ikke mulig at faa bevilgningen til at strække længer. Og tiltrods for at jeg anvendte al min agitatoriske kraft, hele min begeistrings ild, saa det til at begynde med smaat ut med synlige resultater. Jeg hadde allerede høsten 1911 ventet mig dannelse av fagforeninger blandt skogsarbeiderne uten at disse kom, jeg følte meg skuffet.

Imidlertid startet jeg den besværlige tur til Trysil 1. januar 1912. Det var en tur i knitrende kulde (ofte 30 kuldegr. C.) paa ialt ca. 220 km. 2. januar talte jeg i Tørberget og stiftet fagforening der. 3. januar talte jeg i Østby og stiftet to foreninger efter et foredrag, nemlig Østby og Ljørdalens skogsarbeiderforeninger. 4. januar talte jeg i Indbygden og stiftet forening der. Endelig talte jeg 5. januar i Jordet og stiftet ogsaa der skogsarbeiderforening.

Stiftelsen av disse foreninger, samt det at jeg kort før jul stiftet Hernes skogsarbeiderforening, Koppang skogsarbeiderforening, Rasten skogsarb. forening, samt dannelsen av Norsk skog- og jordbruksarbeiderforbund gjorde at der nu ogsaa kom liv i solungerne. 18. febr. stiftet jeg Hokaasen skogsarb. forening, 31. mars Aasnes skogs- og jordbruksarbeiderforening, 14. april Gjesaasen skog- og jordbruksarbeiderforen., 26. mai Nordre Grue jord- og skogsarbeiderforening, 28. juni Aasnes—Finskog skogsarbeiderforening og endelig 8. septbr. Hof østre skogsarbeiderforening. Ialt har jeg for de mig anbetrodde midler stiftet 11 fagforeninger

iaar. Efter samraad med amts-partiets formand, Karl Amundsen, besluttet vi ifjor (1911) at anvende nogen kroner av det bevilgede beløp for at styrke det nyomvendte Sørskogbygdens arbeiderlag. I den anledning reiste jeg ditop og efter mit foredrag tegnet sig 30 nye medlemmer.

Om dispositionen av pengene vover jeg at paastaa, at de er anvendt med omtanke og forsigtighet. Hvad resultatet av mit arbeide angaar, saa stiller jeg det for centralstyrets og sekretariatets dom. Kun saa meget vil jeg si at jeg har arbeidet av alle evner og kræfter for at faa saken frem. Jeg har lagt hele min sjæls styrke, al min agitatoriske evne, hele min kraft ind paa at skape det bedst mulige resultat. Jeg har sat min ære i det.

Det er en ting jeg vil gjøre sekretariatet og centralstyret opmerksom paa, og det er Vinger og Odalen og Søndre Gudbrandsdalen valgkredse. I den første mønstret vort parti ved valget 934 stemmer, i den sidste 887, og i begge kredse er der grundet mangel paa politisk organisation og penger arbeidet bare minimalt. Her er svære muligheter for saavel faglig som politisk organisation. Det som kræves er tid, taalmodighet, arbeide og penger. Dersom man i de kommende tre aar arbeider planmæssig og stadig i disse kredse, saa kan de tages for vor sak. Der findes meget faa kredse i Norge, uten at de kan gjennomskakes og erobres i løpet av tre aar. Det det gjælder om er at faa dygtige agitatorer.

*

Beretning om den hele agita-

tion i 1911 og 1912 er oversendt sekretariatet.

1. mai.

1. mai-demonstrationen var mere vellykket end nogensinde. Ved siden av kravet om 8 timersdagen, var dagen benyttet til demonstration mot *flaaterustningen*, og overalt blev der vedtat protest-resolutioner til stortinget.

Fra partikontoret var ordnet med talere til følgende steder:

Agnes pr. Fr.værn: Ludv. Hansen.
Arendal: H. Berg.
Domaas: Ole Holmen.
Eidsvold: E. H. Brændholen.
Enge i Nordmør: Olav Oksvik.
Engene og Sætre: A. F. Løken.
Elverum: Fru Tynæs.
Fredrikshald: Waldemar Carlsen.
Fredrikstad: Magnus Nilssen.
Gjøvik: Gustav Heiberg.
Grorud: Lyder Strøm.
Hamar: Adam Hiorth.
Hougsund i Eker: Ole J. Bakke.
Holmestrand: C. Jeppesen.
Horten: P. Skard.
Hof: Ant. Jensen.
Hyggen: O. T. Aasen.
Hønefos: L. Sæbø.
Høvik: Olaf Brustad.
Kongsberg: M. Foshaug.
Kristiania: Joh. Gjøstein, Ole O.
Lian og M. Puntervold.
Larvik: Randolf Arnesen.
Lillestrøm: Joh. Evje.
Lillehammer: Inge Debes.
Lierfos: Aug. Embretsen.
Moss: Gunnar Ousland.
Mysen: Haakon Eielsen.
Nedre Eker: Aksel Schultz.
Notodden: A. Bay.
Porsgrund: P. Kviberg.
Randsfjord: M. Jul. Halvorsen.
Røros: A. Buen.
Saaheim: M. Tranmæl.

Sandefjord: Carl Øien.
Sarpsborg: Herm. Haugerud.
Skotselven: M. Bjerketveit.
Skien: Kyrre Grepp.
Slemmestad: Broce Michaelsen.
Strømmen: L. Aslaksrud.
Tofte i Hurum: . Arne Magnus-
sen.
Tønsberg: Ludv. Enge.
Vikersund: Chr. Hornsrud.
Vittingfos: S. L. Lunde.

Stipendiekomitéen.

Til medlemmer av den komite, som fremkommer med indstilling angaaende utdeling av statens stipendier for haandverkere og tekniske arbeidere har i aaret været opnævnt verkstedarbeider *E. H. Brændholen*, Hamar, og typograf *H. Engh*, Kristiania. Suppleanter: *Guldsmed Haug*, Hamar, og typograf *Rogne*, Kristiania.

Det antimilitaristiske fond.

Den 1. januar 1912 var der til fondet indkommet kr. 2833.93 + renter for 1911 tilsammen kr. 2844.65. Som det av forrige beretning fremgik var der endnu intet utbetalt av fondet.

Centralstyret opnævnte en komite bestaaende av Ole O. Lian og Magnus Nilssen som utarbeidet forslag til regler for fondet, og dette forslag blev i landsstyremøte i Stavanger vedtat.

Regler

for Det norske arbeiderpartis fond til understøttelse av krigsretsdømte vernepligtiges familier.

1. Fondets midler, som indestaar i bank bestyres av centralstyret.
2. Fondets midler anvendes til understøttelse av familier, hvis forsørger under sin vernepligt

er dømt til fængsel for antimilitaristisk agitation eller for optræden hvis hensigt har almene eller ideelle bevæggrunde.

3. Ansøgning om understøttelse indsendes av vedkommende til centralstyret og skal ansøgningen ledsages av udtalelse fra den lokale partiorganisations styre i ansøkerens distrikt.
4. Centralstyret bevilger understøttelse, hvis størrelse skal rette sig efter forsørgelsesbyrden, under hensyntagen til de i fondet til enhver tid værende midler.
5. Forandringer i fondets regler eller anvendelse av midler i andet partiøiemed kan besluttet av landsstyret med almindelig flertal.

Centralstyrets beslutning om understøttelse eller andet fondet vedkommende skal forelægges det samlede landsstyre til endelig afgjørelse, hvis en minoritet i centralstyret eller et av landsstyrets øvrige medlemmer forlanger det.

Den første som fik bevilgning av fondet var grubearbeider *Mathias Killehaug*. Han blev av krigsretten dømt til 40 dages fængsel, for at ha delt ut skrifter paa Gardermoen. Krigsretten fandt ut at disse skrifter var «farlige for fædrelandets forsvar.»

Da Killehaug ved siden av sit fængselsophold ogsaa mistet sit arbejde av samme aarsak, bevilget centralstyret ham 50 kroner i understøttelse.

Mursvend *Erling Jøssang*, Sandnes, blev ved krigsret den 24. april 1912 dømt til 90 dages fængsel for at ha negtet militærtjeneste.

Centralstyret bevilget ham efter anbefaling fra Sandnes arbeiderparti 169 kroner i understøttelse.

Tobaksarbeider *Johannes Abrahamson* blev av krigsretten dømt til 6 maaneders fængsel for «2den gangs rømning», som det heter i den militære straffelov.

Centralstyret har av fondet bevilget hans familie 11 kroner pr. uke i understøttelse under hans fængselsophold.

Kristiania arbeiderparti.

Partiets foreninger i Kristiania har som bekjendt tidligere været indmeldt direkte i partiet, og det lokale samarbeide, valgarbeide m. v. administrertes og ledes direkte av centralstyret.

Denne ordning har været uttrykkelig fastsat i lovene, og som vederlag har foreningerne i Kristiania svaret en høiere kontingentsats av 5 øre pr. medlem pr. kvartal.

Denne organisationsform, som naturligvis var en meget enkel ordning og gjorde tjeneste for sin tid, blev mindre heldig eftersom partiet vokste, og virksomheten blev større.

Der reiste sig derfor i 1908 krav om at faa egen samorganisasion for Kristiania, og samme aar blev der av repræsentantskapet nedsat en komite til at utrede spørsmålet. Efter at flere komiteer hadde hat saken til utredning, blev der i 1909, efter at ogsaa landsmøtet paa Hamar hadde hat saken til behandling, etablert en ordning med eget styre for Kristiania, mens kontingentindbetalingen og mandtalskontoret for Kristiania fremdeles har været paa hovedkontoret.

Med utgangen av 1912 ophører denne fællesordning, idet Kristiania arbeiderparti ved lovforandring har opprettet eget kontor og forretningsførerstilling, og vil saaledes fra 1913 staa i samme organisationsmæssige forhold som partiets øvrige samorganisationer i landet.

Brochurer.

Omsætningen av bøker og brosjyrer har været omtrent av samme omfang som i 1911. Der er trykt nyt oplag av *M. Puntervold*: «Klassekampen».

Sammen med Socialdem. forbund i Danmark har centralstyret besluttet at utgi dr. *Gustav Bangs* bok: «Den kapitalistiske samfundshusholdning».

„Det tyvende aarhundrede“

har fortsatt at utkomme under redaktion av *Inge Debes*. Hefterne har nok vundet anerkjendelse for sit indhold; men abonnentantallet er ikke saa stort som ønskelig kunde være.

Partiets presse.

Partiets presse har hat en glædelig vekst og fremgang i den senere tid.

I aaret 1912 blev der av landsstyret godkjendt 3 nye presseforetagender, nemlig «Moss Social-Demokrat», «Daggry», Horten og «Saltens fremtid» i Sulitjelma. Foruten disse nye er «Arbeidets ret», Røros, og «Demokraten», Hamar, av landsstyret blit godkjendt som partiorganer.

Fra aaret 1907, hvor det samlede oplag for hele partipressen var ca. 37,000, har det til 1912 vokset til ca. 80,000.

Ved aarets utgang hadde partiet ialt følgende 26 blade:

Partiblade	Begyndt at ut- komme	Utkom- mer i uken	Oplag i 1907	Oplag i 1912	
Social-Demokraten	1887	6	10 000	21 000	Ukeutg. 3 500
Arbeidet, Bergen	1893	6	8 000	11 000	
Ny Tid, Trondhjem	1899	6	4 500	7 500	
1ste mai, Stavanger	1899	6	2 000	3 300	
Nordlys, Tromsø	1902	2	1 400	1 800	
Fremover, Narvik	1903	2	1 000	1 000	
Romerikes blad, Jesseim (privat)	1902	2	1 400	1 620	
Finmarken, Vardø	1899	2	?	?	
Fremtiden, Drammen	1905	6	2 600	6 000	
Smaal. Social-Demokrat, Fr.stad	1906	6	2 500	4 800	
Sørlandets Social-Demokr., Kr.sand	1907	6	1 000	2 500	
Tiden, Arendal	1907	3		1 500	
Tidens krav, Kristiansund	1906	2	600	1 000	
Arbeidets ret, Røros	1906	2	500	500	
Bratsberg-Demokraten, Skien	1908	6		2 500	
Agitatoren, Aker	1908	1		1 100	
Solungen, Gjesaasen	1904	3	600	2 500	
Demokraten, Hamar	1909	3		1 900	
Vestfold arbeiderblad, Tønsberg	1909	2		1 500	
Haugesund folkeblad	1910	2		1 000	
Nybrott, Larvik	1911	1		800	
Glommendalen, Kongsvinger (priv.)	1911	3		1 200	
Moss Social-Demokrat	1912	2		1 200	
Daggry, Horten	1912	3		700	
Saltens fremtid, Sulitjelma	1912	1		1 000	
Romsdølen, Molde	1912	1		800	

„Social-Demokraten.“

«Social-Demokraten»s store økning i abonnentantall nødvendig-gjorde anskaffelse av ny moderne presse til bladet. Den nye presse blev bestilt og indkjøpt av Arbeidernes aktietrykkeri, og toges i bruk den 5. oktober.

Pressen er fra firmaet Koenig & Bauer i Würzburg. Det er en 4 rullers maskine, og den kan levere indtil 32 siders avis i det nye moderne format.

Denne utvidelse av bladet koster betydelig mer i tryknings-utgifter og papirutgifter pr. nummer end tidligere og bevirker at man ialfald de første aar maa regne med underskud i driften. Men det har været nødvendig å gaa til

dette offer for at skaffe bladet frem til abonnenterne i rette tid og for at holde det paa høide med tiden.

Som det fremgaar av regnska-perne hadde bladet i 1912 et over-skud av kr. 10,910.99 i 1. halv-aar og kr. 2,478.68 i 2. halv-aar. Bladets status pr. 31. december 1912 utviser en formue paa kr. 59,833.31

I anledning indkjøpet av den nye presse har centralstyret bevil-get Arbeidernes aktietrykkeri et laan stort 30,000 kroner.

Paa landsmøtet i Stavanger blev det vedtat at redaktøren som ifølge lovene tidligere har været paa valg ved landsmøtene, herefter skal ansættes av landsstyret.

Da redaktør C. Jeppesen ved

samme tid ønsket at fratræde som redaktør av hovedorganet, besluttet landsstyret i møte den 28. april at ansætte bladets mangeaarige medarbeider hr. Jacob Vidnes som redaktør.

Det socialdemokratiske pressekontor

oprettedes ved landsstyrebeslutning av 7. april 1912, idet *Oscar Pedersen* da ansattes som arbeiderpressens fælleskorrespondent i Kristiania. Spørsmålet om opprettelse av et telegrambyrå for partipressen var første gang til behandling paa partiets landsmøte i Drammen i 1904, hvor det — saavidt vites efter forslag av *Olav Kringen* — besluttedes at henstille til centralstyret at «overveie mulighetene for opprettelse av et telegrambyrå for partiet og fremlægge sine resultater for kommande landsmøte.» Senere landsmøter kan ikke sees at ha beskæftiget sig med saken. I juni 1910 sendte redaktør *Angell-Olsen* en forestilling til centralstyret om saken og henstillet at der blev indledet underhandlinger med samtlige partiblade om opprettelse av et socialdemokratisk pressebyrå i Kristiania. Centralstyret anmodet den socialdemokratiske presseforening om at uttale sig om saken og dennes formand, *Jacob Vidnes*, utarbeidet et omkostningsoverslag. Dette blev omsendt aviserne til behandling og pladsen som fælleskorrespondent eller byråets leder avertert ledig. Paa grundlag av de fra aviserne indkomne besvarelser utarbeidet saa *Vidnes* et nyt omkostningsoverslag, som, efter at være forelagt redaktør *Jeppesen* til utta-

lelse, ekspedertes til centralstyret og derfra til landsstyret, som alt-saa under landsmøtet i Stavanger 1912 tiltraadte forslaget.

Det bestemtes, at kontoret skulde oprettes i tilslutning til «Soc.-Dem.»s redaktion, saaledes at korrespondenten skulde ha adgang til hovedorganets dagsstof og selv levere «Soc.-Dem.» det stof, han mottok fra kontorets korrespondenter utenbys.

Kontoret begyndte sin virksomhet 3. juni 1912 og hadde fra begyndelsen forbindelse med samtlige partiets 7 utenbys dagblade. Senere er forbindelse etablert med 7 blade, som utkommer 1, optil 3 gange om uken, saa kontoret nu har forbindelse med ialt 14 aviser. Der er truffet avtale med medlemmer av disse bladets redaktioner om at fungere som lokalkorrespondenter til kontoret, saa kontoret nu har saadanne i alle de større byer i landet. De fleste meddelelser sendes pr. telefon. Til de byer, hvortil posten ikke trenger mer end et halvt døgn for at række frem, har der dog i stigende utstrækning været benyttet postforsendelser, som ekspederes fra kontoret om aftenen eller natten og rækker frem tidlig den følgende morgen. Adskillig nyhetsstof er distribuert paa den maate. Saa-lange kontoret skal betjenes bare av en mand, vil dog ikke fordelene ved en saadan distribuering av meddelelserne kunne utnyttes effektivt. Til aviserne nordenfor Trondhjem maa meddelelserne sendes telegrafisk og maa som følge herav være meget sammen-trængte og kortfattede. En væsentlig del av det stof, som utsendes fra kontoret, ekspederes dagen før det offentliggjøres, idet det

dels sendes pr. post, som ovenfor omtalt, dels telefoneres paa nat-takst om aftenen fra kl. 10 og ut-over til 12, 1 og 2. Saadan natte-telefonering opretholdes omtrent re-gelmæssig med 3 blade, under særegne forhold med 4. Et blad har desuten omtrent udelukkende denne natforbindelse.

Der synes at raade et samstem-mig ønske hos partibladene om at gjøre sig mest mulig uavhengig av Norsk telegrambyraa. Men dette kan for de fleste avisers vedkommende ikke ske før vort eget pressekontor ogsaa kan forsyne partibladene med regelmæssige stortingsreferater. Før der er skaf-fet fælleskorrespondenten arbeids-hjælp, vil imidlertid dette være umulig. Et skridt i retning av at frigjøre sig mer og mer fra N. T. B. er dog allerede gjort, idet der er truffet forberedelser til at faa en daglig utenlandsforbindel-se, saa kontoret ogsaa kunde di-stribuere utenlandsk telegramstof. Disse forberedelser er endnu ikke avsluttet.

Regnskapet for de 7 maaneder i 1912 da kontoret var i virksom-het, viser en samlet indtægt av kr. 6066.17 og en utgift av kr. 5928.45. Der fremkommer altsaa et over-skud paa kr. 137.72. Budgettet for 1913 er av centralstyret vedtat med en samlet indtægt og utgift paa 11,605 kroner.

Oscar Pedersen.

Den 8. skandinaviske arbei-derkongres

avholdtes i Stockholm i dagene 2.—5. september 1912.

Der var fremmøtt ialt 310 re-præsentanter. Derav var 107 fra Danmark, 8 fra Finland, 124 fra Sverige og 71 fra Norge.

Der var fremlagt til kongres-sen beretninger for de faglige og politiske organisationer fra de del-tagende lande.

Til behandling forelaa 18 ind-komne forslag og motioner, for-uten de av kongreskomiteen op-satte spørsmåal:

«Trustvældet og dyrtiden», indl. av E. Pahlmstjerna.

«Arbeiderbevægelsens organi-sationsformer og taktik», indl. av Ole O. Lian.

Der vedtoges en række resolu-tjoner og beslutninger der er sam-let i en beretning om kongressen som senere er utkommet.

Kongressen var som helhet me-get vellykket og gav indtryk av hvilken vældig samfuntsfaktor ar-beiderbevægelsen er blit i Skandi-navien.

Arbeiderbevægelsens arkiv

har fortsatt sin virksomhet i 1912 i samme spor som tidligere aar. Der er nu indregistrert ca. 12,000 forskjellige numre. Det meste av disse saker er beretninger, love, tariffier og øvrige tryksaker fra fagorganisationerne. Dertil kom-mer saa gamle protokoller etc. samt aviser, baade fagblade og partibla-de. Som arkivar har hr. Gunnar Ousland fungert.

Regnskap for Arkivet 1912.

<i>Indtægter:</i>		<i>Utgifter:</i>	
Saldo fra 1911	kr. 98.86	Kontor- og skrivesaker . .	kr. 27.27
Bidrag fra Arb. fagl. lorg.*	« 400.00	Belysning og ventilation . .	« 144.60
— Det n. arb.parti . .	« 700.00	Rengjøring	« 105.00
		Frakt og porto	« 58.00
		Bokbinderarbeide	« 92.00
		Avishold	« 29.35
		Lønninger	« 400.00
		Kassebeholdning	« 329.09
Tilsammen . .		Tilsammen . .	
kr. 1198.86		kr. 1198.86	

Status ^{31/12} 1912.

<i>Aktiva:</i>		<i>Passiva:</i>	
Samv. fagf. forskuds leie .	kr. 900.00	Landsorganisationen pr.	
Inventar	« 835.95	^{31/12} 1911 . .	kr. 1200.00
Kontant i kassen	« 329.09	+ avskrevet i	
		1912	« 300.00
		Rest pr. ^{31/12} 1912	kr. 900.00
		Kapitalkonto	« 1165.04
Tilsammen . .		Tilsammen . .	
kr. 2065.04		kr. 2065.04	

Partiets organisations- og medlemstal.

Ved utgangen av 1912 var partiet organisert i
 11 amtspartier,
 14 kredspartier,
 32 byorganisationer,
 6 enkelte foreninger.
 Partiforeningernes antal i disse samorganisationer var ialt 891.

Medlemsantallet, som ved utgangen av 1911 var 36,073, har til utgangen av 1912 vokset til **43,557**, hvilket er en økning av 7484. — Denne økning er meget glædelig, da den er større end partiet har hat paa mange aar. For oversigtens skyld hitsættes partiets medlemstal i de sidste 6 aar:

Aar	Foreninger	Kvinder	Mænd	Ialt	Tilvekst i medlemsantal
1907	499	1798	21 683	23 481	+ 4357
1908	602	2971	24 867	27 838	+ 3357
1909	640	2980	24 809	27 789	+ 49
1910	713	3870	29 056	32 926	+ 5137
1911	863	4365	31 708	36 073	+ 3147
1912	891	5788	37 769	43 557	+ 7484

* Husleien for aaret, kr. 300.00, er forskudsvis betalt av landsorganisationen.

Partiets organisation gaar sikkert og støt fremover, og det forløpne aar maa sies at ha git bra tilvekst. Men endnu er der mangt et løft igjen, før arbeiderne og smaakaarsfolk i landet har samlet sig tæt sammen i en kraftig politisk organisation. Det gjælder om at ta fat i de svake kredse, og meget brakland staar endnu igjen at organisere. Men ogsaa der hvor partiet har vokset sig sterkt i stemmetal, gjælder det at organisationen holdes vedlike og utvikles. Uten en sund og kraftig organisation, som fungerer støt og sikkert, fra den mindste forening til de store samorganisationer, kan vor agitation ikke række ut over til de store lag av befolkningen.

Det er at haabe, at de av vore samorganisationer, som nu skal gaa over fra amtspartier til kreds-partier, maa styrke organisationen ved dette skridt og bli til held og vekst for Det norske arbeiderparti.

Det internationale socialistbyraa.

Paa landsmøtet i Stavanger 1912 valgtes partiets sekretær Magnus Nilssen, redaktør J. Vidnes og postmester Egede Nissen til medlemmer av det internationale socialistiske byraa for Norge.

Partikontoret har i 1912 staat i stadig og jevn rapport med det internationale socialistbyraa i Bryssel. I den første del av aaret har dog korrespondansen ikke omfattet særlig betydningsfulde saker. Forespørsler angaaende norske love, norske statsarbeideres lovlige ret til at organisere sig m. v. er mottat og besvaret. En-

del cirkulærer med anmodning om at støtte dels moralsk, dels økonomisk forfulgte partifæller i Russland, Spanien, Østerrike og broderpartierne i Balkanstatene er mottat, men har man ikke set sig istand til ått imøtekomme anmodningene

I januar 1912 indsendte den socialdemokratiske stortingsgruppe forslag til den norske Nobelkomite om, at Nobels fredspris maatte bli tildelt det internationale socialistbyraa. I begrundelsen til forslaget anførtes:

«Den nationalt og internationalt organiserte arbeiderbevægelse har sat sig som en av sine væsentligste opgaver at fremme broderskap mellem folkene og av al magt søke at hindre krig, denne arbeidernes ulykke. Og med den store tilslutning arbeiderorganisationen har faat i alle lande har der fulgt en mægtig indflydelse, ikke bare paa nationernes økonomiske liv, men ogsaa paa deres politiske utvikling. Den er derved sat istand til paa en virksom maate at arbeide for sine maal.

Ved siden herav sætter de internationale organiserte arbeidere mest ind paa med militarismens avskaffelse som maal, at mindske rustningerne.

Det socialistiske byraa i Bryssel repræsenterer den internationale arbeiderbevægelse og har til særlig opgave at fremme det mellemfolkelige samarbeide for fælles maal mellem de forskjellige landes organiserte arbeidere. Herunder har selvfølgelig byraaet i fortrinlig grad arbeidet for freds-saken og for anerkjendelse og gjennomførelse av arbeidernes fredsbestræbelser. Paa dets initiativ

er der stadig holdt store fredsde-
monstrationer, ofte samtidig i fle-
re lande. Og disse fredsmonstra-
tioner, som tildels har fundet sted
under kritiske politiske forhold,
har visselig hat en mægtig indfly-
delse paa den offentlige opinion.

Dette indrømmes nu ogsaa mer
og mer av staternes ledende mænd.
Som eksempel herpaa kan anføres:

1. Finansminister Neer-
gaards tale ved Stortingets ban-
ket paa Holmenkollen for det nor-
diske delegeretmøte sommeren
1911. Hr. Neergaard pointerte der
den mægtige støtte fredsbevægel-
sen hadde faat i socialdemokra-
tiet, likesom han fremhævet, at
den internationale arbeiderbevæ-
gelse var den sikreste borgen for,
at fredssaken engang skulde naa
frem til seier. Hr. Neergaard vil-
de ha sagt dette endskjønt har var
grund-uenig i socialdemokrater-
nes militærpolitikk og skjønt han
ikke kunde følge deres fredstaktikk.

2. Medlem av det hollandske
parlament — socialdemokraten
Troelstra — oplyste i parla-
mentet i en tale i oktober 1911, at
han som medlem av det internatio-
nale socialistiske byraas styre
visste, at regjeringsmedlemmer
hadde henvendt sig til byraet da
det gjaldt at avvende en truende
krig. Det oplystes siden i pres-
sen, at Troelstra sigtet til anmod-
ninger fra tyske og franske mini-
stre, som ønsket å hindre et freds-
brud under Marokkokrisen. Skjønt
uttalelsen offisielt blev de-
mentert av den franske og tyske
regjering, fastholdt dog Troelstra
den (se telegram fra London til
«Morgenbladet» for 2. november
1911). Og formanden i byraet,
den belgiske deputerte Vandervel-

de, bekræftet rigtigheten av hr.
Troelstras oplysninger. En medde-
lelse om, at byraets sekretær
Huysmans hadde dementert den,
viste sig at være uriktig. Flere
store blade, saaledes «Frankfurter
Zeitung», «Vorwärts», «Le Peuple»,
«Radical», bekræftet fra bed-
ste kilde Troelstras meddelelse.
Det internationale byraa tok og-
saa under Marokkokrisen initia-
tivet til store fredsmonstrationer
i Frankrike og Tyskland. Disse
fik en kolossal tilslutning, især i
de to rikers hovedstæder, og de bi-
drog mægtig til at dæmpe den op-
hidsede stemning.

3. Den 16. oktober 1911 sendte
præsidenten for det tyrkiske de-
puteretkammer Ahmed Riza
en skrivelse til det internationale
socialistiske byraa i anledning av
Italiens krigserklæring og aapnin-
gen av fiendtlighetene for at
erobre Tripolis. Præsidenten re-
degjør her for forholdene i det mo-
derne Tyrki, for dets syn paa
fredstraktater som det har trodd
paa, for italienernes optræden og
for Tyrkiets humane optræden li-
keoverfor de tusener italienske ar-
beidere i det osmannske rike.

Henvendelsen slutter med en an-
modning om, at Europa og da sær-
lig socialdemokratiet maa tænke
over Tyrkiets sak. Præsidentens
vakre skrivelse, offentliggjort i
«Soc.-Dem.» for 7. novbr. 1911, kun-
de kun opfattes som en tak til by-
raet fordi det hadde utsendt en
opfordring til socialdemokratiet
verden over om at vedta en pro-
test mot krigen (protestmøter hold-
tes 5. novbr. f. a. under enorm til-
slutning i flere lande).

4. Den 5. decbr. 1911 sendte
centralkomiteen for det demokrat-

iske parti i Persien en indtrængen-
de henstilling (se «Soc.-Dem.» 9.
decbr. 1911) til byraaet om at pro-
testere mot Ruslands optræden li-
keoverfor Persien. I begyndelsen
av januar kom en lignende henven-
delse til byraaet fra persere i Te-
bris.

Disse henvendelser viser, at
det internationale socialistbyraa
har vundet anerkjendelse selv i
asiatiske riker som en magt av høi
rang og som en faktor, smaa og
forurettede folk regner med og
paakalder, naar de indanker sin
sak for den civiliserte verdens
domstol.»

(I 1912 fandt Nobelkomiteen
ikke at kunne utdele nogen freds-
pris!)

Paa den internationale social-
istkongers i Kjøbenhavn 1910
fremsatte Keir Hardie og Ed.
Vaillant følgende forslag:

«Blandt de midler, som maa
anvendes for at forhindre utbrud
av krig, betrakter kongressen som
særlig hensigtsmæssig almindelig
streik av arbeiderne, særlig i de
industrier, som leverer materialier
til krigen (vaaben, ammunition,
transport o. s. v.), samt agitatio-
nen og folkets indskriden mot kri-
gen med de kraftigste midler.»

Dette forslag blev oversendt
det internationale byraa til prø-
velse. Byraaet har derefter av-
æsket byraaets norske avdeling
dets mening om saken. Det nor-
ske arbeiderpartis centralstyre
fandt, at spørsmålet ogsaa burde
drøftes sammen med fagorganisa-
tionen, men noget endelig resultat
herav foreligger endnu ikke.

Ved arbeiderpartiets 25-aars
jubilæum den 22. august 1913
mottok centralstyret følgende
lykønskningstelegram fra det in-
ternationale socialistbyraa:

«Brüssel, 22. august 1913.

Magnus Nilssen,
Folkets hus, Kr. ania.

Kjære partifælle.

Eksekutivkomiteen har git
mig i opdrag i anledning Det
norske arbeiderpartis 25-aars
jubilæum at overbringe Eder
dens aller hjerteligste lykønsk-
ninger for det fuldførte arbeide
i disse aar og uttale dens oprig-
tigste og mest dyptfølte ønsker
for videre fremgang.

Broderligste hilsener.

Cam. Huysmans,

Det int. socialistbyraas
sekretær.»

Den 29. august mottok by-
raaets norske medlemmer fore-
spørsel om hvilken tid de vilde an-
befale for den internationale so-
cialistkongres i Wien 1913. Den
10. septbr. mottoges meddelelse om
at de hollandske partifæller fore-
slog kongressen utsat til 1914, for-
di det da vil være akkurat 25 aar
siden den første internationale so-
cialistkongres avholdtes i Paris.
Centralstyret besluttet at tiltræde
det hollandske forslag.

Møte i det internationale by-
raa blev berammet til avholdelse i
begyndelsen av november. Der
skulde fastsettes tiden og dagsor-
denen for den internationale kon-
gres 1914. Imidlertid begynte
den internationale politiske situa-

tion at anta en alt mer og mer faretruende karakter, idet konflikten paa Balkan holdt paa at trække ogsaa stormagterne ind i denne. Det franske arbeiderpartis styre forlangte derfor i begyndelsen av oktober, at byraaet snarest mulig skulde sammenkaldes til møte for at behandle: 1) utsættelsen av den internationale kongres til 1914; 2) eventuel fastsættelse av dagsordenen for kongressen 1913; 3) den internationale situation; 4) repræsentationsretten i byraaet og paa kongresserne; 5) optagelsesandragende fra en række partier i forskjellige verdensdele. — Det internationale socialistbyraa blev derpaa sammenkaldt til 27. oktober. — Ingen av de norske medlemmer av byraaet kunde reise paa grund av valgarbeidet og de med reisen forbundne utgifter.

Det internationale byraa reiste ogsaa i begyndelsen av oktober spørsmålet om at foranstalte en international demonstration mot krigen.

I byraaets møte den 27. oktbr. besluttedes det: 1) at foranstalte massedemonstrationer mot krigen i alle Europas storbyer den 17. november 1913; 2) at indkalde en ekstraordinær socialistkongres i Basel (Schweiz) den 24., 25. og eventuelt 26. november til drøftelse av arbeidernes stilling til den internationale krigssituation; 3) at utsætte den ordinære internationale socialistkongres i Wien til 1914.

Det norske arbeiderparti foranstaltet i henhold til den første beslutning et stort demonstrationsmøte i Kristiania søndag den 17. november om formiddagen. Tivolis cirkusbygning var fyldt til sid-

ste plads. *Hjalmar Branting* fra Stochholm holdt demonstrationstalen, efterat partiets formand, *Chr. H. Knudsen*, hadde aapnet møtet. Der vedtoges enstemmig følgende resolution:

«I samklang med det internationale socialdemokrati verden over protesterer møtet paa det kraftigste mot krig og derav følgende blodsutgydelse og undertrykkelse. Møtet kræver alle tvister mellem landene avgjort ved fredelig forhandling. Møtet kræver videre i socialismens navn de privatkapitalistiske krigsaarsakers utryddelse. Ved arbeidernes internationale solidaritet skal fredens og retfærdighetens samfund bygges.»

Som arbeiderpartiets repræsentanter ved den internationale kongres i Basel møtte redaktør *Jacob Vidnes* og postmester *Egede-Nissen* — den første reiste paa «Social-Demokraten», den anden paa egen bekostning. For den faglige landsorganisation møtte formanden, *Ole O. Lian*.

For kongressen var bestemt følgende stemmeretsregler:

20 stemmer hadde: Tyskland, Østerrike, Frankrike, Storbritannien, Rusland.

15 stemmer hadde: Italien.

14 stemmer hadde: De forenede stater.

12 stemmer hadde: Belgien, Sverige.

10 stemmer hadde: Danmark, Polen, Schweiz.

8 stemmer hadde: Finland, Holland, Ungarn-Kroatien.

6 stemmer hadde: Spanien, Norge.

5 stemmer hadde: Tyrkiet—Armenien.

4 stemmer havde: Argentina, Bulgarien, Rumænien, Serbien.

2 stemmer havde: Luxemburg, Bosnien-Herzegovina, Canada.

Den ekstraordinære internationale socialistkongres i Basel 24.—25. november 1912 ansees nu for at være en af de betydningsfuldeste i det internationale proletariats historie. Den vedtog nemlig et stort manifest, som er av den største betydning, fordi det utgjør et internationalt program for arbeiderklassens optræden, naar det gjælder at avverge krig og blodsutgydelse.

Kongressen bestod av ca. 560 delegerte. En komite bestaaende av en del franske, tyske, østerrikske og engelske medlemnier av det internationale byraa hadde i opdrag at utarbeide forslaget til manifestet. Komiteens forslag blev derpaa forelagt byraaet.

Der hersket her **enstemmighet** med hensyn til resolutionens form og indhold, med undtagelse av, at *Rosa Luxemburg* vilde ha ind en uttalelse om, at ogsaa generalstreiken skulde nævnes blandt de midler, som kunde komme til anvendelse, hvor det var mulig, for at forhindre krigen. De andre tyske repræsentanter i byraaet tillike med de østerrikske og engelske fandt det imidlertid inopportunt at nævne generalstreiken specielt. (Og der fremkom et mellemforslag om, at der istedetfor at nævne generalstreiken skulde **sies**, at arbeiderne burde benytte **alle midler**, som organisationen og proletariatets styrke lægger dem i hænderne, for at forhindre krig. Hvert lands organisationer fik saa selv bestemme, hvilke midler som var de hensigtsmæssigste for

dem. Ogsaa *Rosa Luxemburg* gav dette forslag sin tilslutning.

Forslaget til manifest forelagedes derpaa kongressen til vedtagelse i følgende form:

«Det internationale socialdemokrati har paa sine kongresser i Stuttgart og Kjøbenhavn opstillet som grundlag for arbeiderklassen i alle land i dens kamp mot krigen:

«Truer en krig med at bryte ut, er de arbeidende klasser og deres repræsentationer i paagjældende land forpligtet til — understøttet ved det internationale byraas sammenfattende virksomhet — at opbyde alt for ved anvendelsen av de midler, som maa synes dem mest virksomme, at hindre krigens utbrud, midler, som naturligvis retter sig efter klassekampen, og hvor tilspidset den almindelige politiske situation er.

Skulde krigen allikevel bryte ut, er det en pligt at gripe ind for dennes hurtige avslutning og med alle kræfter at stræbe hen til at utnytte den ved krigen hitførte økonomiske og politiske kriser til kraftig opagitering av folket og derved fremskynde avskaffelsen av det kapitalistiske klasseherredømme.»

De sidste tiders begivenheter har mer end nogen gang før paalagt arbeiderklassen pligten til at drive sin planmæssige og fælles aktion med størst mulig energi og kraft. Paa den ene side har den almindelige rustningsgalskap øket fordyrelsen av levnetsmidlerne og derved tilspidset klassemotsætningerne og skapt en ubetvingelig forbitrelse inden arbeiderklassen. Arbeiderne vil ha sat en grænse for dette utryghetens og ødselhe-

tens system. Paa den anden side virker den stadig tilbagevendende krigsfare ophidsende. Europas store nationer befinder sig bestandig paa det punkt at kunne bli drevet mot hverandre, uten at en slik krænkelser av humaniteten og fornuften kan retfærdiggjøres ved selv det mindste hensyn til folkenes interesser.

Balkankrisen, som allerede nu har medført saa mange rædsler, vil, hvis den faar gripe om sig, indebære den frygteligste fare for civilisationen og arbeiderklassen. Den vilde paa samme tid bli verdenshistoriens største skjændsel ved den skrikende motsætning mellem katastrofens størrelse og de interesser, som sættes paa spil.

Derfor fastslaar kongressen med tilfredshet den fuldstændige enighet som hersker blandt alle lands socialdemokratiske partier og fagorganisationer i krigen mot krigen.

Idet arbeiderklassen i alle land reiste sig samtidig til kamp mot imperialismen og mobiliserte den offentlige mening inden hver nation mot krigslyster, fremstod et storslagent fællesvirke mellem alle lands arbeidere, som allerede nu har bidrat meget til at redde den truede verdensfred. De herskende klassers frygt for en proletarisk revolution som følge av en verdenskrig har vist sig som en væsentlig garanti for freden.

Kongressen opfordrer derfor de socialdemokratiske partier til at fortsætte sin aktion med alle hensigtsmæssige midler.

De socialdemokratiske partier paa Balkanhalvøen har en vanskelig opgave. Europas stormagter har ved systematisk mot-

stand mot alle reformer bidrat til at skape utaalelige økonomiske, nationale og politiske tilstande i Tyrkiet, som nødvendigvis maatte føre til ophidselse og krig. Overfor utnyttelsen av disse tilstande i dynastiernes og kapitalisternes interesse har Balkanstaternes socialdemokratiske partier med heroisk mot reist kravet om en demokratisk federation. Kongressen opfordrer dem til fortvarende at indta denne beundringsverdige holdning; den venter, at de socialdemokratiske partier paa Balkan sætter alt ind paa at forhindre at de fordele som er kjøpt med saa store ofre, blir misbrukt av Balkanstaternes dynastier, av militarismen og det ekspansionslystne borgerskap. Men især opfordrer kongressen socialisterne paa Balkan til at motsætte sig ikke bare en gjenopvækkelse av det gamle fiendskap mellem serber, bulgarer, rumæner og grækere, men ogsaa enhver voldsgjerning mot de øvrige krigsførende balkanfolk, tyrker og albaner. Balkanhalvøens socialister har pligt paa sig til at bekjempe enhver forurettelse av disse folk og i motsætning til chauvinismen proklamere balkanfolkenes forbrødring, deri indbefattet ogsaa tyrker, albaner og rumæner.

De socialdemokratiske partier i Østerrike, Ungarn, Kroatien og Slavonien, Bosnien og Herzegovina har pligt paa sig at fortsætte med al kraft sin virksomme kamp mot Donaumonarkiets angrep paa Serbien. Det er deres pligt at motsætte sig planen om, ved vaabenmagt at berøve Serbien det land det har opnaadt ved krigen, at omdanne det til en østerriksk ko-

loui, og at Østerrike-Ungarns folkeslag og dermed alle Europas nationer utsættes for den største krigsfare paa grund av dynastiske interesser. Likesaa maa de socialdemokratiske partier i Østerrike-Ungarn ogsaa i fremtiden kjæmpe for demokratisk selvstyre for den del av det sydslaviske folk som beherskes av huset Habsburg indenfor det østerrik-ungarske monarkis egne grænser.

De socialdemokratiske partier i Østerrike-Ungarn saavel som i Italien maa særlig ha sin opmerksomhet henvendt paa det albanske spørsmåal. Kongressen anerkjenner det albanske folks ret til nationalt selvstyre. Men den reserverer sig mot at Albanien gjøres til offer for østerrik-ungarske og italienske herskerlyster under autonomiets kappe. Deri ser kongressen ikke alene en fare for Albanien selv, men ogsaa en ikke fjern trusel mot freden mellem Østerrike-Ungarn og Italien. Alene som et autonomt led i et demokratisk Balkanforbund kan Albanien føre et helt selvstendig liv. Kongressen opfordrer derfor socialdemokraterne i Østerrike-Ungarn og Italien til at bekjempe ethvert forsøk fra regjeringerne paa at trække Albanien ind i sin interessesfære, og til at fortsætte sine anstrengelsen for at befæste et fredelig forhold mellem Østerrike-Ungarn og Italien.

Med stor glæde hilser kongressen de russiske arbeideres proteststreik som et tegn paa, at den russiske og polske arbeiderklasse begynder at reise sig efter det slag, som zarismens kontrarevolution rettet mot den. Deri ser kongressen den bedste garanti mot zarismens forbryderske intriger. Ef-

terat zarismen har undertrykt med blodig haand folkene i sit eget land, efterat den utallige gange har forraadt Balkannationerne og prisgit dem i fiendernes vold, vakler den nu mellem frykten for følgerne av en krig og frykten for en national bevægelse som den selv har skapt. Men naar zarismen nu atter forsøker at optræde som Balkannationernes befrier, saa er dette bare et hykkelsk paaskud for gjennem en blodig krig at kunne gjenerobre herredømmet paa Balkan. Kongressen venter at baade by- og landarbeiderne i Rusland, Finland og Polen avslører intrigerne, motsætter sig ethvert av zarismens krigs-eventyr, ethvert anslag fra zarismen, være det mot Armenien eller mot Konstantinopel, og koncentrerer al sin kraft paa en fornyelse av den revolutionære frigjorelseskamp mot zarismen. Zarismen er alle reaktionære kræfters haab i Europa, demokratiets argeste fiende og det at paaskynde dens undergang maa ansees som en av det internationale socialdemokratis fornemste opgaver.

Men den viktigste del av Internationales aktion falder dog paa arbeiderklassen i Tyskland, Frankrike og England. For øieblikket er det disse arbeideres opgave at kræve av sine regjeringer, at de skal unddrage Østerrike-Ungarn og Rusland enhver støtte, avholde sig fra enhver indblanding i Balkanuroligheterne og bevare en ubetinget nøytralitet. En krig mellem de tre store ledende kulturfolk paa grund av en serbisk-østerriksk havnestrid vilde være forbrydersk vanvid. Arbeiderne i Tyskland og Frankrike kan ikke erkjende at der ved hem-

melige overenskomster foreligger nogen forpligtelse til at gripe ind i Balkankonflikten.

Skulde imidlertid det militære sammenbrud i Tyrkiet ryste det osmanske herredømme i Forasien, da er det en opgave for socialisterne i England, Tyskland og Frankrike at motsætte sig med al kraft erobringspolitikken i Forasien som maa føre den like vei til verdenskrigen. Som den største fare for Europas fred betragter kongressen det kunstig nærede fiendskap mellem Storbritannien og det tyske rike. Kongressen hilser derfor med glæde de anstrengelser som arbeiderklassen i de to lande har gjort for at utjevne motsætningsforholdet. Og den betragter som det bedste middel til at naa maalet en overenskomst mellem Tyskland og England om at indstille flaaterustningerne og ved siden derav priserettens avskaffelse. Kongressen opfordrer socialisterne i Tyskland og England at fortsætte sin agitation for en slik overenskomst.

Overvindelsen av motsætningen mellem Tyskland paa den ene side og Frankrike og England paa den anden side vilde bortrydde den største fare for verdensfreden, vilde ryste zarismen som utnytter denne motsætning, vilde gjøre et overfald fra Østerrike-Ungarn paa Serbien umulig, og sikre freden for verden. Mot dette maal maa derfor Internationalen særlig rette sine bestræbelser.

Kongressen fastslaar, at hele den socialistiske Internationale er enig om disse grundsætninger i utenrikspolitikken. Den opfordrer arbeiderne i alle land at stille den kraft, som ligger i proletariatets internationale solidaritet, op mot

den kapitalistiske imperialismen. Den advarer de herskende klasser i alle stater mot yderligere at øke den masseelendighet, som den kapitalistiske produktionsmaate har ført med sig ved krigerske aktioner. Den kræver med eftertryk freden. Regjeringerne bør ikke glemme, at de under den nuværende tilstand i Europa og arbeiderklassens stemning ikke uten fare for sig selv kan slippe krigen løs. De bør minde sig selv om, at den tysk-franske krig hadde kommunens revolutionære utbrud tilfølge, at den russisk-japanske krig har sat de revolutionære kræfter i det russiske folk i bevegelse, at de militære og maritime kaprustninger har tilspidset klassekonflikterne i England og paa kontinentet i en uhørt grad og foranlediget vældige arbeidsnedlæggelser. Det vilde være vanvid, om regjeringerne ikke forstod, at den blotte tanke paa en verdenskrigs uhyre rædsler vil ryste og oprøre arbeiderklassen. Arbeiderne anser det som en forbrydelse at skyte hverandre, til fordel for kapitalisterne, for fyrstehusenes ærgjerrighet eller til ære for diplomatiske hemmelige traktater.

Hvis regjeringerne avskjærer enhver mulighet for den normale videreutvikling og derved driver proletariatet til fortvilede skritt, vil de selv maatte bære ansvaret for følgerne av den derved opstaade krise.

Internationalen vil fordoble sine anstrengelser for at forhindre denne krise, den vil gi sin protest stadig sterkere eftertryk, gjøre sin propaganda stadig mere energisk og omfattende. Kongressen opfordrer derfor det internationale socialistiske byraa

til at følge begivenheterne med desto større opmærksomhet og om, hvad som end maatte indtræffe, at holde forbindelsen mellem de proletariske partier vedlike og styrke den.

Proletariatet er sig bevisst i dette øieblik at være bæreren av hele menneskehetens fremtid. For at forhindre tilintetgjørelsen av alle folkenes ungdom, som nu trues av alle masse mordets rædsler, av hungersnød og pest, vil proletariatet opbyde al sin kraft.

Saa vender da kongressen sig til Eder, proletarer og socialister i alle land, at I i denne avgjørende stund lar Eders stemme høre! Forkynd Eders vilje i alle former og paa alle steder, uttal Eders protest i masser til store kundgjørelser, utnyt alle midler, som organisationen og proletariatets styrke gir Eder! Sørg for at regjeringerne bestandig har proletariatets vaakne og lidenskabelige fredsvilje for øie! Stil paa denne maate den proletariske verdens fred og folkeforbrødring op mot den kapitalistiske verdens utbytning og masse mord!»

For at spare tid med oversettelsen besluttet det, at en repræsentant fra hvert av de tre kongressprog fransk, tysk og engelsk, og en fra de smaa nationer skulde begrunde resolutionen. Denne forelagdes derpaa kongressen av *Jaurès*, *Adler* og *Keir Hardie* som ordførere paa vegne av de franske, tysk-østerrikske og engelske delegater og av *Troelstra* paa vegne av Sverige, Danmark, Nor-

ge, Finland, Belgien, Holland, Luxemburg, Rumænien, Schweiz. *Troelstra*s tale var meget god og vakte meget bifald.

Efter at ogsaa den bulgarske repræsentant *Sakasoff* hadde talt for resolutionen, for Balkanstaternes socialistpartier, under vældig entusiasme, og fru *Zetkin* paa vegne av de socialistiske kvinder i alle lande, blev resolutionen enstemmig vedtat av kongressen.

Kongressen avsluttedes derpaa den 25. novbr. med flammende taler av de mest fremragende deltagere paa kongressen.

Bebel, som paa grund av svakhet ikke kunde holde større taler, blev gjenstand for en gripende hyldest, da han besteg tribunen for at si nogen ord.

Tilslut blev «Internationalen» og «Op socialister» sunget av forsamlingen.

Den første kongresdag foranstaltet et stort demonstrationstog for freden i Basel. Toget, som var overordentlig stort, gik gjennom gaterne til domkirken (Münster katedralen), hvor der saa vel inde i kirken som paa pladsen utenfor holdtes demonstrationstaler av den internationale arbeiderbevægelses veteraner.

*

I henhold til beslutning paa *Kjøbenhavnkongressen* er kontingenten for Det norske arbeiderparti forhøiet fra 200 til 600 francs pr. aar.

Fra partiets samorganisationer.

Aalesund.

Der har i aarets løp været avholdt 32 styremøter, 5 medlemsmøter, 2 repræsentantmøter og 2 generalforsamlinger.

Agitationen paa stedet har væsentlig foregået med egne kræfter og ved samarbeide med Molde arbeiderparti, idet man gjensidig har besøkt hinanden.

1. mai avholdtes som vanlig demonstration. Om formiddagen arrangeredes et stort barnetog, da folkeskolen har fridag. Ved opløsningen av toget talte fru Anna Monsen og ved arbeidertoget om eftermiddagen talte redaktør Angell-Olsen.

Foran stortingsvalget var agitationen svært mat. Stortingsmand L. O. Sæbø holdt to vellykkede foredrag og fru Martha Tynæs et. Desuten holdt lærer Røsvik et par og Olav Oksvik et foredrag. Til alle foredrag var fuldt hus og god stemning; men ved disse faa foredrag naar man kun en mindre del av folket, og savnet av et partiblاد for Aalesund har været sterkt følt, hvorfor partiet paa et medlemsmøte før jul besluttet at nedsætte en komite til at arbeide for et nyt partiblاد paa stedet.

Paa foranledning av partiavdelingen her er der stiftet en socialdemokratisk forening i Volden, Søndre Søndmøre, og en arbeidsmandsforening i Spjelkavik, Nordre Søndmør. Her er god arbeidsmark, bare man hadde raad og anledning at drive en ihærdig agitation.

E. Røsvik,
p. t. formand.

Akershus amt.

Der er i aarets løp avholdt 4 styremøter og et ekstraordinært repræsentantmøte.

Der er bevilget 500 kr. til agitation i anledning stortingsvalget. Beløpet fordeltes med 100 kr. paa hver av de 5 valgkredse.

Som partiets stortingskandidater opstilles: I 1. kreds (Bærum og Follo) blikkenslager O. Holck. 2. kreds (Aker) lærer Joh. Evje. 3. kreds (Nedre Romerike) snekker Joh. Guldal. 4. kreds (Mellem Romerike) boktrykker M. Jul. Halvorsen. 5. kreds (Øvre Romerike) amtsskolebestyrer Jonas Sandmo.

I anledning stortingsvalget er der drevet en ihærdig agitation. Resultatet av denne er en glædelig

fremgang for vort parti i de fire av amtets fem valgkredse.

Ved første valg erholdt vort parti i første kreds 2272 stemmer, 2. kreds 3999 stemmer, 3. kreds 1519 stemmer, 4. kreds 2451 stemmer, 5. kreds 849 stemmer.

I 1909 var stemmetallet ved første valg: 1. kreds 1715. 2. kreds 2589, 3. kreds 862, 4. kreds 2219, 5. kreds 849.

Partiernes samlede stemmetal ved første valg iaar: Høire 12974, arbeiderpartiet 11092 og venstre 6335.

Ved omvalget økedes vort partis stemmetal betydelig. Det lykkedes at erobre 4. kreds, idet boktrykker M. Jul. Halvorsen blev valgt med 2983 stemmer. Til suppleant valgtes ordfører Gustav Jahr med 2961 stemmer.

Der er stiftet flere nye foreninger inden amtet.

Av regnskapet fremgaar at partiets økonomiske stilling er god. Kassebeholdningen var pr. 30. november kr. 212.79. Flere foreninger skylder kontingent for sidste halvjaar 1912.

M. Jul. Halvorsen.

Kvindeforbundet.

Kvindernes kontor blev fra 2. halvjaar 1911 underlagt Det norske arbeiderpartis kvindeforbund, hvis formaal som bekjendt er at sprede oplysning og agitere blandt kvinderne for at faa disse saavel faglig som politisk organisert.

Dette har man saa langt man har evnet forsøkt i aaret 1912.

Forbundet har i aarets løp faat 5 nye politiske avdelinger med tilsammen 171 medlemmer. Ialt staar

nu tilsluttet forbundet 54 avdelinger med tilsammen vel 2000 medlemmer. Forbundet har i aarets løp avholdt flere agitationsmøter for tilslutning til de kvindelige fagforeninger, og ellers forsøkt ved raad og veiledning at træde støttende til for at holde foreningerne vedlike. Det skal bemerkes at det er meget arbeide som maa til for ogsaa at holde de bestaaende foreninger sammen. Ved sekretæren er stiftet en forening av trikotagearbeideresker i Drammen, som er tilsluttet Trikotagearbeidereskernes forbund — foreningen tæller 170 medlemmer. En fagforening er stiftet av vask- og rengjøringskvinder, væsentlig av de, som søker arbeide ved Kristiania kommunale arbeidskontor. Foreningen tæller ca. 80 medlemmer.

Til Den skandinaviske arbeiderkongres, som blev avholdt i Stockholm, hadde kvindeforbundet indsendt følgende spørsmål til behandling: Hvad kan yderligere gjøres fra organisationens side for at ophjælpe de industriarbeidende kvinders arbeidsvilkaar og faa kvinderne til at tilegne sig organisationstanken og slutte sig sammen? Dette spørsmål var yderligere motivert. Den komite, der behandlet disse saker vedrørende fagorganisationen, var enig i, at der mer end hittil maatte agiteres for at faa kvinderne organisert, og en resolution i denne retning blev fremsat, som blev vedtat av kongressen.

Videre har kvindeforbundet latt utarbeide og trykke et oprop til kvinderne, der tar sigte paa baade den faglige og politiske organisation. Disse blev brukt i agitationsoiemed paa store møter, i hus-

agitation og utdelt paa arbeidspladsene.

Ved siden av det rent faglige har forbundet i aaret 1912 hat meget at ivareta grundet **stortingsvalget**. Forbundet avholdt i den anledning store agitationsmøter i de forskjellige kredse her i byen, lot trykke smaa oprop, som blev utdelt i 40,000 eksemplarer, like-**som** bladet «Kvinden» blev trykt i større oplag. Der blev avholdt mange foredrag ved formanden og sekretæren og ogsaa andre av forretningsutvalget. Man kan vel trygt si, at det gode resultat som vort valg fremviste ikke mindst skyldes det ihærdige arbeide, som kvinderne nedla.

Arbeiderpartiets kvindeforbund avholdt sit 10. aarsmøte i Stavanger i paasken — og hadde der mange spørsmåal av interesse oppe til behandling, som man siden har arbeidet med, f. eks. kooperationen.

Resolutionen angaaende lov om opfostringsbidrag til barn m. v., som blev vedtat av landsmøtet, er oversendt stortinget, likesaa er samtlige de protestresolutioner som foreningerne indsendte til forbundet under de nye flaaatebevilgningers behandling av stortinget, indsendt til samme.

Flere av de spørsmåal som blev oversendt forretningsutvalget til videre behandling, har været arbeidet med. Man holder paa at samle materiel og opplysninger i de forskjellige spørsmåal.

Man har som nævnt til en begyndelse saa godt man har kunnet med de midler og kræfter man raa-der over, forsøkt at sprede opplysning blandt kvinderne, for at faa

disse interesserte for organisationen og slutte sig til samme.

Naar vi ser paa det arbeide og den tid det har tat at bygge organisationen blandt mændene dit, hvor de staar idag — saa maa man jo ogsaa indrømme kvinderne tid.

Kvindeforbundet har i aaret 1912 erholdt i bevilgning fra Landsorganisationen kr. 1000.00 og fra Det norske arbeiderparti kr. 500.00, tilsammen kr. 1500.00. Utten denne hjælp vilde kvindeforbundets nuværende administration ikke kunnet holdes vedlike. Kontingenten til forbundet er 5 øre pr. kvartal pr. medlem. Som man vil se, er denne meget lav; men da vore medlemmer ogsaa tilhører andre forbund og organisationer, har man vanskelig for at sætte denne høiere for tiden.

Vi haaper, at vi ved fortsat arbeide litt efter hvert skal naa længer frem — mot vort maal.

For Arbeiderpartiets kvindeforbund

Martha Tynæs,
formand.

Helga Nitteberg,
sekretær.

Bergens arbeiderparti.

Partiet har i 1912 bestaaet av 39 foreninger med tilsammen 2330 medlemmer. Herav er 290 bosittende i Aarstad og Laksevaag. Av medlemmerne er 217 kvinder. Av foreningerne er 4 tilmeldt partiet iaar og 1 er **opløst**.

Forrige aar var partiets medlemstal 34 foreninger med 2024 medlemmer. Partiets fremgang er 3 foreninger og 306 medlemmer.

1. mai demonstrationen var særdeles vellykket. Det maa bemer-

kes, at formandskapet indvilget, at der heistes flag paa kommunens bygninger, en anmodning, som hvert aar har været gjort til de kommunale myndigheter, men alltid like sikkert avvist. Forhaabentlig vil kommunens flag for eftertiden bli heist uten nogen større indvendinger. Talen for dagen holdtes av hr. sekretær **Sverre Iversen**. Efter talen vedtoges en protestresolution mot flaateplanen.

I anledning regjeringens forslag til «lov om tvungen mægling og voldgift» avholdtes et godt besøkt møte av organiserte arbeidere, hvor der vedtoges en protestresolution mot lovens behandling av dasittende storting. Resolutionen oversendtes stortinget. Et meget godt besøkt forældremøte avholdtes i anledning forsvarskvindernes forsøk paa at benytte folkeskolen til agitation for militarismen i forbindelse med sin flagdag. Skoleinspektøren og flere lærere var tilstede. Møtet vedtok en skarp protestresolution mot militarismen i skolen, og forsvarskvinderne opgav planen. Skolen fik være i fred — denne gang. **Senere** vedtok skolestyret mot arbeiderpartiets protest, at der ved avgangseksamen skal utdeles en skytehaandbok.

Av saker, som har været til behandling i bystyret, er «Fri kommunal middelskole» av størst betydning. Denne sak blev reist fra arbeiderpartiets representanter i skolestyret for aar tilbake. I aar lykkedes det endelig at faa den kjæmpet igjennem, idet skolepengene ved Tanks skole blev ophevet.

Tandklinikken for skolebarn er

begyndt sin virksomhet. Den ifjor nedsatte lønningskomite fremla sin indstilling i mars. Ved ihærdig arbeide fik man hævet lønningerne for de kommunale arbeidere, samtidig opnaades betydelige forbedringer for overarbeide.

Stortingsvalget har selvfølgelig iaar lagt mest beslag paa partiets arbeide. Der avholdtes en række godt besøkte valgsteder. Foruten samtlige indenbys talere, som holdt flere foredrag, holdtes møter med foredrag av fru Martha Tynæs, C. Jeppesen, Einar Li, Johan Gjølstein, Egede Nissen, og til omvalget Chr. H. Knudsen. Ved valget den 21. oktober blev hr. Sæbo gjenvalgt for Sandviken. I Nordnæs og Kalfaret hadde partiets kandidater de fleste stemmer. Arbeiderpartiet var blit byens sterkeste parti, en stilling som det holdt ogsaa ved omvalget. Agitationen maatte nu drives med fuld kraft i Nordnæs og Kalfaret. Ved omvalget erobret partiet Kalfaret fra høire, og hr. Samuelsen blev valgt. I Nordnæs forlot endel av høire sin egen kandidat og stemte paa venstres, som derved blev valgt. Bergen er saaledes repræsentert av 2 socialdemokrater paa stortinget.

Paa partiets landsmøte i Stavanger var partiet repræsentert ved 3 representanter, desuten var endel foreninger repræsentert.

Dagbladet «Arbeidet» har ogsaa iaar hat jevn og sikker fremgang, saavel abonnement som annonceindtægter viser stigning. At socialismen ogsaa faar indpas omkring i landsbygderne paa Vestlandet er bladets økede utenbys abonnenttal et sikkert bevis for.

I det hele faar resultatet av aarets arbeide betragtes som nogenlunde tilfredsstillende. Der har været jevn og sikker fremgang, og er der ikke saa mange saker løst, saa har dog partiets syn været medvirkende paa de kommunale saker, som har faat sin avgjørelse.

S. Tjønneland,
fung. formand.

Ivar Hetleli.

Søndre Bergenhus amt.

Det forløpne aar har i mange henseender været et virksomt aar for vort parti. Der har været drevet en ganske intens agitation særlig foran sidste stortingsvalg.

Vort parti har saaledes saavel bl. industriarbeidere som gaardbrukere hat adskillig fremgang i amtet, og det er sandsynligvis bare et tidsspørsmål, naar et par stortingskredse og flere kommuner er erobret av os.

Amtspartiet har i aarets løp avholdt 4 styremøter foruten det sædvanlige aarsmøte, som avholdtes i Bergen i paasken 1912.

Flere vigtige spørsmål har været behandlet.

Ved sidste stortingsvalg stillet vort parti kandidater i 3 kredse, nemlig, Hardanger, Voss og Midthordland, og blev der paa erobringen av disse nedlagt et ganske betydningsfuldt arbeide.

De lange og i kommerciel henseende besværlige avstande gjør, at en agitation baade blir kostbar og tungvindt, men det maa sies, at der i saa henseende ikke blev sparet, hverken paa arbeide eller penge. Særlig i Hardanger og Midthordland, hvor ogsaa utsigter-

ne var de bedste, var agitationen intens. Som partiets formand holdt jeg saaledes ialt 12 foredrag paa forskjellige steder, likesom flere partifæller ydet os en værdifuld assistanse.

Det skyldes saaledes neppe manglende arbeide, at vi ikke den gang erobret nogen kreds. I Midthordland var det nærmest et rent tilfælde, at vi ikke gik av med seiren. At den tidligere kandidat ikke lot sig stille, og man saaledes var henvist til at bytte kandidat, var kanske en væsentlig aarsak hertil.

Partiets arbeide for eget avisorgan i amtet er endnu ikke lykkes. Paa sidste aarsmøte blev der imidlertid nedsat en komite til endelig ordning av dette spørsmål, og er der godt haab om at faa saken ordnet. Dette har stor betydning som agitationsmiddel her i amtet, hvor avstandene er saa store og befolkningen bor saa spredt.

Ingv. Johnsen,
p. t. formand.

Bodø soc.-dem. forening.

Ved generalforsamlingen den 21. januar 1912, hvor beretning og regnskap for foregaaende aar blev vedtat, valgtes Carl Bonnevie til formand.

Paa generalforsamlingen vedtoges følgende beslutning:

«Styret bemyndiges til at gjøre henvendelse til Narviks arbeiderparti om, at stortingsmanden iaar blir stillet fra Bodø. Likesaa peker generalforsamlingen paa Carl Bonnevie som stortingskandidat for kredsene»

Foreningen gik straks i gang med at forberede valgarbeidet. En overenskomst med Narvik om, at

Bødø denne gang stiller kandidaten og Narvik varamanden, kom snart istand, saa man allerede 16. mai kunde holde nominationsmøte. Her blev Carl Bonnevie nominert til stortingskandidat mot 1 stemme, som faldt paa O. Krane. Denne nomination blev senere godkjendt av Narvik arbeiderparti, som nominerte Julius B. Olsen til varamand.

Man gik straks igang med en kraftig agitation, og har i aarets løp arrangert flere fester, foredragsmøter og andre tilstelninger i agitationseiemed.

For første gang fik man iaar istand demonstrationstog gjennom gaterne den 1. mai. Talen for dagen holdtes av Julius B. Olsen fra Narvik.

Den 13. og 14. juli arrangertes et større arbeiderstevne, hvori partifæller fra alle kanter av Nordland deltok.

Under stevnet arrangertes demonstrationstog gjennom gaterne til torvet, hvor taler holdtes av redaktør Vraa og fru Mathilde Frogner fra Drammen og Carl Bonnevie. Der arrangertes flere tilstelninger under stevnet med en mængde taler. Blandt disse kan nævnes: Sekretær Karlgren (arbeidsmandsforbundet), ordfører Skaardal (fra Trøndelagen), smed Sivertsen (fra Svolvær) og flere. Redaktør Vraa's tale paa torvet paahørtes av vel 2000 tilhørere. I demonstrationstoget deltok ca. 400 mennesker under 9 fæner.

I aaret har man arrangert en mængde offentlige møter med foredrag av Ole O. Lian, Martin Tranmæl, fru Frogner, ordfører Sven Skaardal, A. Før-

de, Jul. B. Olsen, Edv. Kristiansen og Carl Bonnevie.

Foreningsarbeidet har været godt. Der er avholdt 19 medlemsmøter og 17 styremøter, og der har altid været meget arbeide og megen interesse og begeistring paa møterne.

Følgende emner har været diskutert paa møterne:

«Partiets stilling til fagbevægelsen» (indleder Konrad Klausen), «Arbeiderne og egteskapet» (indleder Henrik Johansen), «Kooperationen» (indleder A. Hulthin).

I agitationseiemed sendte man foran valget «Social-Demokraten» til 100 vælgere. Man har omsat Bebel's bok «Kvinden og socialismen», foruten en mængde brosjyrer, aviser etc.

Formanden, Carl Bonnevie, har holdt flere foredrag rundt om i distriktet og paa et stevne i Sortland.

Foreningen blev paa landsmøtet i Stavanger repræsenteret av Andr. Johansen, paa kongressen i Stockholm av Carl Bonnevie og paa Søndre Saltens arbeiderpartis aarsmøte av Konrad Klausen.

Man har nedsat en Folkets huskomite.

Foreningen stillet kandidater ved forlikskommisærvalget, men disse naadde ikke op.

Bjarne Jullum,
sekretær.

Bratsberg.

Aaret 1912 har været et av de jevne aar med fremgang baade i organisationernes antal og medlemsantal. Det, der særlig la beslag paa vor arbejdskraft og blev viet mest opmerksomhet, var selv-

følgelig stortingsvalget. Denne gang var der opstillet kandidater av vort parti i amtets samtlige 4 kredse. I Baamle mønstret vort parti sin styrke for første gang. Partiet hadde her opstillet C. Arnesen-Granholm som kandidat og Hans Aanensen som varamand; disse to opnaadde et stemmetal av 396. Det faar sies, at det er bra. Man gjetter paa, at det vil bli Bamle, der først vil bli erobret av vort parti i Bratsberg. Og det er mange ting, som taler for dette. Alt er likesom lagt tilrette for vort parti der.

I de øvrige kredse hadde vi adskillig fremgang fra forrige valg. Den ene av disse kredse hadde vort parti sikkert haab om at erobre, nemlig Østtelemarkens kreds. Og det hadde ogsaa uten tvil kunnet lykkes denne gang, hvis vore folk hadde gjort sin pligt. I de øvrige kredse viste det sig at være jevn økning i stemmetallet; i byerne likedan, naar vi undtar Porsgrund; den synes at ville bli staaende paa samme plet. Ved omvalget trak partiet her sin kandidat tilbake; dermed opnaadde venstre at faa sin mand valgt.

*

Vort blad «Br.-Dem.» begynder ogsaa at arbeide sig over de værste vanskeligheter. Vi har i aarets løp gaat til at utvide formatet fra 6- til 7-spaltet. Abonnentantallet gaar ogsaa stadig jevnt opover. Men man kunde ha ret til at forlange, at medlemmerne tok litt raskere fat, naar det gjaldt at utvikle sit eget blad. Det er vel han hände den nødvendige forstaaelse av pressens betydning, der

mangler. Men det vil nok komme; arbeiderne vil før eller senere bli tvungne til at indse dette.

E. Reiersen,
formand.

Janette Olsen,
sekretær.

Drammen.

Ved utgangen av 1912 hadde partiet 27 tilsluttede foreninger med et samlet medlemsantal av 1410. Derav er 150 kvinder.

Partistyret har i aaret 1912 bestaaet av følgende: C. O. Carlsen, formand, Ths. Simensen, næstformand, Gustav Rontén, sekretær, Sven Olsen, administrationskasserer, fru M. Svendsen og overkonstabel O. Vegen samt O. Flugsrud, huskasserer.

Der er i aaret løp avholdt 1 generalforsamling, 6 partimøter, 36 partistyremøter, 6 møter har styret hat sammen med nominasjonskomiteen i anledning stortingsvalget og 3 møter sammen med de tilsluttede foreningers formænd. Desuten endel andre møter sammen med de forskjellige komiteer o. s. v. Ialt er avholdt 55 møter.

Der er behandlet 89 saker, hvorav en stor del vedrører partiets ledelse og nogen faa husets administration.

Den daglige ledelse av huset er forestaaet av huskomiteen.

Ved Det norske arbeiderpartis landsmøte i Stavanger 4.—7. april var partiet repræsentert ved I. Tollefsen og formanden.

Med huset er foretat en større reparation, der kostet ca. 700 kr.

En agitation for vor avis, «Fremtiden», er foretat, der resulterte i ca. 100 nye abonnenter.

Lørdag den 30. mars 1912 dømtes redaktør Vraa i Drammens meddomsret en bod paa 20 kr., subsidiært 9 dages fængsel, for en artikel i «Fremtiden» om en streikbryter paa Gjeithus i 1911. I den anledning avholdtes dagen efter en protestdemonstration, hvor der i toget deltok over 2000 personer, og paa torvet var samlet over 4000 kvinder og mænd, der med interesse paahørte o.r.sakf. Puntervolds og redaktør Vraas foredrag.

Efter foredragene vedtoges følgende protestresolution: «4000 arbeidere, kvinder og mænd, samlet til møte paa Bragernæs torv søndag 31. mars 1912 oppfatter Drammens meddomsrets dom over redaktør Vraa som en klassesdom, der indebærer en krænkelse av arbeiderklassens retsbevissthet. Motet protesterer mot overgrep paa referatfriheten, som her er gjort, og henstiller til landets domsmyndigheter at la saken bli gjenstand for fornyet behandling ved høiere ret.»

Aarets 1. mai-demonstration var som sedvanlig vellykket. Demonstrationstoget tallet 38 foreninger med 2000 deltagere. Talen for dagen holdtes av stortingsmand Chr. H. Knudsen. Efter foredraget vedtoges en resolution med den store bevilgning til flaateplanen og rustningegalskapen i overensstemmelse med det internationale socialdemokratis program.

17. mai-festlighetene var i 1912 i likhet med foregaaende aar, naar undtas, at folketoget sidst blev sløifet. Talen for dagen holdtes av Gunstein Andersson. Vort par-

ti hadde flertal i komiteen og besatte de fleste pladse. Det morsomme denne gang var, at borgerpartiernes mænd trak sig helt tilbake, fordi de ikke fik nogen av sine egne til at tale for dagen.

Den 28. juli holdtes et vellykket stevne i Drammens park med foredrag av redaktør Kyrre Grøpp og stortingsmand Egede Nissen. Stevnet var besøkt av 1700 deltagere og gav et overskud av kr. 134.48.

Vort parti har i 1912 seiret ved valg av suppleant til forlikskommissionen med Julius Kristiansen som kandidat.

Ved valg av tilsynsutvalg ved byens folkeskoler tapte vi denne gang ved Bragernæs folkeskole paa grund av meget daarlig fremmøte.

Aarets basar indbragte denne gang kr. 746.77.

Stortingsvalget.

Om 1911 var et stille og rolig aar paa det politiske omraade, saa kan ikke dette sies om 1912. Ikke noget har beslaglagt partiets økonomi og kræfter saa meget som stortingsvalget. Alle var av den mening, at det fik koste, hvad det koste vilde, men den tidligere tapte kreds Strømsø maatte gjenerobres, og det skedde med glans. Saaledes seiret vor kandidat bokholder V. Nagel med 173 stemmers overvegt ved omvalget over høires og frisisindede venstres kandidat byfoged Fürst.

Fra forrige valg har partiet øket med 212 st. for Bragernæs til 1154 st., og med 155 st. for Strømsø og Tangen til 1383 st. Ialt har partiet gaat frem med 367 stemmer fra forrige valg.

Vil denne fremgang fortsætte, vil den tid ikke være fjern, da vi kan notere to socialdemokrater fra Drammen paa Norges storting.

Partiets kandidater i Brager-næs kreds var kasserer A. Moss og skrædder A. Berggren.

Som rodemænd var av de tilsluttede foreninger og partiet valgt ca. 170 samt endel som meldte sig frivillig. Disse var fordelt i begge kredse med et kredsstyre i hver kreds.

Kredsstyrene har ialt holdt 11 møter og 12 foredrag. Som foredragsholdere foruten kandidaterne, d'hr. Nagel og Moss, er benyttet hr. Even Reiersen, T. Bilstad, pastor Haugerud, T. Vraa, Magnus Nilssen, Kata Dahlstrøm, G. Heiberg, O. Lian og H. Amundsen.

Kommunefraktion.

Kommunefraktion og parti-styre har i 1912 avholdt 4 møter til drøftelse og forberedelse av de saker, som har været til behandling i formandskap og bystyre.

Partiet har i 1912 været representert i alle vigtige komiteer. Saaledes er opnaad representasjon i fattigstyre, ligningsraad m. fl. Ved sidste valg paa skolestyremedlemmer blev av gruppen foreslaat 2 representanter, som av høire og venstre blev nedstemt.

Av principielle saker som vort parti har søkt at fremme kan nævnes: Kommunal kul- og kokshandel, utredet ved en komite, men som av vore motstandere nedvortes.

Den samme skjæbne fik et forslag fra vort parti om opprettelse av kommunalt bakeri.

Forslag om ansættelse av læger

paa fast løn er indsendt, men endnu ikke behandlet.

Ved bortsettelsen av arbeidet med de nye folkeskoler optok vore representanter partistyrets forslag om, at kommunen for fremtiden utfører kommunens arbeide selv. Dette som alle vore andresaker nedvortes, og saken besluttedes sendt byens fagautoriteter til uttalelse.

Som man ser, er alle vore saker ifjor nedstemt, hvorfor det gjælder om for vort parti til kommunevalget iaar at sørge for, at vi faar saa mange representanter i bystyret i næste periode, at vi selv gjennomfører vore saker.

Skolestyret.

I skolestyret har vort parti i 1912 hat 4 medlemmer, hvorav den ene, bokholder Nagel, blev valgt til skolestyrets formand. Av større saker som skolegruppen har behandlet og fremført til diskussion i skolestyret kan nævnes: Sloifningen av skoleskytningen, hvilken sak imidlertid av høire- og venstremedlemmerne blev negtet behandling i skolestyret under paaskud av at saken nylig hadde faat sin avgjørelse (i 1911). Avløsning av den nuværende skolebe-spising, melk og brød, med varm middagsmat, i hvilken anledning der er nedsat en komite til at behandle spørsmålet. Lærerstandens pligter mot hjemmene, hvilket resulterte i at skoleinspektoren utændte en længere rundskrivelse hvori han minder om lærerstandens pligter, specielt med hensyn til at avlægge besøk i hjemmene.

Endvidere har partigruppen i forening med de øvrige partier vedtat forslag om fri kommunal

middelskole, 3-aarig, bygget paa folkeskolens øverste klasse med helt frit skolemateriel samt utvidet læsetid for folkeskolens 3 øverste klasser, — to reformer som er i fuld overensstemmelse med arbeiderpartiets skoleprogram og som er betydningsfulde skridt henimot maalet: en fælles skole for alle samfundets barn.

*

Aaret 1912 har som følge av stortingsvalget været et kampaar med interesse og begeistring. Drammens arbeidere har vist at socialdemokratiet er det eneste parti som vil og skal arbeide for en mere retfærdig samfundsordning.

C. O. Carlsen,
formand.

Gustav Rontén,
sekretær.

Hamar.

Hamar arbeiderparti bestaar for tiden av 11 foreninger, med tilsammen vel 600 medlemmer. En forening (Træarbeidernes forening) er i aaret indmeldt.

Av saker partiet i aarets løp har arbeidet med, skal man faa nævne:

Partiet arrangerte et protestmøte mot regjeringens flaaateplan med foredrag av stortingsmand A. Buen.

1. maidemonstrationen var iaar større og mere vellykket end nogen gang tidligere. Tale for dagen holdtes av o.r.sakf. Adam Hiorth. For første gang var kommunens og Den høiere offentlige almenskoles flag heist til ære for dagen.

1. pinsedag hadde vi et stort stevne i Hamar park med foredrag av redaktør Carleson fra Stockholm, stortingsmand Egedenissen og Einar Lunde. Sang av Typografkoret fra Kristiania m. m. Stevnet var tiltrods for et øsende regnveir besøkt av omkring 2000 mennesker.

St. Hansaften hadde vi et endnu større stevne paa «Hovinsholmen». Dette stevne var besøkt av flere tusen. Ole O. Iian og stortingsmand A. Buen holdt foredrag. Kristiania arbeidersamfunds sangforening underholdt med sang. Desuten musik av flere musikkorps m. m.

At disse stævner har hat en ikke ubetydelig andel i den store fremgang, som arbeiderbevegelsen over Oplandet har kunnet glæde sig ved i den senere tid, er neppe tvilsomt.

Under valgkampen blev det holdt en række agitationsmøter og fester.

Til Hamar bystyre har partiet i aarets løp indsendt en række motiverte forslag, saaledes om nybygning ved byens skoler, kommunal 2-aarig middelskole, skat paa indbo og kunstgjenstande m. m.

Til at utrede og fremkomme med forslag om læger paa fast løn har partiet nedsat en komite paa 3 mand, deriblandt en læge.

A n d r. P e d e r s e n.
f. t. formand.

Fredrikstad arbeiderparti.

Der har i aarets løp været avholdt 33 styremøter, 9 kombinerte styre og gruppemøter, 2 ordinære og 9 ekstraordinære generalforsamlinger, 4 ordinære og 2 ekstra-

ordinære repræsentantskapsmøter samt et medlemsmøte.

Grunden til alle disse ekstraordinære generalforsamlinger er, at partiet i juni kjøpte Glemmingegaten 1, den saakaldte «Konservativens» for en kjøpesum av 80,000 kroner plus omkostninger.

Ved erhvervelsen av dette hus, som er det største forsamlingshus i Fr.stad, tør man gaa ut fra at partiet vil vokse sig sterkere baade i faglig og politisk henseende. — Huset toges i bruk i august, i hvilken anledning der avholdtes en meget stilfull indvielsesfest med foredrag av d'hr. Chr. H. Knudsen og Sverre Iversen.

1. mai-demonstrationen var meget vellykket og tilslutningen større end tidligere aar. Talerne for dagen holdtes av stortingsmand Magnus Nilssen og redaktør P. Moe-Johansen.

Søndag den 7. juli avholdt partiet et meget vellykket arbeiderstevne med foredrag av advokat Ludv. Meyer og redaktør Kyrre Grepp.

Til partiets landsmøte i Stavanger sendte partiet 2 repræsentanter, Bernh. Tindlund og fru Agnes Nandrup.

Paa ekstraordinær generalforsamling den 1. september valgtes, ifølge de nye love, nyt styre samt et forretningsutvalg for Folkets hus.

Som partiets kandidat ved aarets stortingsvalg var opstillet Bernh. Tindlund og som varamand Hans L. Andresen.

Valgresultatet viste sig at være meget godt, idet partiet gik frem med over 300 stemmer fra sidste valg, saa vi nu staar som det næst største parti i byen, og det har ikke saa litet at si i en

saa konservativ by som Fr.stad, men vi faar haabe, at vi kommer endnu længere ved førstk. kommunevalg.

Partiet har ogsaa deltat i forlikskommissærvalget, men det viser sig desværre, at partifællerne her i byen endnu ikke har faat den fulde forstaaelse av dette valgs betydning for arbeiderklassen.

Partiets kommunefraktion, bestaaende av 9 repræsentanter, har i det forløpne aar under de forskjellige sakers behandling formaadt at faa vedtat beslutninger til fordel for den arbeidende klasse, likesom den har været repræsentert i forskjellige komiteer.

Partiets medlemsantal er ca. 600, fordelt paa 21 foreninger.

Joh. A. Trana,
formand.

Hedemarkens amt.

I aaret 1912 er avholdt 1 styremøte, den 3. august. Her fordeltes centralstyrets bidrag til valgagitationen med 50 kroner til hver av amtets 6 valgkredser.

Da her forelaa krav om uravstemning angaaende amtspartiets opløsning, henstilledes til samtlige foreninger at ta stilling til spørsmålet ved valg av utsendinger til aarsmøtet. — Paa aarsmøtet i Elverum den 28. og 29. december, hvor der møtte utsendinger fra 32 foreninger med tilsammen (styret iberegnet) 56 repræsentanter, blev det efter et længere ordskifte enstemmig besluttet at opløse amtspartiet fra 1. januar 1913.

I henhold til disse beslutninger blev det henstillet til samtlige 6 valgkredser om snarest mulig at danne kredspartier.

Amtspartiet har i aarets løp

latt sig repræsentere a) paa landsmøtet i Stavanger ved partiets næstformand, hr. ordfører Syver Hauge; b) paa den 8. skandinaviske arbeiderkongres i Stockholm av sekretæren, hr. L. Julseth.

Efter initiativ av amtspartiets formand og sekretær organiseres valgarbeidet i Søndre Hedemarken.

I 1911 bevilget centralstyret sammen med sekretariatet for arbeidernes fagl. landsorganisation 300 kroner, som blev oversendt amtspartiets styre til fordeling og bruk inden amtet for om mulig at organisere skogarbeiderne faglig.

Beretning om denne agitation er indsendt gennem partiet til landsorganisationen.

Tilslut en liten oversigt over valgene i amtet.

1. I Søndre Hedemarken. Kandidater var K. Amundsen og A. Juland. Der avholdtes ialt 54 valgforedrag. Ved første valg mønstret vi 2229 st., ved omvalget 3625 st., hvorved kredsen erobredes. I valgkredsen spredtes ca. 6000 valgprop under titlen «Vælger» og «Ned med høire». I valgagitationen bruktes 500 kroner. Foruten det arbeide som mange dygtige partifæller har utført i agitationens tjeneste, har vort blad «Demokraten» kanske været den største aarsak til seieren.

2. Nordre Hedemarken. Kandidater var lærer L. Julseth og H. S. Hagen. I kredsen avholdtes 9 valgforedrag. Ved første valg mønstret vi 414 st. (mot 64 i 1909). I forhold til vort partis daarlige organisation i denne kreds maa fremgangen betegnes som meget god. Ved næste valg maa kredsen kunne erobres. I agitationen er brukt ca. 150 kroner.

3. Vinger og Odalens kreds. Kandidater var K. T. Sjøli og A. Skarnes. Ved første valg fik partiet 938 st., ved omvalget 1293 st. I kredsen var avholdt ca. 40 foredrag. I kredsen er spredt 2000 brosjyrer og flyveskrifter. I valgagitationen er brukt ca. 300 kroner. Der er dannet 3 nye foreninger, og 2 av demokraternes er gaat over. Den betydelige fremgang skyldes i første række bladet «Glommendalen»s overgang til vort parti. Ved næste valg skulde seieren her være sikker.

4. Søndre Østerdalen. Stortingskandidater var Johan Bondeson og Johan Holen. Antal stemmer ved valget var 877. Der er av kandidaterne holdt 10 foredrag av hver. Utdelt ca. 1700 brosjyrer. I agitationen er brukt 150 kroner. Partiet er i god fremgang baade politisk og faglig.

5. Nordre Østerdalen. Kandidater var lærer Paul Glad og O. H. Hauen. Samlet 488 st. Under valgkampen holdt Paul Glad 12 foredrag og Arne Magnussen 3. Utdeltes ca. 700 brosjyrer. I agitationen er brukt 300 kroner. Partiets ubetydelige fremgang i denne kreds maa særlig tilskrives den aarsak at vor presse er for litet utbredt.

6. Solør kreds. Kandidater var stortingsmand Aug. Embretsen og Th. Aaset. De valgtes ved første valg med 3107 st. Ca. 85 foredrag er avholdt. Bladet «Solungen» utdeltes i 275 gratis ekspl. i 4 mdr. Arbeiderpartiets valg-brosjyre er spredt en hel del av. Av pengemidler er anvendt ca. 800 kroner.

Over hele amtet har partiet erholdt ved første valg 8053 st., mot 3763 for 3 aar siden. Tages om-

valgene med i beregningen har partiet erholdt 6038 st. mere end ved fornige valg. Tallene viser os at «retningen er god og farten upaaklagelig».

L. J u l s e t h.

Hønefos.

Partiet bestaar av 6 foreninger med tilsammen 160 medlemmer. Der er i aaret avholdt 9 styremøter og 3 repræsentantskapsmøter, 2 større stevner i anledning stortingsvalget. Som talere er benyttet Hornsrud, P. Moe Johansen og Kyrre Grepp.

Da kun 3 av partiets foreninger har indsendt aarsberetning kan ingen mere fyldestgjørende beretning fremkomme.

For Hønefos arbeiderparti.

Sekretæren.

Horten.

Hortens arbeiderparti bestaar for tiden av 5 foreninger med et samlet medlemsantal av 144 — samt 84 medlemmer direkte tilsluttet partiet. Der har i aarets løp været avholdt 25 styremøter, 8 fællesmøter med kommunegruppen, 4 medlemsmøter, 1 ordinær og 1 ekstraordinær generalforsamling. Endvidere har der i anledning stortingsvalget været avholdt en række foredrag.

Vore kandidater fik 679 stemmer ved stortingsvalget.

Partiets organ «Daggry» begyndte at utkomme den 1. august og utkommer 3 gange ukentlig, oplaget er allerede 800, saa foretagendet ser lovende ut. Efter initiativ av Hortens arbeiderparti er der besluttet at avholde fæl-

lesmøter med adgang for alle socialdemokratiske kommunerepræsentanter fra amtets byer og herreder. Det første møte avholdtes i Tønsberg paasken 1912. Deltagelsen i 1. maidemonstrationen var i 1912 større end før. Paa torvet hvor lærer Skard holdt tale, var der samlet ca. 1200 tilhørere. Partiets læseværelse i Folkets hus har daglig været aapent. De fleste dagsaviser samt endel tidsskrifter har været utlagt.

K. J. K n u d s e n,
formand.

Chr. Syversen,
sekr.

Jarfjord folkeforening.

Foreningen har avholdt 11 møter, hvorav 4 styremøter, 1 generalforsamling og behandlet 38 saker.

Av disse vil man nævne dannelsen av kredsorganisation og stiftelse av flere partiforeninger inden valgkredsen.

I den sidste tid, særlig foran og under det sidste kommunevalg har saken om at søke dannet flere partiforeninger været under overveielse og desto mere fik man interesse herom, naar spørsmålet om kredsorganisasjoner fik saa stor tilslutning. I medlemsmøte den 16. februar besluttet at andrage centralstyret om de fornødne midler for at organisere Bugønes, Bugøfjord, Neiden og Langfjorddalen i Sydvaranger. Andragendet indvilgedes og 80 kroner stilledes foreningen til raadighet, hvorfor man satte sig i forbindelse med ovennævnte steder. Man konfererte om hvilken tid paa aaret

var den heldigste for at træffe de mest interesserte av befolkningen hjemme.

Det viste sig efter en skriftlig korrespondanse med kjendte mænd der borte fra, at aarstiden var uheldig, hvorfor man besluttede at henlægge en saadan tur til høsten.

Den 4. april samledes repræsentanterne paa Kirkenes til drøftelse av foreliggende saker, men da repræsentanterne fra Næsseby og Vestre Jakobselv ikke kunde gaa med paa at danne kredsparti, da foreningerne ikke var indmeldt i partiet, maatte saken utsættes til foreningerne hadde behandlet saken.

Repræsentantmøte avholdtes, hvor kredspartiet konstitueres. Hermed ansaa foreningen sin mission i ovenstaaende sak endt, og ønsker Østfinmarkens kredsparti al mulig lykke.

Saa kom stortingsvalget med alle viderværdigheter. Pladsen taptas trods ihærdig agitation fra arbeiderklassens side og Sabas agitationsreise omkring i kredsen.

En hel del protester er indsendt til valgstyrene mot valgets godkjendelse, likesaa er nogen tilfælder anmeldt til paatalemyndighetene.

Under hr. Sabas foredragsturne holdtes ogsaa foredrag her. Tiden for dannelse av flere partiforeninger var god, og eft r opfordring stillet Saba sig villig til at være behjælpelig hermed, ialfald for Bugønes' vedkommende, da han skulde reise dit og holde valgforedrag.

Foreningens formand, hr. Kangas, blev reisekamerat, og under opholdet der stiftedes Bugø-

nes fisker- og arbeiderforening. Medlemsantallet har i den sidste tid gaat meget op, har man meddelt os.

I Neiden er ogsaa stiftet en partiforening, likesaa i Bugøfjord.

At holde liv i disse nye foreninger, ialfald et socialistisk liv, blir nok et vanskelig arbeide, ialfald med de lokale kræfter man raader over, og tør vi gjenta vor anmodning for det ærede centralstyre om at sende en agitator hit op til høsten. Staa foreningerne bi baade med raad og veiledning for om mulig at faa et godt valgresultat.

A. K a n g a s,
formand.

Oluf Olsen.

Jevnaker arbeiderparti.

Der er avholdt 9 medlemsmøter, 6 styremøter og 2 fester. I agitationsøiemed foran stortingsvalget bekostet partiet 20 2-maaneders og 10 1-maaneders abonnement paa «Social-Demokraten», som sendtes til de steder inden kredsen, hvor avis var mindst kjendt.

Partiets forsøk paa at faa en for vore forholde saa udmerket skikket foredragsholder som Chr. Hornsrud til at bereise kredsen foran valget mislykkedes, da velkommende var for sterkt optat med valgarbeidet i sin egen kreds. Valgresultatet viste kun liten fremgang for vort parti, nemlig 453 st. mot 420 i 1909.

Med hensyn til fremtidsutsigterne for vor valgkreds, kan disse betegnes som lyse, da skog- og jordbruksarbeiderne har begyndt at

danne fagforeninger i tilslutning til Skog- og jordbruksarbeiderforbundet. Saadanne foreninger er hittil dannet i Hov, Søndre Land, i Brandbu og sidstleden anden paaskedag stiftedes Jevnaker skog- og jordbruksarbeiderforening med 50 medlemmer, som paa et møte 14 dage senere — hvor stortingsmand Amundsen holdt foredrag — yderlig forøkedes med 17, saa denne forening nu tæller ialt 67 medlemmer.

Ved stiftelsen av disse foreninger har vort parti ydet økonomisk støtte. Den sidstnævnte forening vil med det første forsøkes indlemmet i vort parti. Idet vi nævner fremtidsutsigterne, vil vi paa det indstændigste henstille til centralstyret i den nærmeste fremtid at igangssette en agitation inden vor valgkreds, og da særlig i de bygder hvor foreningerne har vundet indpas. En saadan agitation vil uten tvil lede til at vi i god betids foran næste stortingsvalg har et kredsparti at arbeide med.

Savnet av eget organ gjør sig meget sterkt gjældende. For at undersøke mulighetene for oprettelse av et saadant, har vort parti og avdelingerne i Brandbu nedsat en komite.

C. H a n s e n.

Kongsberg arbeiderparti.

Der har i aarets løp været avholdt 15 styremøter, 8 medlemsmøter og 1 generalforsamling.

Samtlige møter har været godt besøkt.

Komunegruppen har avholdt 11 møter til forberedelse av forskjellige saker som har været til behandling i bystyret.

Der har i aaret været avholdt 2 forlikskommisærvalg, hvor det lykkedes at indsette partiets kandidat, hr. Johan Jarnæs, paa den ene plads.

Stortingsvalget blev omfattet med noksaa stor interesse, og blev der paa partiets side utført en kraftig agitation, særlig ved omvalget.

Flere offentlige folkemøter har været avholdt før valget, der alle har været udmerket godt besøkt, hvilket maa tydes som et tegn paa stigende interesse for arbeiderpartiets programsaker.

Resultatet av stortingsvalget blev, at partiets kandidat ved første valg fik i Kongsberg 383 stemmer og paa Hønefoss 308 stemmer, tilsammen 691 stemmer.

Ved omvalget i Kongsberg 565 stemmer og paa Hønefoss 327 stemmer, tils. 892 stemmer, en fremgang fra første valg med ca. 200 stemmer.

Partiet her er godt fornøiet med resultatet, og spaar dette godt for fremtiden.

Vore motstandere var betydelig bedre stillet med hensyn til agitation, idet de har 2 aviser, som utkommer her, hvorimot vi har været henvist til brosjyrer og mundtlig agitation. «Fremtiden», der er vort nærmeste partiblads, har desværre mindre utbredelse, men blev ca. 50 eksemplarer regelmæssig omsendt et par maaneder før valget til forskjellige, direkte ekspedert fra ekspeditionen.

Partiets budget balanserer med en indtægt og utgift av 310 kr.

C. Wallén,
p. t. formand.

Kristiania arbeiderparti.

Beretningen for 1912 omfatter tiden fra generalforsamlingen i februar til utgangen av aaret. Stortingsvalget optar selvsaagt det væsentligste av aarets arbeide; men der er ogsaa utført endel agitations- og oplysningsarbeide paa andre omraader. Vi skal i det følgende gi en kort oversigt over det væsentligste av aarets virksomhet.

Administrative saker.

Paa generalforsamlingen i februar behandledes spørsmålet om ansættelse av helt lønnet sekretær for avdelingen. Følgende forslag vedtoges: Den nuværende ordning bibeholdes iaar, idet man gaar ut fra, at arbeiderpartiets mandtalskontor kan benyttes som ekspeditionskontor under stortingsvalget. Forsamlingen uttaler sig videre for at der ansættes fuldt lønnet forretningsfører fra 1. januar 1913.

Paa repræsentantmøte 27. november foretoges revision av love, hvorved kontingenten sattes til 20 øre for mandlig og 10 øre for kvindelig medlem pr. kvartal, tidligere 15 og 10 øre. Det besluttedes likeledes at ansætte fastlønnet sekretær fra 1913. Som saadan er paa senere repræsentantmøte valgt hr. Carl Øien med tiltrædelse 1. april 1913.

Der er vedtat regler for kredsforeninger samt regler for valg av skoletilsyn.

Som forretningsutvalg har i aaret fungert: Carl Øien, form., Sigrid Thomassen, kasserer, Gunnar Ousland, sekretær, G. E. Stubberød, viceform., og Petter Peder sen, vicesekretær.

Varamænd: L. Aslaksrud, A. Anseth og Karl A. Olsen.

Revisorer: A. E. Gundersen, Joh. Regnéll og Olaf Brustad.

Forretningsutvalget har avholdt 41 møter. Desuten er der avholdt 11 repræsentantmøter.

1. mai demonstrationen.

Spørsmålet om 1. mai som hel fridag var omsendt avdelingerne til uttalelse. Fra 41 var der indkommet svar, som næsten allesammen gik ut paa, at foreningerne principielt var for 1. mai som fridag. Men 17 foreninger kunde dog — dels av organisationsmæssige grunde — ikke forpligte sine medlemmer til at ta hel fridag. I henhold hertil foreslog forretningsutvalget toget henlagt til eftermiddagen som tidligere. Dette vedtoges, og ruten besluttedes lagt fra Ankertorvet til Fæstningspladsen. Samlingstid kl. 3½.

Der blev sendt henstilling til skolestyret om at gi folkeskolens barn fri 1. mai; men skolestyret avslag dette med 16 mot 12 stemmer. Likeledes nedstemtes i formandskapet forslag om at gi kommunens arbeidere fri 1. mai og at heise flag paa de kommunale bygninger.

Demonstrationstoget fik større tilslutning end noget tidligere aar. Der solgtes saaledes 9219 togmerker mot 6640 i 1911 og 7568 i 1910. Demonstrationstaler holdtes av skolebestyrer Johan Gjostein og forretningsf. Ole O. Lian. Det imponerende tog paa henved 10,000 deltagere og den vældige folke masse som fyldte Fæstningspladsen var av mægtig agitatorisk virkning. Der vedtoges følgende resolution mot flaateplanerne:

«Kvinder om mænd samlet til demonstration 1. mai nedlægger en

harmfuld protest mot al rustningspolitik og især mot den foreliggende flaaateplan. Vi kræver samfundets midler anvendt til gagn for det arbejdende folk og ikke til militærvæsenet, som kun er en fare for freden og virker til arbejderklassens yderligere utsugning.»

Om aftenen avholdtes fest i Folkets hus med tale av hr. overretssakfører M. Puntervold. Demonstrationen og festen bragte et overskud av kr. 1326.23.

Demonstrationen mot flaaateplanerne.

I henhold til bemyndigelse fra repræsentantskapet arrangerte forretningsutvalget demonstration mot flaaateplanerne fredag 5. juli, samme dag som stortinget paabegyndte sakens behandling. Alle partiforeninger og kredsforeninger var paa forhaand varslet om demonstrationen, og da saa flyvesedlerne torsdag spredtes over hele byen, stod arbeidernes tusener færdig mobilisert til protesttoget fredag aften.

Toget samlede paa Ankertorvet kl. 8 og avgik derfra kl. 8½ til Tullinløkken, hvor der var reist 4 talerstole, og hvor taler holdtes av forretningsfører Ole O. Lian, o.r.sakfører M. Puntervold, redaktør Torgeir Vraa og pastor H. Haugerud. Følgende resolution vedtoges ved alle talerstole:

«Møtet betrakter al rustningspolitik som kulturfiendtlig, økonomisk svækkende og som en hindring for det sociale fremskridt. De store staters hær og flaaate har faat et saa uhyre omfang, at det ikke er mulig for de mindre nationer med vaabenmagt at verge sin neutralitet. Den voksende

fredsstemning, den internationale brorskapsfølelse og de faste voldgiftsavtaler og domstole er det derfor særlig for de smaa stater magtpaaliggende at utvikle og befæste. Derimot er økede militærbevilgninger fra de smaa nationers side kun en fare for deres egen fred og selvstændighet. Møtet maa derfor paa det alvorligste protestere mot de foreslaaede militære ekstrabevilgninger.»

Demonstrationstoget fik en overordentlig stor tilslutning og var et av de største tog, som nogensinde har været set i Kristiania. Deltagernes antal kan anslaaes til ca. 15,000, og paa Tullinløkken var henimot det dobbelte antal mennesker samlet. I toget bares 9 forskjellige demonstrationsfaner med antimilitaristisk inskription. Demonstrationen blev et imponerende svar paa de forsvarsbegeistredes krigsmøte paa Fæstningen søndag den 19. mai.

Jubilæumsfesten.

I anledning Det norske arbeiderpartis 25 aars jubilæum arrangerte Kr.a arbeiderparti fest i Tivoli cirkus torsdag 22. august. Det blev en særdeles vellykket fest av agitatorisk og samlende virkning. Det vældige lokale var stuvende fuldt besat, og der var en ypperlig feststemning. Redaktør Jeppesen holdt festtalen. Deretter talte hr. Ole O. Lian for stifterne, hvorpaa hr. Chr. H. Knudsen svarte. Fru Tynæs bragte en hilsen fra kvindeforbundet og overrakte blomsterbuketter til d'hr. Knudsen og Jeppesen under forsamlingens begeistrede bifald.

Agitationen for «Soc.-Dem.»

blev iaar foretat over hele byen i uken 6.—13. oktober samtidig med at bladet utkom i nyt format. Agitationen, som fortsattes under valgarbeidet, resulterte i ca. 2000 nye abonnenter. Agitationen utførtes av **kredsforeningernes** agitatorer, som her nedla et udmerket arbeide.

Valgarbeidet.

26. mars utsendte forretningsutvalget opprop til alle partiforeninger om at yde frivillige bidrag til valgagitationen. Dette opprop kom til behandling i foreningerne netop som debatten om landsmøtets beslutning i **forbudsspørsmålet** var paa sit høieste, og enkelte foreninger undlot derfor at bevilge eller utsatte saken. Senere har dog de aller fleste foreninger ydet bidrag og det i større **utstrækning** end nogengang tidligere.

27. mars utsendtes plan og budget for valgagitationen til kredsforeningerne, som godkjendte den i sin helhet. Videre blev partiforeningerne oppfordret til at utnævne agitatorer til valgagitationen og endel foreninger indsendte fortegnelse over medlemmer som var villige hertil; men det overveiende antal agitatorer har dog **kredsforeningerne** selv maattet skaffe frem.

Et opprop om at iværksætte en kragtig valgagitation blev omsendt til foreningerne 24. juli, og forretningsutvalget indbød repræsentantskapet samt alle partiforeningernes styremedlemmer til **fællesmøte** 5. august for at drøfte hvad foreningerne kunde foreta for at fremme et heldig valgresultat. Møtet var godt besøkt. Fore-

drag holdtes av d'hr. Chr. H. Knudsen og Gunnar Ousland med efterfølgende diskussion.

Valgagitationen skulde efter dette synes at være kommet i god gjænge. Men imidlertid indtraadte den beklagelige splittelse i Oslo kreds, som vi kort skal omtale.

Oslo-striden.

Ved den paa kredsmeetet i Oslo foretagne prøvenomination var der foruten Magnus Nilssen ogsaa foreslaaet Alfred Eriksen. Stemmetallet stod noksaa like, men Magnus Nilssen erholdt dog flertal og blev saaledes indstillet av **kredsmeetet**. Samtidig var konflikten mellem riksmålsforbundet og arbeiderpartiet skjærpet, og landstyret erklærte at ingen socialdemokrat kunde staa i **riksmålsforbundet** paa grund av dettes valgtaktik. Dr. Eriksen erklærtes derfor som uttraadt av partiet. Dette indtraf mellem prøvenominationen og den skriftlige avstemning og vakte et voldsomt røre i kreds-
sen. Avstemningens resultat var, at Alfred Eriksen fik 620 og Magnus Nilssen 553 st.

Forretningsutvalget søkte at faa striden bilagt og foreslog for begge parter at gaa til ny nomination og la begge de opstillede kandidater falde. Dette forsøk paa forlik strandet imidlertid paa dr. Eriksens tilhængere, mens Magnus Nilssen straks erklærte sig villig til at trække sin kandidatur tilbake, hvis der kunde skapes enighet i kreds-
sen om en anden socialdemokrat, likesom kredsstyret av hensyn til partiets enhet ogsaa var villig til at gaa med paa en saadan ordning.

Da dette forsøk strandet, bragte forretningsutvalget saken ind

for repræsentantskapet, som behandlet den i 3 møter og vedtok saadan uttalelse:

«I anledning situationen i Oslo kreds uttaler repræsentantskapet: Da dr. Eriksen i henhold til landsmøtets og landsstyrets beslutning ikke kan stilles som arbeiderpartiets kandidat, henstiller repræsentantskapet paa det alvorligste til partifællerne i kredsen ikke lenger at fastholde hans kandidatur.»

Denne uttalelse bragte dog ingen enighet tilveie, idet dr. Eriksen stilte sig til valg ved siden av arbeiderpartiets kandidat.

Resultatet av første valg blev at Magnus Nilssen fik 5386 og Alfred Eriksen 3206 st. Trods dette blev dr. Eriksen ogsaa stillet ved omvalget, og der blev fra hans side fremsat beskyldninger mot arbeiderpartiets listebærere for fusk ved utdeling av stemmesedlerne. Han indsendte klage til statsadvokaten og der blev foranstaltet undersøkelser; men der fremkom intet til begrundelse av klagen, hvorfor saken bortfalt.

Resultatet av omvalget var, at Magnus Nilssen blev valgt med 5955 st. Dernæst hadde Eriksen 3740 st.

Oslostriden satte et eget præg paa aarets valgarbeide og var livlig kommentert i borgerpressen, som forsøkte at puste splittelsen op saa sterkt som mulig. Andre diskussioner inden partiet hadde jo ogsaa paa forskjellig maate gjort stillingen foran valget noget utryg.

Alt dette tilsa forretningsutvalget at igangssette en mere end almindelig intens og omfattende valgagitation med alle de virke-

midler, som partiet raadet over. Der blev saaledes utgit betydelig flere flyveblade og brosjyrer end tidligere, og husagitationen søktes gjort saa omfattende som mulig. Ved valgtog, utdeling av flyvesedler, annonsering, bruk av automobiler etc. søkte man like foran valget og paa selve valgdagen at sette et saa sterkt pres paa agitationen, at hele arbeiderklassen kunde vækkes til forstaaelse av valgets betydning. En saadan valgagitation krævet selvsagt store utlæg, men situationen var saadan, at den nødvendiggjorde en slik kraftutfoldelse. De tre omvalg (Oslo, Gamle Aker og Hammersborg) bidrog jo ogsaa i særlig grad til at gjøre valgagitationen mere kostbar end beregnet.

Kredsforeningerne har været de institutioner, som har faat utføre det daglige agitationsarbeide saavel med arrangementet av foredrag, demonstrationer, husagitation, utdeling av flyveblade, anordning av valgkontor som utdeling av stemmesedler etc. Forretningsutvalget har søkt ved konferanse med kredsstyrene at fordele agitationen paa bedste maate og staa til tjeneste med oplysninger og veiledning. Det norske arbeiderpartis kontor har utført et værdifuldt arbeide under valget ved at fungere som K.r.a arbeiderpartis mandtalskontor.

Allerede paa vaarparten hadde kredsforeningerne arrangert en række politiske møter delvis med foredrag om programposterne etc. Men den egentlige valgagitation begyndte første uke i september ved at forretningsutvalget arrangerede foredrag av d'hr. A. Buen, Angell Olsen og Johan Gjæstein. Siden avholdtes agitationsmøter

slag i slag, med husagitation de sidste dage før valget og et fælles valgtog søndag 20. oktober. Forretningsutvalget arrangerede ogsaa foredrag av den kvindelige svenske agitator Kata Dahlström.

Man vil faa et begrep om agitationens omfang ved følgende opgave over møter, foredrag og utdelt agitationsmateriel:

Fra 1. september og til omvalget 4. november blev der afholdt ialt 72 offentlige møter med 126 foredrag. Heri medregnet 2 kredsdemonstrationer, 1 stor fælles valg demonstration og flere friluftsmøter. Desuten afholdtes en række foredrag i foreningerne, idet her kun er medregnet de møter som kredsföreningerne og forretningsutvalget arrangerede.

Foruten utdeling av «Social-Demokraten» og arbeiderpartiets valg- og omvalgsbrosjyrer blev der utgit 16 forskjellige større flyveblade og brosjyrer. Det samlede oplag av disse agitationsmidler var:

	Ekspl.
«Social-Demokraten»	177,000
16 flyvebl. og brosjyrer	145,000
Valgbrosjyren	27,300
Omvalgsbrosjyren	20,000

Tilsammen 369,300

Hertil kommer en mængde smaa løpesedler om møter etc. i et oplag av tilsammen omkring 100,000. Videre endel mindre opprop trykt av kredsföreningerne til utdeling sammen med stemmesedler etc. Oplaget av disse er tilsammen ca. 50,000. Desuten en række cirkulærer til partiföreninger, partimedlemmer etc. Stemmesedler blev trykt i et oplag av ca. 300,000.

Ialt er der av tryksaker under valgagitationen utdelt omkring en million eksemplarer (smaat og stort). Og det overveiende antal tryksaker er av agitatorerne personlig utdelt rundt om i de tusen hjem i vor by. Man vil av dette forstaa, at vore agitatorer utfører et enestaaende offervillig og utrættelig arbeide under en slig valgagitation.

Partiernes frem- eller tilbakegang fra forrige valg viser følgende samlede tal for hele byen:

	1. valg	omvalget
Arb. partiet +	4704	7076
Høire	1610	1667
Venstre	1265	2130

Valgresultatet fremgaar av nedenstaaende opgave:

Kreds	Arbeiderpartiet			Høire			Venstre		
	1909	1912		1909	1912		1909	1912	
		1. valg	Omv.		1. valg	Omv.		1. valg	Omv.
Oslo	5728	5386	5955	2992	2353	1585	1214	602	384
Grünerløkken . . .	5353	6726	—	2646	2043	—	980	900	—
Gamle Aker	4400	6155	7167	6455	6758	7223	1673	1868	1174
Hammersborg . . .	2521	3988	4779	5141	4989	5235	1736	1322	969
Uranienborg	1093	1544	—	9062	8543	—	869	915	—
	19095	23799	26171	26296	24686	24629	6472	5607	4342

Her er ikke regnet Alfr. Eriksens stemmer: 3206 ved første valg og 3740 ved omvalget.

Som man vil se har de to andre partier gaat tilbake i stemmetall, mens arbeiderpartiet har gaat sterkt frem. Paa grund av den abnorme situation i Oslo kreds gir denne valgstatistik neppe et helt klart billede av partistillingen i hovedstaden. Men vi har trodd det rettest at holde dr. Eriksens stemmer helt utenfor beregning.

Arbeiderpartiets kandidater ved stortingsvalget var:

Oslo kreds. Repræsentant: Magnus Nilssen. Varamand: Ivar Jørgensen.

Grünerløkken kreds. Repræsentant: Chr. H. Knudsen. Varamand: Ole O. Lian.

Gamle Akers kreds. Repræsentant: Gustav Heiberg. Varamand: Sverre Iversen.

Hammersborg kreds. Repræsentant: Gunnar Ousland. Varamand: Martha Tynæs.

Uranienborg kreds. Repræsentant: L. Aslaksrud. Varamand: Gunhild Ziener.

For at skaffe tilveie de nødvendige midler til valgkampen utgav forretningsutvalget et togmerke til valgdemonstrationen 20. oktober. Foreningerne stilte sig særlig imøtekommende ved kjøp av disse merker og de indbragte derfor kr. 818.50. Videre utgav forretningsutvalget et omvalgsmærke til klæbning paa konvolutter etc. Paa dette indkom kr. 1431.25. Disse to finansoperationer indbragte saaledes ialt kr. 2249.75. De frivillige bidrag har som nævnt iaar været særlig rikelige, ialt kr. 3517.50. Der er saaledes fra foreningerne og partimedlemmernes side utvist stor ofervilje og der har været et glædelig samhold fra foreningernes

side, trods splittelsesforsøkene. Kun en eneste forening (Østre samfund) har gjort brud paa solidariteten og ydet bevilgning til dr. Eriksen istedetfor til partiet.

Har stortingsvalget ikke denne gang forøket antallet av socialistiske repræsentanter fra Kristiania, saa er dog veksten i stemmetal saa stor, at vort parti har begrundet haab om næste gang at besætte 4 av Kristianiabankens 5 pladse.

Forskjellige saker.

Som repræsentanter til arbeiderpartiets landsmøte i Stavanger valgtes Carl Øien, Kyrre Grepp og Sigrid Thomassen. — Varamænd G. E. Stubberød, E. Tobiasen og O. T. Aasen.

Av dagsordenen behandledes forslagene til omordning av repræsentationen til landsmøtet og om sløifning av rusedrikannoncerne i «Soc.-Dem.». Flertallet var mot disse to forslag.

Som repræsentant til den skandinaviske arbeiderkongres i Stockholm 2. september valgtes Gunnar Ousland.

Under et besøk som dr. Hercoed fra Schweiz avla Norge, hadde dr. Scharffenberg bevæget ham til at holde foredrag om «Folkeavstemningerne i Schweiz». Kr.a arbeiderparti paatok sig arrangementet og lot foredraget avholde 26. juli i Folkets hus store sal. Storting og regjering var indbudt.

15. august arrangertes foredrag av den finske socialdemokrat redaktør og landdagsmand Carl Wiik i Møllergaten 20 om «Den finske arbeiderklasses kamp mot rusedrikkapitalen».

Valg av tilsyn til folkeskolerne foregik mandag 9. december.

Det besluttedes at bibeholde det aaret forut vedtagne program, og agitationen foregik paa vanlig maate ved utdeling av opprop i «Social-Demokraten», utdeling av flyvesedler etc. Resultatet var, at de av kredsforeningerne opstilte kandidater valgtes ved alle skoler paa 2 nær (Vaterland og Vaalerengen).

I anledning kjøtnøden arrangerte Kr.a arbeiderparti møte i Folkets hus store sal 20. december med foredrag av stadsdyrlæge Jacobsen. Følgende resolution vedtoges:

«Arbeidere i Kristiania samlet til møte henstiller til regjeringen at ophæve forbudet mot indførsel av kjøt fra oversjøiske lande, idet dette forbud efter møtets mening bare tjener til at fordyre samfundets viktigste næringsmidler og er stridende mot forutsetningen for husdyrloven i kraft av hvilken forbudet oprindelig blev utstedt.»

Arbeiderpartiets kommune-gruppe har i aaret avholdt endel gruppemøter til behandling av en rekke av de viktigste saker som har forelagt for kommunestyret i perioden.

I kommunestyret har det væsentlig været boligsaken, som gruppen har arbeidet med foruten at den har søkt at fremme de socialdemokratiske standpunkter i alle de saker som forøvrig har forelagt.

Carl Øien.

Sigrid Thomassen.

G. Ousland.

G. E. Stubberød.

Petter Pedersen.

Kristiansands arbeiderparti.

Der har i aarets løp været avholdt 25 styremøter, 5 repræsentantmøter og 3 generalforsamlinger, 6 kredsmøter og 2 fællesmøter av kredsstyrene og partistyret.

I partistyremøte 18. januar valgtes A. Thortveit som partiets viceformand for 1912. I samme møte besluttet styret at søke forhandlinger med 6 av byens fagforeninger, som endnu ikke var tilsluttet partiet, og anmode disse om at opta spørsmålet om indmeldelse i partiet snarest mulig. Partiets formand samt redaktør Solberg var tilstede paa enkelte av foreningernes møter. Resultatet blev, at samtlige 6 foreninger besluttedes indmeldt i partiet. Senere er ogsaa Kristiansands socialdemokratiske ungdomslag, Murarbeidernes forening og Kristiansands arbeiderforening indmeldt i partiet. Derved er samtlige byens arbeider- og fagforeninger tilsluttet partiet.

Tirsdag 27. februar holdt Erling Bonn antimilitaristisk foredrag i Arbeiderforeningen, hvor en resolution mot militarismen blev vedtat mot 25 st. Tilstede var mellem 4 og 500 mennesker.

Til Det norske arbeiderpartis landsmøte i Stavanger i paasken valgtes paa generalforsamling 18. mars W. Aaberg og Olav Brundvand til repræsentanter med Gabriel Gundersen og Hans J. Jakobsen som suppleanter. Som referent for «Sørl. Soc.-Dem.» sendtes redaktør Solberg.

I tilsynsutvalget til folkeskolerne i mars fik partiet ind sine folk paa Tordenskjolds gates skole og 2 av 3 paa Karl Johans minde.

1. mai-festlighetene avholdtis

iaar som vanlig. Det viser sig, at interessen for denne arbeidernes viktigste festdag vokser aar for aar. Man anslog, at toget om eftermiddagen talte 1300 mennesker, det største tog, som vistnok endnu har gaat gjennem Kristiansands gater. I Ekelunden holdt redaktør Solberg talen for dagen. Kand. E. Bonn holdt antimilitaristisk foredrag.

Om kvelden holdtes en meget vellykket fest i Turnhallen, den var besøkt av ca. 800 mennesker.

1. pinsedag arrangertes et større arbeiderstevne i Kristiansand. Da dette var det første stevne, som er avholdt her i byen, og stedet laa centralt til, hadde man gjort sig store forhaabninger. Man hadde indbudt alle arbeider- og fagforeninger samt partiavdelinger mellem Arendal og Mandal til møtet, og fra de fleste hadde man faat tilfredsstillende svar, og utsigten om et vellykket stevne var derfor meget god. Stevnet blev ikke begunstiget av det bedste veir; men de forskjellige arrangements forblev uforandret. Der var demonstrationstog og folkekoncert i Ravnedalen. Magnus Nilssen og Sverre Iversen var stevnets talere.

Stortingsvalget.

Endskjønt stortingsvalget heller ikke denne gang bragte os de resultater enkelte kanskje hadde ventet, viser det sig dog, at det stadig gaar fremover, og at vi maa ha al grund til at se lyst paa fremtiden. Valgagitationen ledes av partistyre samt av et kredsstyre for hver kreds. Følgende har under valgagitationen holdt foredrag: E. Reiersen. fru Kata Dahl-

strøm, redaktør Solberg, Gabriel Gundersen, Olav Brunvand og stortingsmand Sæbø.

Ved valget 21. oktober fik arbeiderpartiets kandidater i Fæstningens kreds 440 st. og i Baneheiens kreds 756 st.

Ved omvalget den 4. november fik partiets kandidater i Fæstningens kreds 457 st. og i Baneheiens kreds 823 st.

Valget i december paa tilsynsutvalg for folkeskolen blev en seier for arbeiderpartiet, idet samtlige de av partiet opstillede kandidater indvalgtes i byens skoler.

I aaret er nedlagt 2 av partiets tilsluttede foreninger, nemlig: Bødkernes forening og Kristiansands socialdemokratiske kvindeforening, hvis medlemmer er gaat ind i arbeiderforeningen.

Partiets medlemstal var pr. 31. decbr. 711 medlemmer i 23 foreninger, det vil si en økning i aaret av 267 medlemmer.

Vort presseorgan «Sørlandets Social-Demokrat» har iaar hat en god og jevn fremgang. Bladets nyhetsstof er i aaret øket i betragtelig grad, særlig derved at det har indtat telegrammer fra Socialdemokratisk pressebyraa fra dettes oprettelse i juli. Dette har krævet en ikke liten merutgift, men paa den anden side staar ogsaa bladet nu, hvad telegrammer angaar, paa mange maater foran sine konkurrenter.

Som midlertidig hjælp i redaktionen er ansat Ole Øisang.

Kommunefraktionens beretning for 1912.

Av større saker, som fraktionen har fremsat forslag om, kan nævnes:

1. Angaaende omordningen av det kommunale pleiehjem, saa det kommer væk fra fattigvæsenet og blir styret av en dertil særskilt beskikket komite. Forslaget blev indsendt den 13. februar og er endnu ved aarsskiftet under magistratens behandling.

2. Forslag til arbeidsreglement for de kommunale arbeidere, bl. a. med gennemførelse av mindsteløn, 8 timers arbeidsdag, ferie og pension samt fortrinsberettigelse av organiserte arbeidere ved ansættelse. Forslaget er indsendt 14. august og er under magistratens behandling.

3. Om fri tandpleie i folkeskolen, der nu er under behandling av skolestyret.

4. Om bevilgning av 2000 kr. aarlig til frit ophold ved tuberkulosesanatorier. — Dette forslag fik ved formandskapets og bystyrets behandling de andre partiers anerkjendelse og 3000 kroner blev enstemmig bevilget.

5. Om gennemførelsen av fri kommunal middelskole med frit materiel. — Skolestyret har i overensstemmelse med forslaget nedsat en komite der behandler saken.

Ved behandlingen om antallet av skjænkning og smaasalg av øl og vin fremsatte fraksjonen forslag om at de 7 hotelrettigheter skulde negtes. Forslaget blev imidlertid nedvotert med 37 mot arbeiderparties 13 stemmer.

Av andre større saker som fraksjonen har arbeidet for og git sin tilslutning kan nævnes:

Pension til de gamle utøltte kommunale arbeidere, opprettelse av husmorskolen og kommunens kjøp av fosse i Otteraaen til byens

forsyning av elektrisk lys og kraft.

Videre har arbeiderpartiets representant i bibliotekstyret fremsat forslag om opførelse av ny biblioteksbygning.

Foruten i disse saker har fraksjonen efter bedste evne søkt i baade store og smaa saker at varetta arbeidernes interesser.

Der er avholdt 11 fraktionsmøter.

Aamodt Mindrebø,
sekretær.

Larvik.

Arbeiderpartiet har avholdt 1 generalforsamling, 1 medlemsmøte, 2 styre- og fraktionsmøter og 8 styremøter, der alle har været noksaa godt besøkt. Det arbeide som har været utført i aaret, har væsentlig været stortingsvalget, der kostet baade partiet og medlemmerne megen tid; men resultatet viste os ogsaa at hvis ikke der var drevet et saa ihærdig arbeide av vore rodeforstandere og medlemmer, vilde resultatet været et helt andet.

Av saker som har været behandlet paa medlemsmøtet var leie av Larviks hotels sal til vore møter og fester; saken er endnu ikke avgjort. Endvidere har medlemsmøte behandlet en skrivelse fra Larviks fællesutvalg om at støtte dem under samlagskampen baade med midler og sympati. Et forslag saalydende blev vedtat: Larviks arbeiderparti gir skriveisen sin største sympati og støtte og vil under samlagskampen arbeide solidarisk med avholdsfolket. Det økonomiske maa utstaa indtil senere, da man intet standpunkt kan ta endnu.

Av foredragsholdere, som har besøkt Larvik iaar, har der været mange og de fleste landets dygtigste, saa vi har al grund til at være fornøiet, samtidig har repræsentantskapet virket med et stort stevne i Bøkeskogen, hvor der var samlet cirka 1000 mennesker.

Partistyret har ogsaa valgt en repræsentant herfra til at træde sammen med Sandefjord, Horten og Tønsberg for at sammenkalde samtlige kommunerepræsentanter inden amtet til et kommunemøde.

Der er nu en stor fremgang i vort parti, idet det snart ikke er flere fagforeninger igjen her i byen, undtagen de er tilsluttet vort parti. Dog har vi jo baade tømmer- og bygningssnekkernes forening samt jord-, sten- og cementarb. foren., glasverkføren. og bestillingsmændenes foren. Og jeg haaber at enhver partifælle, der er medlemmer av disse foreninger, vil arbeide trofast for at faa dem ind i partiet.

Man har ogsaa i styret nedsat en komite til at arrangere noget for at faa ind endel penger til partiet, da valget har kostet os meget. — Samtidig har partistyret været opmerksom paa og sammenkaldt arbeiderne, der kommer ind under fabriktilsynet, til at vælge sine repræsentanter selv blandt de de ønsker ind i fabriktilsynet.

Kassererens regnskap viste en kassebeholdning av kr. 36.00 ved halvaarets begyndelse, samlede indtægter kr. 150.00, utgifter kr. 266.00. Underskud kr. 80.00.

Vort organ «Nybrøt» utkommer fra oktober 2 gange uken i 1300 ekspl. og trykkes i «Bratsbergdemokraten», Skien.

Johan Andersen,
sekretær.

Mandalens kredsorganisasion.

Mandalens kredsorganisasion stiftedes paa Bjelland den 5. april 1912, hvor repræsentanter fra Søndre Undalen, Hægeland og Vennesla var samlet. Partiet kan saaledes ikke se tilbake paa noget langt liv, men tiltrods herfor kan det opvise en stor virksomhet. — Naar man tar i betragtning at kredsen er meget stor og at kommunikationsforbindelserne ikke er de bedste, hvilket vanskeliggjør et effektivt arbeide, saa har der dog været ført en omfattende agitation.

Der er i 1912 stiftet to nye foreninger, nemlig Bjelland og Finslands socialdemokratiske foreninger. De til kredspartiet tilsluttede foreninger utgjør 6 foreninger med ca. 165 medlemmer. Av styremøter er avholdt 2 samt et fællesmøde med Oddernes og Sætersdalens kredsstyrer, hvor stortingsmand Magnus Nilssen var tilstede.

Paa nævnte møte enedes man om at ansøke centralstyret for Det norske arbeiderparti om at faa en agitator paa partiets bekostning til at reise rundt i de tre kredse og holde foredrag.

Der er avholdt politiske foredrag i samtlige sogne tilhørende kredsen paa en undtagelse nær (Aaseral).

Av fremmede agitatorer har man kun hat E. Reiersen, utsendt fra Det norske arbeiderparti, som holdt foredrag i Hægeland, Bjelland og Søndre Undal.

De øvrige foredrag holdtes av A. P. Askedall og Salve Lian fra Undal.

I det hele er der avholdt 25 foredrag.

Der er til agitationen medgået ca. 100 kroner.

Som partiets repræsentant ved stortingsvalget 1912 var nominert A. T. A sk e d a l l og som varamand S a l v e L i a n.

Ved valget opnaadde partiets repræsentanter ved 1. valg 498 st. og ved omvalget 535 stemmer.

Resultatet av partiets første valgkamp maa sies at være godt og frugtbringende.

H a n s A u g u s t s e n,
sekretær.

Molde.

Medlemstallet var ved aarets begyndelse 147, derav 103 mænd og 44 kvinder. Ved aarets slutning talte partiet 230 medlemmer, hvorav 160 mænd og 70 kvinder. Fremgangen i aaret 1912 blir da ialt 83 nye medlemmer, hvorav 57 mænd og 36 kvinder.

Antallet av foreninger var ved aarets begyndelse 7. Av disse har imidlertid den typografiske forening utmeldt sig. To nye foreninger er imidlertid tilmeldt partiet, nemlig Molde arbeidsmandsforening og formernes forening. Partiet tæller altsaa nu 8 foreninger.

Partiet deltok ved aarets stortingsvalg og der avgaves paa vore kandidater 143 st. mot i 1909 88 stemmer.

Partiet har i aarets løp sammen med Romsdals soc.-dem. kredsparti kjøpt det tidligere Moldenes hotel, som for tiden er under omdannelse til et Folkets hus. Kjøpesummen var kr. 19,000. Omdannelsen vil koste ca. 6000 kroner, hvorefter lokalet i færdig stand vil komme paa omkring kr. 25,000.

I Folkets hus' lokaler driver partiet en kafé.

Fra september 1912 har vi faat vort eget organ, «Romsdølen», som utkommer en gang i uken. Kapitelen er tilveiebragt ved aktietegning blandt partifæller, og redaktionen utføres av en komite. Abonnentantallet er 800, hvorav 500 i landdistrikterne heromkring, og det ser ut til, at bladet skaper sig en sikker position.

Utsigterne for en fortsat fremgang for partiet er derfor de bedste.

Hans Paulsen.

Moss.

Partiet bestaar av 10 foreninger med ialt 298 medlemmer.

Formand var platearb. Søren Olsen, næstform. skomaker S. L. Lunde, sekretær lærer P. M. Trapness.

I kommunen har partiet 15 repræsentanter. Trods gruppen endnu ikke har flertal, har dens arbeide hat meget stor betydning for det kommunale arbeide.

Alle øl- og vinretter, som bystyret kan raade over, er i samarbeide med avholdsgruppen nedstemt.

Agitationen har været drevet særdeles kraftig.

I februar 1912 bestemte partiets ledende mænd sig til at forsøke med utgivelse av en avis. Der blev dannet et aktieselskap av partimedlemmer fra Moss arbeiderparti og Moss' omegns arbeiderpartier. De allerfleste aktier er dog i hænderne paa fagforeninger og medlemmer i Moss by. Som redaktør ansattes lærer Jens Møum, som redaktionssekretær Arne Magnussen.

Avisen har gaat meget godt. Den trykkes i ca. 1200 eksemplarer 2 gange om uken.

Avisen var vor vigtigste faktor under valgkampen. Den viste ved aarsopgjøret 374 kr. netto fortjeneste.

Der har i aarets løp været avholdt en hel del foredrag. Fra augusts slutning til omvalget hver søndag. Enkelte dage flere foredrag samme dag. Og desuten ofte en a to av virkedagene. Følgende herrer har bl. a. holdt foredrag her: Hr. Chr. H. Knudsen, O. Lian, red. Berg, Aslaksrud, Peter Nilssen, fru Frogner, Kviberg, Arne Magnussen, Schreiner, Lunde, O. Syvertsen, Trapness o. fl.

Kommunalmøtet for Smaaleneenes soc.-dem. kommunerepresentanter avholdtes her iaar. Foredragsholdere under møtet var: Hr. Chr. H. Knudsen, lærer Joh. Evje, ingeniør Vik, tandlæge Werring, Hauglund o. fl.

Endelig er partiet efter flere aars virksomhet kommet frem til maalet: Folkets hus. Partiet har kjøpt «Kong Karl» — en forholdsvis stor, gammel, meget pen gaard. Partiet har før som oftest holdt tilhuse der i fest og i tale. Vi raar altsaa nu grunnen «sjøl».

Dette partiets heldige aar kronedes saa 4. november med, at vi fik valgt vor mand til stortinget med 1393 st., 58 st. overvegt.

Aarsregnskapet viser en indtægt av 740 kr. og en utgift av 709 kr.

Et tegn paa, at hele vort partis store maskineri fungerte godt iaar var den større lethed for penger, hvilket var av stor betydning for valgkampens stabilitet og magt.

Fagforeningerne og de partiet hosstaaende institutioner støttet kraftig til.

Det maa i det hele sies, at Moss staar i socialismens tegn. Man har faat et sikkert grep i kommunen, der vil føre til den endelige seier.

Søren Olsen,
formand.

P. M. Trapness,
sekretær.

Narvik arbeiderparti.

Aaret 1912 blev som man kunde vente et kampens aar, særlig med henblik paa stortingsvalget.

Vi har i aarets løp hat besøk av landsorganisationens formand, hr. Ole O. Lian, der har holdt 3 godt besøkte møter, og redaktør Vraa fra Drammen, der holdt 2 foredrag. Straks efter kom fru Frogner, ogsaa fra Drammen, der holdt 1 foredrag. De to sidstnævnte var engagert hit i forbindelse med et arbeiderstevne, der blev avholdt i Bodø 13. og 14. juli, i hvilken anledning vi leide dampskibet «Ankenæs» og deltok i stevnet med 40 deltagere herfra, desuten medtok vi ca. 20 fr Svolver.

Videre har vi hat besøk av hr. Martin Tranmæl fra Trondhjem, der holdt 2 foredrag, hvorav et om «De nye faglige kampmidler». I december hadde vi besøk av fru Kata Dahlstrøm og hendes søn, hr. Bjørn Dahlstrøm: saavidt vides har man ikke noget tidligere aar hat besøk av saa mange og saa fremragende foredragsholdere. — Partiet har ogsaa i aarets løp solgt en hel del socialistiske brosjyrer. saa der nok kan sies at være agtørt godt og jevnt hele aaret.

Partiet hadde i møte 2. juni nominert hr. politiassistent Carl Bonnevie i Bodø til kredsens kandidat ved stortingsvalget og til varamand mekaniker Jul. B. Olsen, Narvik. Dette i fuld forstaaelse med Bodø arbeiderparti.

Kredsens kandidat har holdt 3 foredrag her, samtlige foran 1. valg. Foredrag blev ogsaa holdt av hr. lærer Rich. Rasmussen, hr. arbeidsformand A. Førde. Varamandskandidaten, hr. Førde og hr. havnebetjent Edv. Kristiansen holdt ogsaa et foredrag hver i Bodø foran 1. valg. Førde holdt ogsaa et foredrag foran omvalget.

Straks før omvalget holdt hr. overretssakfører Corn. Holmboe fra Tromsø et udmerket agitatorisk foredrag her. Likesom hr. pastor Skjeset efter anmodning fra agitationskomiteen holdt et foredrag til anbefaling av vore kandidater mellem 1. valg og omvalget.

Resultatet av 1. valg var, at vi seiret med ca. 150 st. over nærmeste kandidat. Venstre og frisindede venstre gik nemlig til valg paa hver sin kandidat. Da de ogsaa ved omvalget opretholdt sin nomination av kandidater, blev resultatet at vore mænd blev valgt med 212 st. overvegt over frisindede venstres kandidat, der var nærmest i stemmetal. Et resultat vi vistnok kan være stolt av og som vi her i Narvik meget kan takke vor dygtige agitationskomite for.

Trykkeriets og «Fremover»s regnskaper viser at vi har holdt stillingen. Trykkeriet kan trods nødvendige avskrivninger vise overskud, og «Fremover» har ogsaa forbedret sin økonomiske stilling.

Bladet har siden hr. lærer Rasmussen fratraadte som redaktør i juni været redigert av en komite med hr. K. Høiem først og nu sidst hr. K. Jægtnæs som formand. Fra 1. april 1913 skal bladet utvides til 3 gange ukentlig med fast ansat redaktør.

Partiets regnskap viser at indtægterne i aarets løp har strukket til, saa underskuddet er forsvindende trods store utlæg.

Der har i aaret været avholdt 30 partistyremøter, 10 kombinerte møter av partistyret og partiets bystyregruppe, 10 fællesmøter og 1 generalforsamling.

Av kommunale saker av betydning kan nævnes elektricitetssaken. Partiets repræsentanter har arbeidet energisk for et eget elektricitetsverk for byen, hvilket nok vil la sig realisere, da kommunen nu eier baade vandfald og dæmningsrettigheter.

Ved det ivaar avholdte valg paa forlikeleseskommissær med suppleant tapte vi grundet et meget slet opmøte. Derimot seiret vi ved valg av skoletilsyn for 1913 trods skarp motstand. Da dette var i begyndelsen av aaret skulde vel kanake det være et godt varsel for aarets kommunevalg.

I det hele er der al grund til at haabe paa fremgang for vor sak her paa stedet, hvis medlemmerne blot legger litt interesse i arbeidet. Det er de manges vaakne deltagelse der skal være ryggestød for tillidsmændene, og vi har grund til at tro at dette skal bli tilfældet i det nye aar til held og lykke for arbeiderklassen.

Jul. B. Olsen,
f. t. formand.

Nordre Helgelands kredsparti.

I aarets løp er der efter foredrag av telegrafbestyrer Schrøder-Nielsen stiftet 3 nye partiavdelinger, nemlig paa Hemnes, i Sjonen-Utskorpen og i Korgen med til sammen ca. 100 medlemmer, saaledes at Nordre Helgelands arbeiderparti nu har 8 partiavdelinger.

Generalforsamling avholdtes paa Hemnesberget den 14. juli, hvor der møtte 45 repræsentanter fra de forskjellige partiavdelinger. Her vedtoges nye love for kreds-partiet og nominertes stortingskandidat og varamand, nemlig gaardbruker Th. Spjelkavik (gjenvalg) og telegrafbestyrer Schrøder-Nielsen. Sidstnævnte valgtes ogsaa til formand for kommende treaarsperiode.

Den væsentligste agitation foran stortingsvalget har været utført av de to ovennævnte, som hver for sig har bereist distriktet og holdt foredrag paa de vigtigste steder.

Desuten har medlem av Mo arbeiderpartis styre handelsbestyrer Thuv holdt et par politiske og en række kooperative foredrag.

Av tilreisende foredragsholdere har alene Torgeir Vraa været i distriktet og holdt et foredrag paa Hemnesberget.

Valget viste fremgang i alle herreder undtagen i Mosjøen og Vefsen, hvor partistyret neppe har været saa virksomt i treaarsperioden, som det burde ha været. Men grunden er dog væsentlig at søke i mangelen av et partiorgan. Utæn et saadant blir det i længden vanskelig eller umulig at motarbeide det stadige dryp-dryp av borgerbladenes skræmsler og forvrængningspolitik. Specielt hvor det som her gjælder en spredt

bondebefolkning, som ikke kan samles til noget foredrag.

Bladspørsmålet er derfor aktuelt, og maa løses paa en eller anden maate. — Hvad paa den anden side en interessert partiavdeling kan utrette under nogenlunde gunstige forhold viser fremgangen i Nesna — fra 20 stemmer i 1909 til 70 nu og i Hemnes — fra 89 i 1909 til 254 nu (alle tal fra 1. valg).

Til landsmøtet i Stavanger sendtes herfra kun en repræsentant, nemlig Schrøder-Nielsen, med specielt opdrag at forfegte et av Mo arbeiderparti fremsat forslag til programpost i jordspørsmålet.

Schrøder-Nielsen.

Oddernes kreds.

I aaret er der avholdt 1 aarsmøte og 4 styremøter. Der er foretaget en utlodning til indtægt for valgagitationen, der indbragte 70 kroner netto, likesom der er indsamlet frivillige bidrag. Ved uravstemning i partiavdelingerne blev enst. Jakob Gunnstvedt opstillet som stortingskandidat med B. Hultmann som varamand. Under valgagitationen blev der ialt avholdt 16 foredrag, hvorav de fleste av vor kandidat, likesom der ogsaa blev uddelt endel valgbrosjyrer og aviser. Ved valget fik vore kandidater 468 st., hvilket jo omtrent er det dobbelte antal st. fra sidste valg. Til valgagitationen medgik ialt ca. 200 kroner og kredsorganisationen er desværre for tiden i litt gjæld. Det er desværre i aaret ikke lykkedes os at faa stiftet nogen nye partiavdelinger og heller ikke er medlemsantallet i vore 4 smaa foreninger blit forøket. Men det stadig

voksende stemmetal og indflydelse i kredsen lover dog godt for fremtiden.

B. Hultmann.

Romsdals kredsparti.

Den 17. januar 1912 stiftedes Romsdals soc.-dem. kredsparti av 16 medlemmer. Disse har senere gaat ind i de i aarets løp stiftede 8 lokalforeninger, som nu tilsammen utgjør kredspartiet.

Olav Oksvik har i aarets løp holdt flere foredrag omkring i kredsen, likesom han har stiftet de fleste foreninger og har forøvrig gjort et godt arbeide for partiet.

Saa hadde vi før valget besøk av stortingsmand Sæbø, som holdt flere foredrag og stiftet et par foreninger, paa samme tid som der efter hans besøk kunde spores forøket interesse for vor sak.

Allerede paa det konstituerende møte den 17. januar slog Olav Oksvik til lyd for en soc.-dem. avis for kredsen. Den var allerede kommen igang før valget og tæller nu ca. 800 betalende abonnenter.

Kredspartiet hadde ved aarets utgang 131 medlemmer. I høst gik vi sammen med Molde arbeiderparti til kjøp av et forhenværende hotel i Molde som nu omdannes til et «Folkets hus», hvor vi sammen med Molde arbeiderparti driver kafé (Arbeiderkaféen).

Resultatet av stortingsvalget var efter omstændighetene godt, naar vi ser hen til den korte tid kredspartiet har eksistert. Vor stortingskandidat opnaadde 217 av de avgivne ca. 3000 stemmer og varamanden 213 stemmer.

Forøvrig gaar arbeidet jevnt og sikkert fremover og vort kreds-

parti er beredt til at ta imot det tilskud medlemmer som vil bli paa grund av det paabegyndte jernbanearbeide og anden planlagt industriel bedrift i Romsdals kreds.

J. Fosse,

p. t. formand.

Sandefjords og Sandeherreds kreds.

Der er i aarets løp avholdt 13 medlemsmøter. Møterne har gjenne-gaaende været daarlig besøkt, hvad der vistnok har sin grund i daarlige lokalforhold. Endvidere er der avholdt 15 styremøter, 6 offentlige foredrag vedrørende stortingsvalget. 1. mai feiredes med demonstration og foredrag av hr. Carl Øien. Et stævne med demonstration og foredrag av Arne Magnussen m. fl. er avholdt i anledning stortingsvalget.

Harald Hansen,
sekretær.

Sarpsborg.

I aaret har været avholdt 2 generalforsamlinger, 6 partimøter og 10 styremøter. Der er indmeldt 8 nye foreninger, saa partiet ved aarsskiftet bestaar av 23 foreninger. Medlemsantallet kan der endnu ikke indsendes rapport over, da vi ikke har faat alle oplysninger endnu, da der er besluttet en forandring, idet der er gjort henstilling til foreningerne om at indmelde i partiet alle sine medlemmer der vedkommende er bosat. — Som vanlig har partiet hat ledelsen av 1. maidemonstrationen; tilslutningen var vel saa god som nogensinde før. Talen for dagen holdtes av pastor Haugerud. Der har desuten været avholdt et protestmøte mot flaaateplanen, som var besøkt av vel

1000 tilhørere. Talen holdtes av hr. Egede-Nissen. Der vedtoges en protestresolution som indsendtes til stortinget. Partiet har arrangert et stevne der var besøkt av 3000 mennesker, hvor taler holdtes av A. Buen og Sverre Iversen. Partiet har været representert paa arb.partiets landsmøte samt paa den skandinaviske arbeiderkongres. Partiets kommune-fraksjon har desuten været paa det kommunale fællesmøte i Moss.

Partiet har tat initiativet til dannelsen av et kooperativt brandforsikringsselskap. Den kooperative forretning viser en bra og jevn fremgang. Det væsentligste arbeide som har været gjort er stortingsvalget. Der har i valgkampen blit utdelt 6000 valgoprop og brosjyrer; der avholdtes 10 foredrag med forskjellige talere; hvert foredrag var gjennomsnitlig besøkt av ca. 300 tilhørere. Paa valgdagen hadde partiet ute alle sine rodemænd, idet partiet erstattet dem tap av arbeidsfortjeneste. Resultatet av alt arbeidet uteblev heller ikke, idet vore kandidater valgtes ved 1. valg med 1594 av 2801 avgivne stemmer.

Av saker som det er lykkedes at gjennomføre i det kommunale, er at kommunen overtar det hele gatehold samt at det ordinære budjet forhøies med et passende beløp, som avsettes til et fond til avhjælpelse av arbeidsløshet. Posten blev opført paa halvaarsbudjetet med 2500 kroner.

De øvrige poster paa programmet har vi for det meste under utredning. Av poster som i den nærmeste fremtid vil bli avgjort i denne kommune, kan nævnes læger paa fast løn samt gamlehjem. Vi har kun et aar igjen av kom-

munestyrets funktionstid; men vi har godt haab om at faa vore saker frem, om ikke alle vedtat, saa i alle tilfælder utredet av kommunale komiteer.

Hans M. David sen.

Skoger kreds.

Arbeidet omkring i kredsén har hat præg av at det var valgaar. Der har været avholdt mange flere møter, fester og stevner end vanlig. Større stevner er avholdt i Hof og Svelvik. I alle valgsgogne har været arrangert foredragsmøter, fra 2—3 til 7—8 i hvert sogn.

Styret har i 1912 holdt 8 møter.

En ny forening, Bækkæstrandens soc.-dem. forening, med ca. 80 medlemmer, er i 1912 indmeldt, likesom foreningen i Vaale er vakt til liv igjen. I valgsgognene Svelvik og Strømmen har man mærkelig nok ingen forening endnu, men den kommer nok i 1913, likesom der er godt haab om nyt liv og ny fart i et par foreninger som i de senere aar litet eller intet har latt høre fra sig.

Om end ikke fremgangen for partiet i kredsén kan sies at gaa med stormskritt, er dog retningen rigtig og farten upaaklagelig stort set. I 1906, første gang partiavdelingen her stillet egne kandidater, mønstret man 479 stemmer, i 1909 872 stemmer, der i 1912 var vokset tel 1346 stemmer.

En jevn og sikker vekst.

Rudolf Weltzin,
formand.

Stavanger.

Paa aarsmøtet 24. mars valgtes Magnus Karlson som formand.

Der har i aarets løp været avholdt 31 partistyre-møter, 16 repræsentantskapsmøter og 3 partimøter i anledning nomination av kandidater til forlikskommissær og stortingsvalget.

Som mandtalsførere under valgkampen fungerte redaktionssekretær B. O. Hagen og bokbinder Salvesen, som i fællesskap med rødemandskapet utførte et glimrende arbeide, i særdeleshet under omvalget, hvor partiet hadde den glæde at se sin kandidat, Johan Gjæstein, seire i Verkets kreds med 2714 st. uagtet borgerpartierne her som andre steder løp sammen ved omvalget.

Vor populære Egede-Nissen blir desværre sittende hjemme i kommende periode, men han magtet dog at drive partiet frem fra 843 st. i 1909 til 1887 ved omvalget i Holmens kreds.

Det heldige resultat av valget som Stavanger arbeiderparti kan glæde sig ved, skyldes ogsaa for en stor del Kata Dalstrøm og pastor Haugeruds indlæg i valgagitationen.

I anledning kanonkvindernes innsamling til militarismen søndag 29. september, besluttet partiet at møte galskapen med demonstration, som efter vore forhold fik vældig tilslutning. Paa torvet, hvor der holdtes taler av Egede-Nissen og Angell Olsen var samlet 6—7 tusen mennesker, som enstemmig vedtok en protest-resolution mot militarismen.

1. maidagen feiredes som vanlig, dog med større tilslutning end tidligere aar. Demonstrationstallet ca. 2500 deltagere. Regnskapet viste et nettooverskud av 435 kroner, der tilfalt partikassen. —

«1ste Mai» arbeider desværre endnu under et økonomisk tryk, uagtet abonnement og annonser er steget betydelig.

Derimot har man al grund til at være tilfreds med trykkeriet, som i regnskaperne bærer bladet oppe. Til bladet er nu indkjøpt en eiendom, Verkgaten 11, for 28,000 kroner, hvilket var nødvendig for at faa mere plads til ekspedition og trykkeri.

Samtlige byens fagforeninger staar tilsluttet partiet.

Med rund sum noteres 1912 som kronaar for Stavanger arbeiderparti.

M a g n u s K a r l s o n,
p. t. formand.

Johan Jacobsen,
sekretær

Stavanger amtsparti.

Paa grund av stortingsvalgene har der været agitert meget i amtet. Og møterne har gjennemgaaende været godt besøkt.

Der er avholdt 38 større og mindre offentlige møter, som har været besøkt av ialt ca. 2700 mennesker. Det største antal paa et enkelt møte var 300; det mindste 10 personer.

Under landsmøtet i paasken hadde vi planlagt en agitation med alle de tilreisende talere, som da var i Stavanger. Det blev ikke mange av de tilreisende, som reiste ut i amtet. De som reiste var, herrerne Ole O. Lian, Gunstein Andersson, redaktør Berg, Torjus Tellefsen, Gunnar Ousland og Sverre Skaardal samt Oksvig. Det var ikke behagelig for disse herrer at ta ut i det stygge veiret som da var, saa vi er dem megen tak skyldig.

Desuten holdt hr. Even Reier-
sen 6 foredrag i amtet, som ogsaa
var meget vellykkede møter.

De øvrige talere der har været
benyttet er herrerne Johan Gjø-
stein, Einar Li, Egede-Nissen,
Magnus Karlson, lærer Sæveraas,
Sven Haaland, Petter Knutsen og
T. Fjermestad.

Til amtsarbeiderpartiet staar
nu tilsluttet 12 foreninger med et
samlet medlemsantal av 410 mot
forrige aar 270. En stigning av
140 medlemmer, som væsentligst
skyldes Sandnes arbeiderpartis
indtrædelse i amtsarbeiderpartiet.

T. Fjermestad.

Svolvær soc.-dem. forening.

I aarets løp er avholdt 10 be-
styrelsesmøter og 26 medlemsmø-
ter, hvor mange saker har været
drøftet og undergit diskussion. Av
forhandlingsprotokollen fremgaar
at vor forening — efter evne —
har deltatt i den politiske bevegelse.
Foreningen var med ved arbeider-
stevnet i Bodø sidste som-
mer og vi mener, at det var noget
av det bedste vor forening har del-
tatt i.

Ved aarets stortingsvalg del-
tok vor forening i den utstræk-
ning — og med de midler den
hadde til raadighet, — opstillet
stortingskandidat som kun fik 67
stemmer. Dette resultat var ma-
gert, men saa nyt som arbeider-
partiet er her i Lofoten og den
elendige lille agitation som er ut-
ført kan det ikke forundre. Men
dette vil vi haabe skal rette paa
sig. Netop nu er stiftet en social-
demokratisk forening for Sørvaa-
gen (den første utenom Svolvær)
— og dette skal love godt tror vi,
for vort partis utbredelse i Lof-
teten. —

Medlemsantallet i vor forening
har en tid gaat adskillig tilbake.
Det har sin grund i at en hel del
fraflyttet stedet eller reiste bort
paa andre arbeidspladser. Disse
vil sikkert slutte sig til partiet
hvor de kommer. — Vor forening
har dog nu faat endel nye med-
lemmer, som vi tror vil vise litt
mere interesse for vort partis ar-
beide.

Som nærliggende opgaver for
vort parti i Svolvær peker styret
paa:

Arbeide for en bedre ordning
m. m. for folkeskolens barn.

Arbeide for indførelse av for-
holdstalsvalg for indeværende
aars kommunevalg.

J. Sivertsen,
formand.

J. M. Johansen,
sekretær

Sæterdalens kreds.

Ogsaa her i Sætersdalens kreds
har 1912 været et aar med adskil-
lige kampe og brytning mellem ar-
beiderpartiet og de borgerlige par-
tier — høire og venstre.

Allerede den 28. april hadde
kredsstyret møte paa Evje, for at
planlægge agitationen med stor-
tingsvalget for øie. Prøvevalg
paa stortingskandidat hadde det
resultat, at murmester Arnt Lar-
sen blev opstillet som kandidat og
handelsbestyrer A. S. Leween som
varamand. — Senere paa somme-
ren hadde partistyrerne for Od-
dernes, Mandalens og Sæterdalens
kredses arbeiderpartier et møte i
Kristiansand, hvor de blev
enige om i fællesskap at pleie og
fremme agitationsarbeidet i de tre
kredser. Da Sætersdalens kreds
ligger i Nedenes amt og saaledes

ikke — uten særskilt **tilladelse** av Det norske arbeiderparti har anledning til nogen sammenslutning med kredsene i Lister og Mandals amt — blev det enstemmig besluttet paa **Sætersdalens** kreds arbeiderpartis aarsmøte nu i februar maaned, at partistyret skulde søke at faa Det norske arbeiderpartis godkjendelse av den **beslutning** som av styret blev tatt paa det ovennævnte møte i Kristiansand.

Istedetfor Hornsrud, som vi var lovet, kom hr. **Reiersen** fra Bratsberg hit til valgkampen, og av ham fik vi 2 foredrag, nemlig ett paa Evje og ett paa Iveland. — Hr. **Reiersen** er en flink agitator og dygtig foredragsholder. Men 2 foredrag i en saa **vidtstrakt** kreds som Sætersdalen, er der liten hjelp i. Hadde vi endda faat beholde hr. **Reiersen** 1 ukes tid, saa kunde vi ha faat ham ut i kredsene paa de steder hvor arbeiderbevægelsen endnu er saa godt som ukjent.

Resultatet av valget blev en saa stor og glædelig fremgang for partiet, at mange hadde ikke ventet det. Fra samtlige valgsogne i kredsene fik partiet stemmer ved valget iaar. Og det er glædelig at notere. Selv om det fra enkelte valgsogne kun var 1 eller 2 stemmer vort parti fik, **saa** er det dog et bevis paa at socialismen har fæstet rot i hver større bygd i denne vidtstrakte kreds, hvor den altoverveiende del av befolkningen er bønder.

Resultatet av valget blev, at arbeiderpartiets kandidat fik ialt 397 stemmer. Ved valget i 1909 var stemmetallet 202: fremgangen er altsaa ikke langt fra 100 pct. Kan partiet gaa frem i samme for-

hold som hittil — det bør vi ialfald sette os som maal at arbeide for —, da er Sætersdalens kreds erobret for socialismen, om ikke ved første valg, saa dog sikkert ved neste.

Foruten aarsmøtet har partistyret holdt 3 møter i aarets lop. Partiets stortingskandidat, hr. **Arnt Larsen**, har holdt en række foredrag paa forskjellige steder i kredsene. Foredrag har ogsaa været holdt av hr. redaktør **Solberg** og av endel andre herrer.

Partiets organiserte medlemsantal er omtrent det samme som i foregaaende aar. En ny partiforening paa 16 medlemmer blev dog i midten av december maaned stiftet paa Austad — noksaa langt oppe i selve Sætersdalen. Denne forening er nu den yderste forpost mot nord i dalen.

Hans Mykland,
formand.

Trondhjems arbeiderparti

har i 1912 ikke hat nogen nævneværdig forandring hvad sammensætning angaar fra tidligere aar. Praktisk talt byens samtlige fagforeninger og endel politiske organisationer i et antal av 48 foreninger med 2438 betalende medlemmer (2. kvartal) staar tilsluttet partiet.

Av større møter og demonstrationer skal nævnes 1. mai, som iaar i likhet med tidligere aar fik stor tilslutning. Talen for dagen holdtes iaar av hr. redaktør **Eugène Olaussen**. Forøvrig har agitationen koncentrert sig om aarets stortingsvalg, som iaar fra partiets side blev drevet med stor kraft. Det lykkedes os da ogsaa foruten at beholde Lademoens kreds, hvor

hr. red. Buen gjenvalgte, efter en hidsig omvalgskamp at erobre Baklandets kreds, hvor vor kandidat, hr. overlærer Ribsskog, valgtes med 110 st. overvegt. Allerede ved omvalget i 1909 var vi jo nær ved seieren i denne kreds, idet vor kandidat dengang bare manglet 36 st. Vi faar derfor haabe, at stillingen i kredsen nu er saadan, at vi ogsaa beholder den for fremtiden.

Men ogsaa i de to andre kredse mønstret vi et betragtelig antal stemmer. Specielt i Kalvskindets kreds, som vælger sammen med Levanger, har vi en sterk stilling. Denne kreds hører vel derfor til de første nyerobringer paa dette omraade, og som derfor fra partiets side maa vies mere opmerksomhet end hittil.

Av utenbys talere under valgkampen hadde vi: Postmester Egede Nissen, redaktør Vraa, fru Martha Tynæs, Chr. H. Knudsen, assessor Hazeland og redaktør C. Jeppesen. Desuten var selvfølgelig de lokale kræfter i ilden.

I det hele maa det sies, at aaret med hensyn til agitation og politisk oplysningsarbeide har været vel benyttet, idet der foruten hvad partiet som saadant arrangerer ogsaa drives en betydelig agitation med større møter, friluftsmøter o. l. av endel politiske organisationer som staar tilsluttet partiet.

Kommunefraktionen, 23 av 68, har ogsaa iaar som tidligere forsøkt at fremme vore synsmaater ved at opta forslag og der ved faat dem under debat. Paa enkelte omraader som f. eks. paa skolevesenets omraade er det heller ikke saa smaa resultater, som er opnaadd. Saaledes er endelig iaar fri kommunal middelskole for fol-

keskolens barn, bygget paa folkeskolens 7. klasse, besluttet oprettet fra kommende skoleaars begyndelse. Skolen blir 3-aarig og sorterer direkte ind under skolestyret. Endelig blev i et av de sidste møter i det gamle aar besluttet at opføre en ny folkeskole. Dette blir saaledes den 3. nye skole paa nogen ganske faa aar. For samtlige disse ting tør uten overdrivelse vort parti tilegne sig hovedæren. Desværre har det ikke gaatt saa glat paa andre omraader, f. eks. i boligspørsmålet. Husnøden tiltar jo aar for aar i en uhyggelig grad, her som i de fleste andre større byer. Men tiltrods for, at det private initiativ paa dette omraade paa den mest eklatante maate har vist sin vilje og evneløshet, negter dog det herskende borgerlige flertal at gjøre det mindste for at lindre nøden. Byen har rigtignok i de sidste aar erhvervet sig endel grundarealer, men istedetfor at bebygge disse, ønsker det herskende flertal at faa dem afhændet hurtigst mulig. Som representanter for den privatspekulation er det jo forstaaelig, at de ser sin opgave i at tjene dens interesser.

8 timers arbeidsdag for de kommunale arbeidere fremsatte vore representanter forslag om i forbindelse med utarbeidelsen av budget for 1912—1913, men det blev selvfølgelig nedstemt. Dette er nok ogsaa et av de spørsmal i likhet med boligspørsmålet, for hvis gjennomførelse den første betingelse er, at arbeiderne indser nødvendigheten av at sikre sig det nødvendige flertal i kommunestyret.

Med hensyn til bekjæmpelsen

av rusdriktrafikken, saa er der opnaadd at faa stengt etpar sjapper, men forøvrig status quo. Det nuværende flertal er altfor «frihetselskende» til at lægge nogen hindringer i veien paa dette omraade.

«Ny Tid»

utgaar nu i et oplag: paa dagutgaven 7200 og ukeutgaven 4000.

Det opsatte budjet for 1912 balancerer med ca. kr. 110,000.00.

Fra 1. januar 1913 Taar «Ny Tid» ny redaktør, idet bladets mangeaarige redaktør, stortingsmand A. Buen, da indtræder som fast medarbeider i bladet ved siden av at han representerer Lademoens kreds paa stortinget.

Den ordning av redaktionsforholdene, som i de sidste 6 aar har været praktisert, med den ansvarlige radaktor fraværende paa stortinget den meste tid av aaret og midlertidige arrangements i redaktionen, viste sig nemlig i flere henseender uheldig, og da der blandt partiets medlemmer i 4. kreds var et sterkt ønske om at beholde Buen som stortingsmand, fandt man som den bedste løsning at bladet fik ny redaktør, som kunde vie hele sin interesse i bladets tjeneste.

Som ny redaktør valgtes paa ekstraordinær generalforsamling den 24. november hr. Martin Tranmæl. Hr. Tranmæl har været knyttet til «Ny Tid» som medarbeider i flere aar, hvorav et par aar som ansvarshavende under Buens fravær paa stortinget.

J. M. Wiggén,
formand.

Oluf Alnes,
sekretær.

Tønsberg.

Partiet bestod ved utgangen av 1912 av 13 foreninger med ca. 500 medlemmer. I aarets løp er der avholdt 20 styremøter, 4 medlemsmøter samt 2 generalforsamlinger. Der har i 1912 i likhet med de foregaaende aar været avholdt basar; indtægten skal anvendes til anskaffelse av et Folkets hus. Basaren indbragte kr. 868.65.

1. mai-dagen feiredes paa vanlig maate. Stor tilslutning. Stortingsmand Ludv. Enge holdt talen.

Det som i første række har været viet opmerksomhet i det forløpne aar er naturligvis stortingsvalget, og det kan vel ogsaa sies, at resultatet blev tilfredsstillende. Som partiets kandidater opstilledes platearb. P. O. Løkke som representant og kjøbm. Ant. Jensen som varamand.

Valgkampen indlededes med et stevne utpaa eftersommeren, hvor stortingsm. Sæbo, redaktør Ousland og P. O. Løkke talte.

Videre holdtes i valgkampen foredrag av følgende: Postekspektor Arne Magnussen, redaktør Jeppesen, fru Frogner, telegraflærer Aslaksrud, tømmerm. Ludv. Johansen, Chr. H. Knudsen, lærer Kviberg, Ole O. Lian og fru Martha Tynæs. Videre holdtes 4 foredrag av P. O. Løkke og et av Ant. Jensen. Ved siden av foredragene utførtes en intens husagitation, idet ca. 75 agitatorer arbeidet med liv og lyst for at sprede brosjyrer o. l., men i særdeleshet for at bringe vor avis, «Vestfold Arbeiderblad» ind i hvert hjem i byen.

Resultatet av valget var, at vi mønstret 911 st. ved første valg. og ved omvalget 934 st., og saaledes kun 267 st. mindre end det sei-

rende parti Ved stortingsvalget i 1909 mønstret vi 337 st. Altsaa en fremgang av 597 st.

Paa det kommunale omraade har vor bystyregruppe forsøkt at fremme vore synsmaater paa de forskjellige omraader, og det har ogsaa delvis ført til det forønskede resultat. Saaledes kan nævnes at det har lykkedes os at faa repræsentanter i forskjellige vigtige kommunale institutioner, saasom skolestyre, fattigstyre, vergeraad, ligningsraad, lignings- og overligningsnævnd o. s. v.

For at avhjelpe bolignøden har vor bystyregruppe fremsat forslag om kommunal bygning. Dette har ført til, at der for kommunens regning er bygget 6 gaarde med tilsammen 30 leiligheter. Videre har det lykkedes vor gruppe i bystyret i forbindelse med avholdsfolkets repræsentanter at faa vedtat ganske betydningsfulde forandringer og innskrænkninger i rusdrikhandelen.

Det forløpne aar har været et i alle dele godt aar, idet partiet har gaatt betydelig frem, saavel i indre styrke som i respekt og anseelse utad.

P. O. Løkke,
formand.

Harald Hansen,
sekretær.

Utrøndelagens arbeiderparti

har ogsaa i det forløpne aar utfoldet en livlig virksomhet. Hovedinteressen har knyttet sig til høstens stortingsvalg. I den anledning blev det fra vaaren planlagt en systematisk agitation, særlig i Gauldalens og Strindens kredse. Det blev bl. a. holdt en

række større og vellykkede stevner.

Det meste av agitationen er besørget av lokale kræfter: stortingskandidaterne og amtspartiets styremedlemmer. Det blev gjort flere forsøk paa at faa fremmede talere, men med litet held. Chr. H. Knudsen og C. Jeppesen holdt tilsammen 4 foredrag. Det var det hele. Fra Trondhjem fik man leilighetsvis talere. Saaledes A. Buen, Oluf Alnæs, A. Kalvaa, Alfr. M. Nilsen, K. O. Thornæs og O. K. Ribsskog.

Valget fik som bekjendt det utfald at vort parti mistet sit mandat i Gauldalens kreds. Dette kom av at vi denne gang praktisk talt fik bare en motkandidat ved omvalget, nemlig en avbleket venstremand. Ved omvalget i 1909 hadde vi derimot en trekantet kamp. Forholdet var ogsaa det samme i Strindens kreds. Ved første avstemning kom vor mand ind som nr. 1, men ved omvalget kastet en hel del av høire og frisindede sine stemmer paa venstres føderaadskandidat, som derfor blev valgt.

Som valgstatistikken vil vise har vort parti gaatt sterkt frem i alle kredse i amtet, særlig i Strindens. Det er saaledes grund til at være tilfreds med utfaldet, selv om vi ikke opnaadde noget mandat.

I Ytre Fosen har vi endnu ingen partiorganisation, men det vil nu bli gjort nye forsøk paa at faa dannet avdelinger.

I de øvrige kredse har vore partiorganisationer gaatt jevnt og sikkert fremover. Medlemsantallet som ved aarets begyndelse utgjorde 1932, derav 1618 mænd og 314 kvinder, var ved aarets ut-

gang steget til 2200, derav 1880 mænd og 330 kvinder.

Martin Tranmæl,
f. t. formand.

Vesteraalens kreds.

Partiets aarsmøde afholdtes paa Strømmen i Bø den 21. juli 1912, hvor valg paa kredsstyret foretoges. Som formand valgtes hr. J. D. Hammer, Sortland.

Partiet bestod av 3 foreninger, nemlig en paa Andenes, en paa Sortland og en i Bø.

Partiet hadde ved høstens stortingsvalg opstillet som repræsentant hr. Ivar Thune, Andenes, og som varamand hr. kirkesanger A. Røkenes, Eidet i Malnes. Til agitationshjælp blev os bevilget fra centralstyret 200 kroner.

Videre bevilgedes til samme øiemed fra Andenes forening kr. 208.58, Sortlands forening 125 kr. og Bø forening ca. 100 kr.

Som reisende agitatorer var partiets kredsformand J. D. Hammer og stortingskandidat J. Thune. Kredsformanden avholdt 22 offentlige foredrag og forøvrig husagitation, abonnentsamling paa «Ny Tid», Trondhjem. Hr. Thune avholdt et lignende antal foredrag og forøvrig agitationsarbejde. Vort partis stemmetal gik ogsaa denne gang storartet frem. Men høire (frisindede) og venstre slog sig sammen her som mange andre steder for at holde os ute. Vor kandidat fik dog ihøst flere stemmer end høires kandidat i 1909 blev valgt med. Iaar venstrevalg i kredsen.

Under valgagitationen blev paa Melbo efter foredrag av hr. Ivar Thune stiftet en partiforening, og henholdsvis 8. og 9. december stif-

tedes en partiforening paa stederne Bredvik i Hadsel og Stokmarknes efter foredrag av hr. J. D. Hammer. Indmeldt i partiet er Melbo og Bredvik under navn av Nordre Hadseløens soc.-dem. arbeiderforening.

Stokmarknes kommer nok. — Medlemsantallet stiger, og forøvrig har vort parti god fremgang over hele Vesteraalen. Nu i disse dage stiftedes den første fagforening i Vesteraalen, nemlig ved hermetikfabrikken paa Sortland med ca. 40 medlemmer.

I nævnte tidsrum er avholdt 3 kredsstyremøter.

Spørsmålet om en lokal partipresse for Vesteraalen og Lofoten er nu oppe og er det at tro det vil bli løst snarest.

Partiet tæller til dato 5 foreninger med sikkerhet for at den 6. om nogen dage er indmeldt. — Medlemsantal kan ikke gives, da rapporten fra de forskjellige foreninger ikke endnu er indløpen.

Hvorvidt fagforeningen paa Sortland agter at slutte sig til partiet, haves ingen formening om. —

Sortland og Andenes foreninger arbeider for kooperativ handel paa begge steder; haaber det blir til virkelighet.

J. D. Hammer,
kredsformand.

Kristiansund.

Et længe følt savn var ved dette aars begyndelse avhjulpet, idet vi kunde flytte ind i eget hus, og i aarets løp er fagforeningerne flyttet ind og har sine møter der; dette bevirker at fagforeningernes medlemmer kommer mere sammen og mere solidaritetsfølelse og klassebevissthet vil opnaaes.

Ved begyndelsen av aaret var partiavdelingernes antal 11, men det er i aarets løp lykkedes os at faa flere fagforeninger til at ta bestemmelse om tilslutning, saa at vi fra begyndelsen av 1913 faar et antal av 17 partiforeninger.

Ved stortingsvalget gik vort parti bra fremover. I valgkampen hadde vi besøk av stortingsmand Sæbø, der holdt to foredrag, og forretningsfører Juell et; desuten holdtes en række agitationsmøter ved egne kræfter.

Vort organ «Tidens Krav», der har gaat ut to gange om uken, vil fra januar 1913 komme ut tre gange om uken. For at vi kunde ta dette skridt maatte der indsamles en hel del penger, men ogsaa her viste fagforeningerne at de hadde den rette forstaaelse, saa en stor del av æren for at det lykkedes saa godt, maa tilskrives dem.

Ogsaa inde paa Nordmøre har socialismen slaat røtter, idet at vi har faat en kraftig forening paa *Enge i Valsøfjorden* med en hel del interesserte partifæller, og jeg

haaber at vor sak vil gaa fremover i det kommende aar mot vort fælles maal: arbeiderklassens frigjørelse.

Ola f Gotteberg,
formand.

Følgende partiorganisationer har ikke indsendt beretning:

Bodø soc.-dem. forening, Brunla kredsparti, Buskeruds amtsparti, Drøbak soc.-dem. forening, Flekkefjord soc.-dem. foren., Fredrikshalds arb.parti, Gjøvik arbeiderparti, Hammerfest arb.parti, Haugesund arb.parti, Indtrøndelagen arb.parti, Kongsvinger arb.foren., Lillehammer soc.-dem. forening, Mandalens kredsparti, Namdalens kredsparti, Nedenes amtsparti, Nordre Gudbrandsdalens arb.parti, Smaalenenes amtsparti, Søndre Helgelands kredsparti, Søndre Saltens kredsparti, Tromsø soc.-dem. forening, Vardø soc.-dem. fisker- og arb.forening.

Regnskaper og statistik.

Det norske arbeiderpartis regnskap for 1912.

Indtægt:		Utgift:	
Kassebeholdning f. forr.		Det internat. byraa og	
aar	387.88	interparl. kommission .	946.75
Partikontingent:		Landsmøtet i Stavanger	3,680.68
fra Kr.ania . .	9,578.05	Landsstyremøte 27. april	
utenfor . . .	8,603.40	og 5. august	527.83
	<u>18,181.45</u>	Komitearbeide	335.05
Agitationskonto:		Skand. arbeiderkongres	
bidrag	508.00	Stockholm	1,160.13
salg av valgbroc.	1,881.10	Arb.bevægelsens arkiv .	700.00
	<u>2,389.10</u>	Arbeiderpartiets kvinde-	
Bidrag fra Arb. faglige		forbund	500.00
landsorganisasjon . . .	1,500.00	Husleie, lys og renhold	714.12
Brochurekonto, salg . .	1,062.10	Inventar og flytning . .	318.34
Protokoller f. landsmøtet,		Porto og kontorsaker .	677.64
salg	9.60	Tryksaker, beretninger,	
Bidrag til pressefond .	500.00	cirkulærer	1,016.60
Overskud av salg av 1ste		Agitation	11,731.55
maimerker	468.50	Lønninger:	
Laan av antimilitærfondet	1,500.00	Nilssen	1,000.00
Uttat av banken	3,100.00	Arnesen (11 1/2 m.)	1,725.00
Utbytte i Arbeidernes		Johnsrud	1,440.00
aktietrykkeri 1911 . .	1,238.00	Visergutarbeide	240.00
			<u>4,405.00</u>
		Brochurekonto, utgift .	361.15
		Laan til «Smaal.Soc.-Dem.»	1,047.36
		Indløst 7 aktier i «Soc.-	
		Dem.»	75.00
		Bidrag til sangerstevne	
		1912	100.00
		Askeurne 125.00, telefon	
		110.00	235.00
		Aviser, bøker 77.00, re-	
		vision 40.00	117.00
		Tilfældige utgifter . . .	90.10
		Aktieutbytteindsati bank	1,238.00
		Balance i kassen . . .	359.33
			<u>Kr. 30,336.63</u>
	<u>Kr. 30,336.63</u>		

Status pr. 1/1 13:

Kassebeholdning	kr. 359.33	
I Arbeiderbanken	kr. 1,072.04	
+ renter 1912	» 184.50	
		» 1,256.54
Aktieutbytte i bank	kr. 1,238.00	
+ renter 1912	» 44.19	
		» 1,282.19
Inventar pr. 1/1 1912	kr. 1,108.01	
Tilkjøpt i 1912	» 250.54	
		kr. 1,358.55
÷ 10 % slitage	» 110.80	
		» 1,247.75
Beholdning av brochurer	» 3,853.06	
«Smaalenenes Soc.-Dem.»	» 4,047.36	
Gjæld til antimilitaristfondet		kr. 1,500.00
Formue pr. 1/1 1913		» 10,546.23
	Kr. 12,046.23	12,046.23

Desuten disponerer partiet 1238 aktier à kr. 20.00 i Arb. aktie-trykkeri kr. 24,760.00.

Magnus Nilssen.

Martha Johnsrud

Regnskapet revidert og fundet i orden.

Joh. Regnéll.
(sign.)

P. A. Pettersen.
(sign.)

Revisorer.

Olaf Brustad.

„Socialdemokraten“s regnskap for 2. halvår 1912. **Gevinst- og tapskonto.**

Indtægter:		Utgifter:	
Indenbys kontingent . . .	37,746.37	Trykning	27,892.50
Utenbys do.	21,019.79	Papir	26,058.46
Løssalg	6,902.61	Ekspedition	7,073.23
Annoncer	43,681.02	Budene: Lønn. 10,280.48	
Rentekonto	1,587.89	— Gratiale 660.00	
Diverse	7.00		10,940.48
		Redaktion	21,823.62
		Annonceprovisjon . . .	1,099.95
		Kontingentprovisjon . .	2,375.18
		Porto og fragt	5,750.56
		Husleie	1,085.55
		Telefon, lys, renhold . .	768.98
		Revisjon og kontorhold	884.69
		Diverse	390.86
		Assurance	13.25
		Avskrivninger:	
		Inventar	308.95
		Annoncer	500.00
			808.95
		Agitationsutgifter . . .	1,500.00
		Kapitalkonto (overskud)	2,478.42
	<u>Kr. 110,944.68</u>		<u>Kr. 110,944.68</u>

Status pr. 1. januar 1913.

Aktiva:		Passiva:	
Inventariek.: Beholdning	2,780.53	Utenbys kontingent for	
Kassakonto:	411.56	1. halvår 1913	2,795.58
Indenbys kontingent . .	5,687.92	Budløn	1,869.79
Løssalg (Narvesens kiosk.)	1,000.00	Norsk telegrambureau .	208.39
Annoncerestancer . . .	16,226.75	Karl E. Pettersen . . .	500.00
Diverse partiblade . . .	1,371.84	Formue	59,833.31
Diverse debitorer:			
Arbeiderbanken	5,248.24		
Spareskillingsbanken . .	1,473.97		
Bratsberg-Demokraten .	700.00		
Det norske arb.parti . .	120.00		
Arb. Aktietr.:			
Laan . 30,000.00			
Renter 186.25			
	<u>30,186.25</u>		
	<u>Kr. 65,207.07</u>		<u>Kr. 65,207.07</u>

Nils Ugelstad,
forretningsfører.

Gulla Schjerve,
kasserer.

Regnskapet revidert og fundet i orden.
Joh. Regnell. A. E. Gundersen. Olaf Brustad.

Fortegnelse over kontingentindbetalinger for 1912.

Foreninger	1. kvartal				2. kvartal				3. kvartal				4. kvartal				Kontingent i aaret 1912	
	Medlemstal			Beløb	Medlemstal			Beløb	Medlemstal			Beløb	Medlemstal			Beløb		
	Kv.	M.	Ialt		Kv.	M.	Ialt		Kv.	M.	Ialt		Kv.	M.	Ialt			
Arbeiderparties kvindeforbund	830		830	83.00	830		830	83.00	830		830	83.00	830		830	83.00	332.00	
Abonnentsamlernes forening	3	6	9	1.20	3	6	9	1.20	3	6	9	1.20	3	6	9	1.20	4.80	
Bakersvendenes —		220	220	33.00		330	330	49.50		330	330	49.50		330	330	49.50	181.50	
Bestillingsm. soc.-dem. —		50	50	7.50		50	50	7.50		50	50	7.50		50	50	7.50	30.00	
Blikkenslagernes —		150	150	22.50		150	150	22.50		150	150	22.50		150	150	22.50	90.00	
Bokbindernes —	240	192	432	52.80	240	192	432	52.80	240	192	432	52.80	240	192	432	52.80	211.20	
Brolæggernes —		30	30	4.50		30	30	4.50		30	30	4.50		30	30	4.50	18.00	
Bryggearbejdernes —		170	170	25.50		180	180	27.00		178	178	26.70		179	179	26.85	106.05	
Bygdø jern & met. —		90	90	13.50		80	80	12.00		85	85	12.75		85	85	12.75	51.00	
Bygdø træarb. fagforening.		21	21	3.15		23	23	3.45		23	23	3.45		26	26	3.90	13.95	
Bygningssnekkernes forening.		105	105	15.75		110	110	16.50		110	110	16.50		120	120	18.00	66.75	
Bødkernes for.		60	60	9.00		60	60	9.00		63	63	9.45		65	65	9.75	37.20	
Chocoladefabr. arb.forening	20	40	60	8.00	20	40	60	8.00	10	50	60	8.50	10	50	60	8.50	33.00	
Den kristelige sociale forening.	15	15	30	3.75	15	15	30	3.75	15	15	30	3.75	15	15	30	3.75	15.00	
Den socialdemokratiske forening		25	25	3.75		25	25	3.75		25	25	3.75		25	25	3.75	15.00	
Den socialdemokratiske studenterforening		16	16	2.40		16	16	2.40		12	12	1.80		12	12	1.80	8.40	
Den typografiske forening	463	928	1391	185.50	463	928	1391	185.50	600	800	1400	180.00	600	800	1400	180.00	731.00	
Dørvrider og laasearb.forening	2	88	90	13.40	5	85	90	13.25	3	84	87	12.90	2	88	90	13.40	52.95	
Elektriske monterers fagforening		150	150	22.50		150	150	22.50		150	150	22.50		150	150	22.50	90.00	
Fagforeningernes sangforening (Konting.fri)																		
— musikforbund		60	60	9.00		60	60	9.00		60	60	9.00		60	60	9.00	36.00	
Soc.dem. ungdomslag „Fremover“																		
Forgyldernes fagforening (Indm. 1/10 12)														30	30	4.50	4.50	
Gasverksarbejdernes forening.		70	70	10.50		140	140	21.00		140	140	21.00		100	100	15.00	67.50	
Glacefarvernes —		6	6	0.90		6	6	0.90		6	6	0.90		6	6	0.90	3.60	
Grünerløkkens soc.dem. ungdomslag	6	26	32	4.50	25	28	53	6.70	28	26	54	6.70	25	30	55	7.00	24.90	
Grønvold tyrstikarbejderforening		130	130	19.50		128	128	19.20		130	130	19.50		124	124	18.60	76.80	
Handskemakernes forening.		5	26	31	4.40	5	26	31	4.40	5	27	32	4.55	5	27	32	4.55	17.90
Hattemakernes —	35	45	80	10.25	30	42	72	9.30	35	40	75	9.50	35	45	80	10.25	39.30	
Hjula mandl. arb.forening		75	75	11.25		85	85	12.75		80	80	12.00		76	76	11.40	47.40	
Hvitgarvernes forening		9	9	1.35		9	9	1.35		9	9	1.35		9	9	1.35	5.40	
Høvleriarbejdernes forening		300	300	45.00		270	270	40.50		275	275	41.25		272	272	40.80	167.55	
Instrumentmakernes og elektr. forening	10	150	160	23.50	10	150	160	23.50	10	165	175	25.75	10	165	175	25.75	98.50	

Jerndreierens forening		610	610	91.50		600	600	90.00		570	570	85.50		600	600	90.00	357.00
Kjørekarlenes —		481	481	72.15		450	450	67.50		400	400	60.00		400	400	60.00	259.65
Kobberslagerens —		48	48	7.20		48	48	7.20		47	47	7.05		48	48	7.20	28.65
Korkeskjærernes —	8	49	57	8.15	8	49	57	8.15		54	54	8.10		57	57	8.55	32.95
Kristiania arbeidersamfund	90	235	325	44.25	34	137	171	23.95	30	139	169	23.85	330	461	791	102.15	194.20
— østre arbeidersamfund	3	103	106	15.75	4	100	104	15.40	36	105	141	19.35	4	106	110	16.30	66.80
— formerforening		400	400	60.00		400	400	60.00		400	400	60.00		400	400	60.00	240.00
— baand og lidsef. arb.f. (Indm. 1/8 12)									84	24	108	12.00	80	24	104	11.60	23.60
— havnevæsens arb.for.		80	80	12.00		92	92	13.80		90	90	13.50		94	94	14.10	53.40
— klinker- og dikkerforening		101	101	15.15		101	101	15.15		101	101	15.15		101	101	15.15	60.60
— komm. renh.verks haandv.for.		15	15	2.25		15	15	2.25		15	15	2.25		15	15	2.25	9.00
— komm. sykehusfunkt. for.	21	31	52	6.75	15	23	38	4.95	15	23	38	4.95	5	19	24	3.35	20.00
— lagerarbeideres forening		25	25	3.75		25	25	3.75		9	9	1.35		9	9	1.35	10.20
— lossearbeideres —		166	166	24.90		166	166	24.90		166	166	24.90		166	166	24.90	99.60
— pølsesv. —	5	65	70	10.25	5	65	70	10.25	5	65	70	10.25	5	70	75	11.00	41.75
— og omegns jernb.arb. for.		110	110	16.50		90	90	13.50		50	50	7.50		80	80	12.00	49.50
— renovationsarb. forening		150	150	22.50		200	200	30.00		200	200	30.00		200	200	30.00	112.50
— repslugerarb. —	6	17	23	3.15	6	12	18	2.40		12	12	1.80		12	12	1.80	9.15
— skibs- og modelsnekkerfor.		60	60	9.00		60	60	9.00		60	60	9.00		60	60	9.00	36.00
— tapetserer- og dekoratørfor.		110	110	16.50		110	110	16.50		120	120	18.00		120	120	18.00	69.00
— transportarb. forening		60	60	9.00		60	60	9.00		60	60	9.00		60	60	9.00	36.00
— vandvæsens —		38	38	5.70		38	38	5.70		38	38	5.70		38	38	5.70	22.80
— yngre bryggearb. f. (Indm. 1/4 12)						50	50	7.50		68	68	10.20		60	60	9.00	26.70
Kurvemakerens forening		50	50	7.50		55	55	8.25		60	60	9.00		64	64	9.60	34.35
Kr.a. arbeidsvognmands forening		60	60	9.00		60	60	9.00		60	60	9.00		60	60	9.00	36.00
Lilleborg arbeiderforening	6	54	60	8.70	11	47	58	8.15	11	47	58	8.15	11	47	58	8.15	33.15
Malersvendenes forening		300	300	45.00		300	300	45.00		300	300	45.00		300	300	45.00	180.00
Mekanikkernes —		600	600	90.00		600	600	90.00		600	600	90.00		600	600	90.00	360.00
Metalarbeiderens —		200	200	30.00		200	200	30.00		200	200	30.00		200	200	30.00	120.00
Modellsnekkernes —		76	76	11.40		82	82	12.30		84	84	12.60		82	82	12.30	48.60
Murarbeiderens —		280	280	42.00		280	280	42.00		280	280	42.00		325	325	48.75	174.75
Murernes union		375	375	56.25		375	375	56.25		400	400	60.00		400	400	60.00	232.50
Møbelsnekkernes forening		380	380	57.00		380	380	57.00		390	390	58.50		390	390	58.50	231.00
Nydalens mandl. arb.forening		70	70	10.50		70	70	10.50		70	70	10.50		70	70	10.50	42.00
Oslo soc.dem. lag																	
Piano- og orgelarb. forening		82	82	12.30		72	72	10.80		91	91	13.65		90	90	13.50	50.25
Platarbeiderens —		625	625	93.75		625	625	93.75		625	625	93.75		625	625	93.75	375.00
Rørleggerarb. forening		175	175	26.25		175	175	26.25		175	175	26.25		175	175	26.25	105.00
Sadelmakernes —	10	60	70	10.00		60	60	9.00		60	60	9.00		60	60	9.00	37.00
Overføres	1778	9594	11372	1616.90	1729	9686	11415	1625.80	1960	9569	11529	1631.35	2210	10005	12215	1721.75	6595.80

(Forts.)

Foreninger	1. kvartal				2. kvartal				3. kvartal				4. kvartal				Kon- tingent i aaret 1912
	Medlemstal			Beløp	Medlemstal			Beløp	Medlemstal			Beløp	Medlemstal			Beløp	
	Kv.	M.	Ialt		Kv.	M.	Ialt		Kv.	M.	Ialt		Kv.	M.	Ialt		
Overført	1778	9594	11372	1616 90	1729	9686	11415	1625.80	1960	9569	11529	1631.35	2210	10006	12215	1721.75	6595.80
Sagenes arb.samf.		120	120	18.00		120	120	18.00		120	120	18.00		120	120	18.00	72.00
Sagenes soc dem. lag																	
Seilduksfabr. arb.for	20	93	113	15.95	16	92	108	15.40	13	96	109	15.70	13	82	95	13.60	60.65
Skibstømmerm. forening		70	70	10.50		70	70	10.50		70	70	10.50		70	70	10.50	42.00
Skorstensfeiernes forening (Indm. 1/4)						17	17	2.55		17	17	2.55		18	18	2.70	7.80
Skofabrikarbeidernes forening	141	288	429	57.30	174	271	445	58.05	124	299	423	57.25	155	310	465	62.00	234.60
Skotøileverand.		20	20	3.00		20	20	3.00		20	20	3.00		20	20	3.00	12.00
Skotøiarbeidernes		150	150	22.50		150	150	22.50		150	150	22.50		150	150	22.50	90.00
Skrue- og naglearb.		150	150	22.50		155	155	23.25		155	155	23.25		165	165	24.75	93.75
Skræddersvendenes		180	180	27.00		180	180	27.00		180	180	27.00		180	180	27.00	108.00
Smeden		450	450	67.50		450	450	67.50		450	450	67.50		450	450	67.50	270.00
Soc. avholdsgr. M Thrane.	10	40	50	7.00	10	40	50	7.00	10	40	50	7.00	10	40	50	7.00	28.00
Soc. club „Vorwürtz“		20	20	3.00		20	20	3.00		20	20	3.00		20	20	3.00	12.00
Spikerarbeidernes lagforening		26	26	3.90		29	29	4.35		24	24	3.60		24	24	3.60	14.45
Sporvognsreparatør. for.		72	72	10.80		73	73	10.95		77	77	11.55		74	74	11.10	44.40
Statsbanernes verkstedf.		200	200	30.00		200	200	30.00		200	200	30.00		200	200	30.00	120.00
Stenhuggernes forening		85	85	12.75		65	65	9.75		65	65	9.75		65	65	9.75	42.00
Sten, jord og cementarb.for.		320	320	48.00		320	320	48.00		450	450	67.50		450	450	67.50	231.00
Støperiarb. forening		104	104	15.60		101	101	15.15		117	117	17.55		117	117	17.55	65.85
Spikerverkets arb.for.		33	33	4.95		33	33	4.95		33	33	4.95		33	33	4.95	19.80
Telefonarbeidernes forening		110	110	16.50		110	110	16.50		110	110	16.50		110	110	16.50	66.00
Tobaksarbeidernes	49	130	179	24.40	38	130	168	23.30	29	139	168	23.75	29	139	168	23.75	95.20
Trædreierens		5	5	0.75		5	5	0.75		5	5	0.75		5	5	0.75	3.00
Tømrenes		400	400	60.00		400	400	60.00		500	500	75.00		500	500	75.00	270.00
Veivæsenets arb.for.		110	110	16.50		116	116	17.40		96	96	14.40		90	90	13.50	61.80
Vestkanten soc.dem. lag (Indm. 1/7 12)									14	16	30	3.80	14	16	30	3.80	7.60
Vøien bomuldsspindri og væveris arb.f.	50	26	76	8.90	120	26	146	15.90	114	26	140	15.30	113	28	141	15.50	55.60
Ølbryggeriarb.for.	43	158	201	28.00	40	142	182	25.30	35	132	167	23.30	29	100	129	17.90	94.50
Norges soc.dem. presseforening.		12	12	1.80		12	12	1.80		12	12	1.80		12	12	1.80	7.20
Tilsammen	2091	12966	15057	2154.00	2127	13033	15160	2167.65	2299	13188	15487	2208.10	2573	13593	16166	2296.25	8826.00

Utenfor Kristiania:

Aalesunds arb.parti	36	180	216	19.80	35	188	223	20.55	35	188	223	20.55	50	200	250	22.50	83.40
Akershus amtsparti		1000	1000	100.00		1000	1000	100.00		1000	1000	100.00	200	1100	1300	120.00	420.00
Bergens arbeiderparti	265	1734	1999	186.65	260	1879	2139	200.90	214	1779	1993	188.60	217	1823	2040	193.15	769.30
Bodø arbeiderparti	2	20	22	2.10	2	20	22	2.10	2	20	22	2.10	2	20	22	2.10	8.40
Bratsberg amtsparti	50	1000	1050	102.50	50	1000	1050	102.50	50	1000	1050	102.50	50	1000	1050	102.50	410.00
Buskeruds —	113	250	363	30.65													30.65
Brunla kreds arb.parti		30	30	3.00		30	30	3.00		30	30	3.00		30	30	3.00	12.00
Eidsberg kredsparti									3	89	92	9.05	2	166	168	16.70	25.75
Drammens arb.parti	100	1200	1300	125.00	100	1200	1300	125.00	100	1200	1300	125.00	100	1200	1300	125.00	500.00
Drøbak arb. og soc.dem. for.	8	37	45	4.10	8	37	45	4.10	8	37	45	4.10	8	37	45	4.10	16.40
Fr.hald arb.parti	15	154	169	16.15	15	147	162	15.45	15	141	156	14.85	15	141	156	14.85	61.30
Fr.stad —																	
Flekkefjord soc.dem. for.		20	20	2.00													2.00
Grua arbeiderforening		10	10	1.00		10	10	1.00		10	10	1.00		10	10	1.00	4.00
Gjøvik arbeiderparti.									15	122	137	12.95	13	114	127	12.05	25.00
Hamar arbeiderparti.	89	390	479	43.45	106	445	551	49.80	110	396	506	45.10	100	395	495	44.50	182.85
Haugesund arbeiderparti.																	
Hammerfest —	100	250	350	30.00	100	250	350	30.00	100	250	350	30.00	100	250	350	30.00	120.00
Harstad soc.dem. for. (Fra 1/10 indmeldt i Trondenes kredsorg.)		25	25	2.50		25	25	2.50		25	25	2.50		00	00	0.00	7.50
Holmestrand soc.dem. forening (Indm. 1/4).						20	20	2.00		20	20	2.00		20	20	2.00	6.00
Hedemarkens amtsparti	44	1357	1401	137.90	76	1425	1501	146.30	122	1274	1396	133.50	80	1290	1370	133.00	550.70
Horten arb.parti	60	171	231	20.10	63	161	224	19.25	64	171	235	20.30	63	165	228	19.65	79.30
Hønefoss —	40	113	153	13.30	40	110	150	13.00	48	122	170	14.60	44	106	150	12.80	53.70
Indtrøndelagen arb.parti.	40	334	374	35.40	40	334	374	35.40	50	496	546	52.10	41	525	566	54.55	177.45
Ibbestad arb.parti (Indm. i Tromsø amtsp.)		15	15	1.50		15	15	1.50									3.00
Jarfjord folkeforening																	
Jevnaker arb.parti.	84	38	122	8.00	111	178	289	23.35	74	156	230	19.30	74	156	230	19.30	69.95
Kongsberg arb.parti.	4	36	40	3.80	4	36	40	3.80	4	36	40	3.80	4	36	40	3.80	15.20
Kr.sand S —	70	558	628	59.30	50	596	646	62.10	70	650	720	68.50					189.90
Kr.sund N —	32	231	263	24.70	28	242	270	25.60	45	234	279	25.65	30	269	299	28.40	104.35
Kongsvinger arb.for.	12	17	29	2.30	20	24	44	3.40	20	24	44	3.40	20	24	44	3.40	12.50
Larvik arb.parti	48	124	172	14.80	58	217	275	24.60	58	235	293	26.40	61	233	294	26.35	92.15
Lillehammer soc.dem. forening.	11	41	52	4.65	11	41	52	4.65	11	41	52	4.65	11	41	52	4.65	18.60
Overføres	1223	9335	10558	994.65	1177	9630	10807	1021.85	1218	9746	10964	1035.50	1285	9351	10636	999.35	4051.35

(Forts.)

Foreninger	1. kvartal				2. kvartal				3. kvartal				4. kvartal				Kon- tingent i aaret 1912
	Medlemstal			Beløp	Medlemstal			Beløp	Medlemstal			Beløp	Medlemstal			Beløp	
	Kv.	M.	Ialt		Kv.	M.	Ialt		Kv.	M.	Ialt		Kv.	M.	Ialt		
Overført	1223	9335	10558	994.65	1177	9630	10807	1021.85	1218	9746	10964	1035.50	1285	9351	10636	999.35	4051.35
Mandalens kredsparti (Indm. $\frac{1}{4}$)					8	132	140	13.60	13	113	126	11.95					25.55
Molde arb.parti.	50	107	157	13.20	60	153	213	18.30	60	125	185	15.50	70	160	230	19.50	66.50
Moss —	25	250	275	26.25	25	250	275	26.25	25	250	275	26.25	25	250	275	26.25	105.00
Nordre Salten kredsorg. (Indm. $\frac{1}{10}$)														40	40	4.00	4.00
Namdals kredsparti	57	209	266	23.75	63	259	322	29.05	67	192	259	22.55	90	221	311	26.60	101.95
Narviks arb.parti	55	174	229	20.15	55	174	229	20.15	54	175	229	20.20	54	186	240	21.30	81.80
Nedenes amtsparti		290	290	29.00		300	300	30.00		300	300	30.00		300	300	30.00	119.00
N. Helgel. kredsparti		43	43	4.30		43	43	4.30	46	153	199	17.60	54	157	211	18.40	44.60
N. Gudbrandsdalen arb.parti (Indm. $\frac{1}{7}$)									46	196	242	21.90					21.90
Norges soc.dem. presseforening.		23	23	2.30		23	23	2.30		23	23	2.30		23	23	2.30	9.20
Oddernes kredsorg.	10	62	72	6.70	10	62	72	6.70									13.40
Romsdals soc.dem. kredsparti		74	74	7.40	2	74	76	7.50	2	74	76	7.50	9	112	121	11.65	34.05
Sandefjord og Sandeh. arb.parti		240	240	24.00	00	250	250	25.00		270	270	27.00		299	299	29.90	105.90
Sarpsborg arb.parti	15	624	639	63.15	15	624	639	63.15	15	624	639	63.15	15	624	639	63.15	252.60
Skoger kredsparti	43	401	444	42.25	43	401	444	42.25	38	497	535	51.60	38	497	535	51.60	187.70
Stavanger amtsparti	42	371	413	39.20	42	363	405	38.40	41	370	411	39.05	55	385	440	41.25	157.90
Smaalenenes amtsparti																	
Stavanger by arb.parti	358	405	1763	158.40	263	1294	1557	142.55	359	1702	2061	188.15	359	1702	2061	188.15	677.25
Sæterdalens kredsparti	4	217	221	21.90	4	90	94	9.20		101	101	10.10		240	240	24.00	65.20
Søndre Bergenhus amtsparti	100	300	400	35.00	100	300	400	35.00									70.00
Søndre Helgeland kredsparti.	6	41	47	4.40	6	38	44	4.10	7	68	75	7.15	7	68	75	7.15	22.80
Søndre Salten arb.parti	72	761	833	79.70	68	573	641	60.70	50	637	687	66.20	40	684	724	70.40	277.00
Svolvær soc.dem. for.	16	59	75	6.70	12	40	52	4.60	9	40	49	4.45	4	27	31	2.90	18.65
Skaanland soc.dem. arb.parti (Indmeldt i Trondenes kredsorg. $\frac{1}{7}$)	11	14	25	1.95	11	14	25	1.95									3.90
Tromsnes arb.forening.		30	30	3.00													3.00
Tromsø soc.dem. for.		25	25	2.50		25	25	2.50		25	25	2.50					7.50
Trondhjems arbeiderparti	89	2350	2439	239.45	89	2350	2439	239.45	89	2350	2439	239.45	89	2350	2439	239.45	957.80

Tønsberg arb.parti	99	353	452	40.25	99	386	485	43.55	101	424	525	47.45	97	355	452	40.35	171.60
Trondenes kredsorg. (Indm. $\frac{1}{8}$)										520	520	52 00	31	83	114	9.85	61.85
Tromsø amts arb.parti	42	75	117	9 60	42	75	117	9.60									19.20
Undalens soc.d. f. (I Mandal. kredsp. fra $\frac{1}{4}$)		25	25	2.50													2.50
Uttrendelagnes arb.parti.	320	1720	2040	188.00	320	1890	2210	205.00	330	1800	2130	196.50	340	1910	2250	208.00	797.50
Varde arb.g. fiskerforening	14	67	81	7.40	14	67	81	7.40									14.80
Valle og omegns arb.for.																	
Vadsø fisker- og arb.for.						42	42	4.20		51	51	5.10		43	43	4.30	13.60
Vesteraalens kredsparti		55	55	5.50		55	55	5.50									11.00
Vennesla arb.p. (I Mandal. kredsorg. fra $\frac{1}{4}$)	6	45	51	4.80													4.80
Tilsammen	2657	19745	22402	2107.35	2528	19977	22505	2124.10	2570	20826	23396	2211.10	2662	20067	22729	2139.80	8582.35

Stortingsvalgene 1912.

Landkredsene.

Valgkreds	1908	1906		1909				1912				Arbeiderpartiets repræsentant		Arbeiderpartiets varamand		1912	
	Arb. partiets stemmer	Arb. partiets stemmer		godkjendte stemmer		Arbeiderpartiets st.		godkjendte stemmer		Arbeiderpartiets st.						Varamandens st.	
		1 valg	omvalg	1. valg	omvalg	1. valg	omvalg	1. valg	omvalg	1. valg	omvalg	1. valg	omvalg	Navn	Stilling	Navn	Stilling
Eidsberg	13	158	2	2854	3819	318		3340		363		Chr. Brynildsen	Gaardbruker	Aug. Iversen	Sagmester	363	
Id og Marker		134	1	2365	3387	377	386	3554	4072	708		Peter Thorvik	Maskinist	Hans M. Holene	Skotøiarb.	708	
Tune		426	7	3650	4840	1045	1494	4530	5817	1640	2247	Alb. Moeskau	Fabrikarb.	Johan Thue	Gaardbruker	1641	2242
Glemminge		622	700	4359	4927	1613	2126	5172	5457	2369	2902	Johs. Bergersen	Forretningsf.	Karl Johannesen	Blikkensl.	2368	2902
Rygge		124		3000		420		3339		729		Harald Henriksen	Bruksarb.	Joh. P. Hansen	Handelsbest.	728	
Bærum og Follo	725	976	1407	5886	6237	1754	2186	6229	7357	2274	3037	O. Holck	Blikkenslager	L. Gudem	Gaardbruker	2272	3039
Aker	789	1252	1711	7014		2589		9005	9734	3999	4413	Joh. Evje	Lærer	Harald Halvorsen	Telef. arb.	3999	4410
Nedre Romerike	21	370	533	4513	5222	862	844	4840	6302	1519	2106	Joh. Guldal	Snekker	Joh. Rotbæk	Sagmester	1509	2106
Mellem —	329	936	1208	5136	6178	2224	2995	6001	7032	2462	2983	M. Jul. Halvorsen	Redaktør	Gustav Jahr	Tømmermand	2459	2981
Øvre —	250	612	845	3885	4351	850	979	4848	5476	849		J. Sandmo.	Skolebestyrer	Thv. Frauerud	Murer	843	
Nordre Hedemarken	309			4029	2212	64		4269	5237	414		L. Julseth	Lærer	H. S. Hagen	Maler	414	
Søndre Hedemarken				5675	6806	872	498	6538	7121	2229	3625	Karl Amundsen	Forretningsf.	Arne Juland	Lærer	2232	3623
Vinger & Odalen								4201	5011	938	1293	Knut T. Sjøli	Tømmermand	Alb. Skarnæs	Gaardbruker	938	1293
Soler		589		5088	5921	2149	2802	5500		3107		Aug. Embretsen	Bygmester	Th. Aaseth	Snekker	3105	
Søndre Østerdalen				5091		223		6202		876		Johan Bondesen	Murer	Johan Holen	Forretningsf.	876	
Nordre Østerdalen				3632	4453	455	235	4572		487		Paul Glad	Lærer	O. K. Hansen	Gaardbruker	487	
N. Gudbrandsdalen								4174	4926	441	37	Olav Kringen	Journalist	Emil Rønning	Skrædder	437	37
Hadeland og Land				5706	6816	420		5974		453		A. Moen	Postaabner	A. Nilssen	Sagmester	455	
Ringerike	694	1119	1742	6160	7236	2587	3515	7152	7989	3459	4375	Chr. Hornsrud	Gaardbruker	Levor Pedersen	Forretningsf.	3455	4370
Hallingdal	95	654	448	4444		65		5101		260		Knut Stedje	Gaardbruker	Anders Kittilsen	Baker	259	
Buskerud	430	986	1357	3463	5456	1904	2504	5132	5858	2538	3080	A. Jensen Horgen	Gaardbruker	Peder Olsen	Skomaker	2538	3077
Numedal	277	466		3758	4534	766		4145	5016	1062	868	Karl Olsen	Sliperiarb.	Nils Hansen	Elvearb.	1062	867
Skoger		479	450	3457		872		3898		1347		Rudolf Weltzin	Gaardbruker	Mathias Johansen	Hjultmaker	1346	
Sandehorred		123		2831		152		3320	4102	252	3	Johan Math. Moe	Gaardbruker	N. Jakobsen Hagen	Maler	252	3
Brunla				2603		179		2504		288		Johan Melby	Stenarbeider	Ole Viik	Formand	288	
Bamble	137							2598	3147	396	302	E. Arnesen Granholm	Arbeider	Hans Dammen	Arbeider	395	302
Gjerpen		588		3394	4876	967	1072	4512	5040	1234	1305	Thollef Stensrud	Vognmand	Thomas Veber	Fabrikarb.	1234	1305
Øst-Telemarken		135		3522	4926	993	1463	4745		1658		Even Reiersen	Arbeider	Johs. Strandli	Arbeider	1655	

Vest-Telemarken		43		2933	3620	189	128	2714	244	O. Ashjornsen	Smed	Margit Nygaard		243			
Holt								2632	3623	223	178	T. Tellefsen	Forretningst.	Ole Texe	Arbeider	223	178
Nedenes				2138	2926	670	1080	2416	3401	833	1198	Guttorm Fløistad	Gaardbruker	M. Bie	Redaktør	833	1196
Sand				2257	3127	78	86	2603		294		Osvald Jahnsen	Platearbeider	O. Gladstad	Bestyrer	295	
Sætersdalen	40	54		1150		202		1247		397		Arnt Larsen	Arbeider	A. S. Leween	Bestyrer	397	
Oddernes				2514	3509	252	217	3374		468		Jakob Gunstveit	Lærer	Bredo Hultmaun	Maler	467	
Mandalen				2169		243		2385	3061	498	525	A. T. Askedal	Fabrikarb.	Salve Lian	Smed	498	521
Lyngdal				1945	2881	88	27	1870		39		Sivert Hunsbitt	Gaardbruker	Nils Goldal	Gaardbruker	52	
Dalene				2586		103		2493	3287	204	25	Hartvig Hansen	Fisker	Johannes Tronvig	Gaardbruker	204	25
Jæderen	261			3409		416		3799	4045	520	7	Tollef Ejerrestad	Former	Svend Haaland	Gaardbruker	520	7
Hesbo-Hafslfjord	27	21		2393	3834	65		3371		91		Anton Drange	Gaardbruker	P. Idland	Kjører	91	
Karmsund				2736		108		2401	3284	116	75	Chr. Lundberg	Bakersv.	Kr Fosen	Bygningssn.	114	75
Midthordland	546	616	779	4219	6798	1720	2221	5736	7600	2134	2617	Edv. Carlsen Kaland	Modelsnekker	Thv. Kjos	Lærer	2134	2617
Voss		47		4706		425		4120		830		Ole J. Fosdal	Gaardbruker	Steffen Hausberg	Snekker	823	
Hardanger				2628		269		3145		710		Torgeir Bjørnaraa	Adjunkt.	Karl Bøthun	Lagerform.	710	
Romsdalen								3380	2965	217		Johan Fosse	Postaabner	Botolf Thue	Forskr.insp.	213	
Ytre Fosen	737			2619		12		3185	3310	38		Peder P. Moe	Gaardbruker	Fr. Lunde	Maskinist	38	
Indre Fosen		107	49	3058	3704	115		3098		219		Peder P. Moe	Gaardbruker	Fr. Lunde	Maskinist	216	
Orkedalen		124		3417	4746	430	273	4116	4397	567		M. Balsnæs	Arbeider	Joh. M. Ødegaard	Grubearb.	567	
Guldalen		909	1119	4485	5520	1818	2225	4632	5417	1941	2336	O. Guldal	Lærer	Svend Skaardal	Gaardbruker	1939	2335
Strinden		497	405	3498	5075	1052	1401	4048	5462	1523	2055	A. Hazeland	Assessor	H. Løvaas	Arbeider	1522	2060
Stjørdalen		119	134	2880		558		3787	4694	1077	1394	Olav Stubban	Matrialforv.	A. Mathisen	Tomtarb.	1077	1394
Værdalen		170		3075	2515	371	334	2591	2875	582	573	P. M. Schello	Gaardbruker	John Aalberg	Maler	574	568
Snaasen		106	65	3812		262		4647		487		K. A. Jensen	Arbeider	Sverre Kippe	Skrædder	483	
Namdalen		290	185	3666		513		3911	3621	667	34	Jørgen Berge	Fyrvogter	Helmer Vindseth	Bryggeform.	667	34
Søndre Helgeland	617	89		2400		165		2143		379		Cornelius Enge	Handelsbest.	Carolus Bjørn	Arbeider	375	
Nordre Helgeland		321		3475	4978	1150	1492	4299	5004	1235	1345	Th Spjelkavik	Gaardbruker	Schrøder-Nielsen	Telegr.bestyr.	1232	1349
Søndre Salten				4199	6042	781	704	5418	5136	1387	1678	Peter O. Eriksen	Snekker	Johan Nordvik	Gaardbruker	1384	1666
Nordre Salten								2579		252		Magnus Edvardsen	Arbeider	A. Birkestrand	Tømmernand	249	
Vesteraalen		554	790	2318	3349	421	636	3434	4143	1061	1508	Ivar Thuno	Smed	A. Røkenes	Kirkesanger	1029	1475
Lototen				2484	3285	125		3357		67		J. Sivertsen	Smed	Ole Haakstad	Fisker	65	
Trondenes	1099	1068	1641	4023	4993	601	433	4500	5628	2160	2561	K. Tønder	Sogneprest	Simonsen Sparboe	Agent	2039	2529
Senjen	1309	1681		2898		1783		3597		2127		A. M. Foshaug	Gaardbruker	Joacim Thomassen	Gaardbruker	2081	
Tromsøundet	1278	1554		2378		1484		2971		2015		O. M. Gausdal	Redaktør	M. Simonsen	Lærer	2015	
Vestfinmarken				1247	2201	128	167	1871		92		J. U. Wringsted	Fisker	J. Nilsen	Fisker	97	
Østfinmarken		514		1600	2136	730	1257	2808	3420	1157	1692	I. Saba	Lærer	I. N Paulsen	Fyrvogter	1163	1693

Tils. i landkredsene 20,235 43,274 65,222

Stortingsvalgene 1912.

Byerne.

Valgkreds	1903 Arb. partiets stemmer	1906		1909				1912				Arbeiderpartiets repræsentant		Arbeiderpartiets varamand		1912			
		Arb. parts stemmer		Godkjendte stemmer		Arbeider- partiets st.		Godkjendte stemmer		Arbeider- partiets st.		Navn	Stilling	Navn	Stilling	Varaman- dens st.			
		1. valg	omvalg	1. valg	omvalg	1. valg	omvalg	1. valg	omvalg	1. valg	omvalg					1. valg	omvalg		
Fredrikshald . . .				2618	2940	811	985	2885	3128	1090	1411	Andreas Hanssen	Kjøpmand	Lauritz Sand	Sporskifter	1088	1409		
Sarpsborg		423		2277	2468	920	1082	2801		1594		Ludv. Enge	Montør	Anton Andersen	Snekker	1594			
Fredrikstad . . .	246	354	10	3504		629		3912		931		B. Tindlund	Forretningsf.	H. L. Andresen	Maler	932			
Moss	}	396	755	2056	2260	940	1231	2024	2331	895	1147	Carl Jensen	Jerndreier	Hans P. A. Ruud	Gaardeier	895	1147		
Drøbak				537	583			461	521	147	245					147	211		
Oslo	}	6701		9954		5728		11571	11668	5386	5955	Magnus Nilssen	Guldsmed	Ivar Jørgensen	Kjører	5855	9682		
Grünerløkken . .				2563		9191		5353		9717		6726		Chr. H. Knudsen	Boktrykker	Ole O. Lian	Forretningsf.	6721	
Gamle Aker . . .				1988		12562		4400		14869	15570	6155	7161	Gustav Heiberg	Advokat	Sverre Iversen	Sekretær	6155	7155
Hammersborg . .				1539		9422		2521		10315	10983	3988	4779	Gunnar Ousland	Redaktor	Fru Martha Tynæs	Assistent	3982	4772
Uranienborg . . .				594		11071		1093		11106		1544		L. Aslaksrud	Lærer	Fru Ziener	Ekspediter	1542	
Lillehammer . . .	180	191	226	1208	1262	419	496	1399		404		}	E. H. Brændholen	Verkst.arb.	H. Wallerud	Verkst.arb.	404		
Hamar	219	295	426	1784	1841	704	826	1951		720							720		
Gjøvik	221	195	314	885	973	288	535	991		251							251		
Kongsvinger . . .		38	79	455	473	79	129	473		115							113		
Kongsberg	}	101		1501	1724	332	381	1520	1835	383	565	}	Johan O. Jarnæs	Sølvverk.arb.	C. S. Bentzen	Skrædder	508	565	
Hønefoss *) . . .				765	843	270	305	752	839	308	327						308	331	
Bragerne	}	798	459	748	2932		942	3074		1154		Arnt Moss	Kasserer	Aksel Berggren	Skrædder	1154			
Strømsø-Tangen .				573	915	2614	3132	1228	1535	2813	3356	1383	1764	Vilh. Nagel	Bokholder	Kristian Olsen	Formand	1381	1763
Horten					2716		370	2763	2900	661	589	K. J. Knudsen	Snekker	A. Jensen	Smed	665	590		
Tønsberg					2226		337	2342	2680	811	934	P. O. Løkke	Platearb.	Anton Jensen	Kjøpmand	811	934		
Larvik	}	194	345	413	3419	3606	576	468	2684	2949	943	}	Oskar Andersen	Tobakspinder	Andreas Magnussen	Forsikr.insp.	943	1005	
Sandefjord							142	103	772	1035	154						1003	222	154
Skien				231		2821	3116	536	345	2796	3099	687	655	Torje Hagajøre	Kjører	H. Andr. Fossum	Snekker	684	655
Porsgrund				103	37	1343		152		1345	1448	158	0	Lars Andersen	Bakerm.	Ole Vang	Stenhugger	158	0

